

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
ȘI PAVEL

AN XXVII/ Nr. 1
IANUARIE – MARTIE 2022
NEW YORK

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:

Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:

14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* apare sub egida UZPR (Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România). Este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE). *Lumină Lină. Gracious Light*, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com

Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, nicrusu38@gmail.com

Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu47@gmail.com

Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN

Redactor: SORIN PAVĂL

Fotoreporter: ALEX MARMARA

Consilieri editoriali: DAN ANGHELESCU, GELLU DORIAN, IOAN GÂF-DEAC,

AUREL ȘTEFANACHI, MUGURĂȘ MARIA VNUCK, DAVID VNUCK

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Ceurile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției:
Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

ISSN 1086-2366

Lumină Lină • Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XXVII/ Nr. 1

Ianuarie - Martie 2022

TEOLOGIE

- PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN
Simbolul tradiției crucii de gheață de Bobotează 5

ESEU

- DAN ANGHELESCU
În fiecare primăvară este o zi a poetei Ana Blandiana 7
- CHRISTIAN W. SCHENK
Erori tipice de traducere 9

EMINESCIANA

- IPS Mitropolit Dr. Nicolae Condrea
Cuvânt de întâmpinare 13
- THEODOR DAMIAN
Eminescu, diaspora română și Țara mamă 14
- ANCA SÎRGHIE
Dramaticul destin al publiciștilor Nicolae Cristea și
Mihai Eminescu 19
- MARIAN NENCESCU
„Enciclopedismul” eminescian 29
- ION HAINEȘ
Ziua culturii naționale - reper identitar pentru poporul român ... 34

PAȘCU BALACI

- Vechiul Testament relevat prin sonete
Timpul lui Dumnezeu. Facerea Lumii. Ziua întâia, 40
Ziua a doua, Ziua a treia 41
Ziua a patra, Ziua a cincea 42
Ziua a șasea, Ziua a șaptea 43

INEDITE

DRAGOȘ MORĂRESCU Cuvânt de an nou	44
--	----

PROZA

VICTOR RAVINI Până la noi ordine de la Kremlin	45
---	----

GHEORGHE PUIU RĂDUCAN Ușa	53
------------------------------------	----

ANGELA BURTEA Fularul din mohair lila!	54
---	----

ȘERBAN CIONOFF <i>Sunt flori neînflorite, Între mine și tine</i>	58
<i>O zi pentru iubire</i>	59
<i>Ne dor, Așa mi-e dor</i>	60
<i>O mână de iubire</i>	61

CĂRȚI ÎN AGORA

FLORENTIN POPESCU Sub semnul recunoașterii și al prețuirii <i>Seniori ai culturii</i> de Gheorghe Păun	63
--	----

Decență, măsură și echilibru în aprecierile critice <i>O constelație stilistică literară și jurnalistică</i> de Ioan N. Roșca	65
--	----

LINA CODREANU Victor Teleucă – poet al esențelor	67
---	----

DOREL COSMA Nicolae Feier și „Părinții Neamului Românesc” <i>Părinții Neamului Românesc</i> de Nicolae Feier	78
--	----

SABINA MĂDUȚA Dintr-un vers	80
--------------------------------------	----

ELENA ARMENESCU <i>În oraș, câteodată..., Bucuria de a fi</i>	82
--	----

ISTORIE

THEODOR DAMIAN Arhimandritul Melchisedec Ștefănescu și Unirea Principatelor Române	83
--	----

MARIANA FLOAREA <i>Treceri</i>	86
---	----

CLELIA IFRIM <i>Zile și nopți, Cântec de acordeon în seară</i>	87
<i>Jurnal de noapte</i>	88

UNIVERSALIA

MARCEL MIRON <i>Two Brothers</i> Translated from Romanian by Muguraș Maria Vnuck and David Paul Vnuck	89
--	----

DOREL COSMA <i>Stay at home!</i>	90
---	----

ALFREDO PÉREZ ALENCART Elena Liliana Popescu: Fulgere pentru a iubi totul	92
--	----

IOAN IACOB The Second Edition of the Eminescu – Poe Online Transatlantic Conference	93
---	----

FOTOALBUM	95
-----------------	----

ANIVERSĂRI

Theodor Damian – 70

P.F. PĂRINTE DR. DANIEL CIOBOTEA, PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE Ordinul „Sf. Cuv. Ioan Iacob de la Neamț, Noul Hozevit” conferit Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian	105
---	-----

I.P.S. PĂRINTE DR. NICOLAE CONDREA, MITROPOLIT AL MITROPOLIEI ORTODOXE ROMÂNE A CELOR DOUĂ AMERICI Cuvânt de felicitare Părintelui Profesor Theodor Damian la împlinirea vârstei de 70 de ani	106
--	-----

I.P.S. PĂRINTE DR. TEOFAN SAVU, MITROPOLITUL
MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI
Părintele Profesor Theodor Damian, omul dialogului
și al bucuriei autentice107

P.S. PĂRINTE DR. IGNATIE TRIF, EPISCOPUL HUȘILOR
Părintele Theodor Damian – ambasador al spiritualității creștine
și culturii românești în Statele Unite ale Americii109

IN MEMORIAM

TUDOR NEDELCEA
Veșnicul de pomenire, Grigore Vieru111

RECENZII

FLORENTIN POPESCU
Elena Mitru, un ambasador al culturii române în lume
Triptic literar, Antologie: Grupul New York. I Poezie,
II, Proză, III Comentariu literar, ed. Elena Mitru119

REPORTAJE

ANCA SÎRGHIE
Noutatea Simpozionului „Mihai Eminescu” de la New York 121

VALENTINA CIAPRAZI
Simpozionul dedicat Unirii Principatelor Române124

VALENTIN COȘEREANU
Valentin Coșereanu, Premiul *B. P. Hasdeu* al Academiei Române
sau De la o ... neînțelegere la Premiul Academiei127

GALERIA SPIRITUS129

RETROSPECTIVA TRIMESTRIALĂ130

ANUNȚURI132

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

Simbolul tradiției crucii de gheață de Bobotează

Cei ce sunteți însetați mergeți la ape.
(Isaia 55, 1)

Există o legătură între sfințenie, viață și apele menționate în cartea Facerii, la creație, când Duhul lui Dumnezeu se purta deasupra lor – Duhul Sfânt – sfințitorul, dătătorul de viață, deci între viață și sfințenie prin intermediul apei. Fără apă nu există viață (organismul uman este mai mult apă), iar starea de sfințenie, deci de curățenie trupească și sufletească (curățenie de răutate, de păcat, de orice necurăție) se obține în multe cazuri prin spălări rituale.

În Vechiul Testament ritualul abluțiunilor avea rolul de a curăți o persoană de un anumit păcat împotriva rânduieilor timpului. Sf. Ioan Botezătorul ridică practica abluțiunii la un nou nivel, numit de el botez, cu același rol de curățire de păcate, dar implicit și de păcatele sufletești pe care un om le poate comite. Sf. Ioan cerea și mărturisirea lor, fapt ce implica și actul interior al pocăinței, stare spirituală asupra căreia avea să insiste atât Botezătorul când îndemna: „Pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor” (Matei 3, 2), cât și Iisus încă de la începutul predicii Sale publice exact cu aceleași cuvinte (Matei 4, 17).

Botezându-se în apele Iordanului de către Ioan, Iisus, în prezența Sf. Duh ce se purta deasupra apelor ca la facerea lumii, atât ca semn al sfințirii lor, dar mai ales al arătării Prea Sfintei Treimi, Iisus fiind Unul din Aceasta, confirmă rolul curățitor al apelor.

Este interesant de remarcat că atât la facerea lumii cât și la Iordan Dumnezeu este cel care vine la ape, cum zice frumos o colindă specifică praznicului Bobotezei: El vine „apele să le sfințească, pe noi să ne mântuiască”.

De când Dumnezeu în Iisus Hristos a mers la ape ca să le sfințească, botezându-se în ele, Biserica Sa a obișnuit în multe părți să meargă la ape spre aceeași lucrare: să le sfințească prin prezență, prin rugăciune specială, prin aruncarea unei cruci în ape, fapt ce amintește și de îndulcirea apelor în pustie, la Mara, prin aruncarea unui lemn (Ieșire 15, 25) care în interpretarea Sf. Părinți a preînchipuit lemnul Crucii Domnului. Îndulcirea a fost o purificare, deci transformarea apei din nebăubilă în potabilă.

În multe regiuni ale globului însă, din cauza condițiilor climaterice neprielnice, Biserica nu putea merge la ape. De exemplu, în regiunile reci, în

cazul în care acestea erau complet înghețate, a apărut tradiția plină de sens: dacă Biserica nu poate merge la ape, apele vor veni la Biserică.

Și apele au fost aduse de preot și credincioși din cel mai apropiat loc, fie el iaz, râu, pârâu, etc, în formă de cruce.

De ce în formă de cruce când gheața din apele înghețate putea fi tăiată în alte forme sau simboluri ale religiei creștine: triunghi, pentru Sf. Treime, cerc, pentru perfecțiunea divină, etc.?

Pentru că în tradiția creștină crucea este simbolul mântuirii, altarul de jertfă a Fiului lui Dumnezeu răstignit „pentru noi și pentru a noastră mântuire”, cum spunem în Simbolul credinței, adică pentru că pe cruce Iisus a pironit păcatele lumii, adică a curățit lumea de păcat.

Cu alte cuvinte, curățirea păcatelor prin abluțiuni, caracteristică Vechiului Testament, culminând prin ștergerea păcatelor prin botezul lui Ioan, reprezintă, ca și Ioan, o mergere înainte, o prefigurare, o anticipare a Crucii, a actului purificator ce ne-a fost dăruit prin Crucea lui Hristos, la răstignire, curgerea apelor devenind curgerea sângelui care s-a vărsat pentru noi și pentru mulți spre iertarea păcatelor, așa cum zicem cu putere maximă și emoție la sfânta și dumnezeiasca liturghie.

Toate se leagă. Deci nimic nu este întâmplător. Între botez și cruce există această strânsă legătură interioară reflectată în cuvintele liturgice: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și-mbrăcat.” Adică ne-am botezat în credința în Domnul Hristos cel botezat în Iordanul spălării păcatelor și care mai târziu a spălat păcatele lumii prin moartea pe cruce, așa cum anunțase Sf. Ioan: „Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii (Ioan 1, 29) dar și în Hristos cel înviat din morți, temeiul credinței noastre în propria noastră înviere după cum spune Sf. Ap. Pavel în simple și cutremătoare cuvinte: „cei morți întru Hristos vor învia întâi” (I Tes. 4, 16).

De acea sărbătorim marele praznic al Bobotezei rugându-ne ca și asupra noastră să se coboare „Duhul înțelepciunii”, „Duhul înțelegerii”, al „temerii de Dumnezeu”, așa cum zice primul tropar al Slujbei sfințirii celei mari a apei, adică Duhul dătător de viață și mântuitor, cum invocăm în minunata rugăciune: „Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul adevărului, care pretutindenea ești și pe toate le plinești, vino și te sălășluiește întru noi și ne spală de toată întinăciunea, și mântuiește, Bunule, sufletele noastre.”

DAN ANGHELESCU

În fiecare primăvară este o zi a poetei Ana Blandiana

În 2014, la Universitatea de Vest din Timișoara, cu ocazia decernării titlului de *Doctor honoris causa*, Doamna Ana Blandiana plasa, în titlul conferinței pe care urma să o susțină, una din întrebările de extremă gravitate pentru momentul care ne traversează: *La ce bun poeți în vremuri de restriște?* Extrasă din scrierile lui Hölderlin (*Weiss ich nicht und wozu Dichter in dürftiger Zeit?*), interogația o apropia (poate nu întâmplător) de îngândurările de altădată ale unuia dintre marii poeți ai exilului românesc, Horia Stamatu, cel mai eminescian dintre aceștia. În eseistica lui, autorul lui *Kairos*, adresase – și el – aceeași întrebare, dar și un răspuns propriu, aceluiași *timp sărac* (*dürftiger Zeit*), *de restriște* (în traducerea de mai sus) întrezărind, ca pe o imperioasă și unică soluție a momentului, *întoarcerea la poeta vates*. Altfel spus *întoarcerea* la acei care – asemenea *vestalelor*, spunea el – *ar mai putea încă să întrețină temeiul (esența!) existenței noastre în Logos*, aceasta dat fiind că *timpul nostru, așa cum se arată el, este tot mai dominat de anti-esența istoriei*.

În post-modernitatea noastră, când societatea românească – cum spunea Virgil Ierunca – nici după decenii, nu dă semne că ar mai putea să-și vină în fire, interogația Doamnei Blandiana: *La ce bun poeți...?* survenise ca un demers firesc. Prin conferințele, prin eseistica, dar mai ales prin inițiativele sale concrete, poeta Ana Blandiana a reușit chiar să ne arate efectiv *la ce ni-s buni poeții în vremuri de restriște!* Ca Președinte fondator al *Academiei Civice* inițiasă (sub egida *Consiliului Europei*) și realizase în act *Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței de la Sighet*. Sintagma ei, *Istoria ca viitor*, se dovedește că nu este doar un titlu pentru una dintre cărțile sale – ci și un îndemn la reflecție, un semn de înțelegere profundă a lucrurilor ce se dospesc, mereu nedefinite, sub aburoasa (*și aburitoare*) noastră actualitate. El ne atenționează prompt că *post-comunismul* în care trăim tinde, tot mai vizibil, să se refuze, din nou, imperativelor memoriei. Primim astfel o avertizare că nu vom avea (nu va putea să existe!) niciun *Viitor* câtă vreme, mereu *cenzurându-ni-se istoria, am ajuns deja să nu ne-o mai cunoaștem*. Ceea ce se încearcă să se elimine dintr-un posibil viitor este tocmai *prezența congenitală a germenilor trecutului*. (v. Ana Blandiana, *Istoria ca viitor*, Humanitas, 2017, p.195). Deci nu este deloc întâmplător faptul că ni se spune – și chiar ni se repetă – atunci când la posturile TV se mai amintește, totuși, de *Memorialul Durerii*, că este o *istorie care nu se învață la școală!* Prin urmare poetul Horia

Stamatu, cel din exil, avea dreptate când afirma că *timpul nostru (timpul sărac, dürfťige Zeit?) este dominat de o anti-esență a istoriei.*

Într-o normalitate la care – precum se vede – tot nu reușim să mai ajungem, despre Ana Blandiana ar fi fost firesc să vorbim numai și numai ca despre o ființare, cu totul aparte, în *lumile evanescente ale poeziei*. Ar fi fost poate suficient și numai să reamintim că este membră a *Academiei Europene de Poezie*, a *Academiei de Poezie* „Stéphane Mallarmé” și a *Academiei Mondiale de Poezie* (UNESCO) etc, etc. Din nefericire, la noi o asemenea ființare nu a putut să se păstreze și să *respire* netulburată doar în zeniturile apolinice senine. Deci, nu vom trece sub tăcere și chiar vom reaminti (un *amănut?*) că au existat deja prea multe și lungi perioade (1959-1964, 1985, 1988-1989) când scrierile Anei Blandiana au fost puse sub aberante interdicții. Dar dacă vorbim și despre valori morale, am mai putea spune că tocmai asemenea momente de dificultate – și existențială și artistică – o așează, ca destin literar, alături de poeta Ana Ahmatova, intrată în legendă și prin rezistența ei antitotalitară. Deși se spunea de mult (chiar de către Hölderlin) că poezia este *cea mai nevinovată dintre îndeletnicirile umane*, se pare că tot ceea ce pare capabil să conțină esențe de adevăr, devine, instantaneu, *suspect din punct de vedere politic*. Și Thomas Mann – în devastator de tragicul său roman *Doctor Faustus* – ne arătase cum, până și muzica, arta cea mai îndepărtată de orice imanență, *este suspectă politic*. Iar într-o actualitate a recent survenitelor exigențe de tip *political correctness* încep să capete o îngrijorătoare consistență perspectivele excomunicării marilor valori ale civilizației. Pandemia devine un pretext al tot mai frecvent întâlnitelor forme de manifestări totalitare. Astfel, în sfera celor repudiați apar numele sfinte ale unor Bach sau Verdi. Li se alătură, oricât ar părea de aberant, Beethoven, geniul muzicii pe care opiniile unora din lumea de azi pretind că trebuie să-l punem în carantină, dat fiind *caracterul instigator* al *Simfoniei a IX-a*. Căci, evident, acel *Seid umschlungen, Millionen (Îmbrățișați-vă milioane!)* din partea corală a Simfoniei incită la încălcări grave ale restricțiilor.

Evident, unele dintre aceste „întâmplări”(?!) sunt în măsură să explice și avaturile prin care a trebuit să treacă *ființa literară* a Anei Blandiana. Și asta în pofida faptului că poezia ei a respirat și – s-ar fi putut spune că – plutește cu sublima ei libertate dincolo de granițele oricăror limbaje, dincolo de vremuri, oricare și oricum ar fi arătat acestea. Dar, cum s-a văzut – și nu odată în prea recenta istorie – ideologiile sunt absurde și necruțătoare în opacitatea lor, ca și toate frontierele care, premeditat, s-au instalat și continuă să se instaleze cu scopul de a se reuși o cât mai etanș-eficientă despărțire a oamenilor de oameni.

Nu cumva este momentul să reflectăm, din ce în ce mai adânc și mai des, la întrebarea, *perpetuu întrebătoare* (!) a Doamnei Ana Blandiana: *La ce bun poeți în vremuri de restriște?*

Spre începutul acestor câteva – de altfel modeste – rânduri, ne opriserăm, oarecum suspendați, în golurile acelei tulburătoare interogații preluate de la Hölderlin, poetul despre care Heidegger spusese că *l-a așteptat pe Dumnezeu*. Dar tocmai pentru că, dincolo de aceasta, încercam și o apropiere de rosturile profunde ale ființării ca poetă a Doamnei Ana Blandiana, acum ni se pare într-o ordine a firescului să reamintim, cumva concludiv, una dintre cele mai semnificative rostiri ale aceluiași Hölderlin (devenită un veritabil adagiu) atunci și acolo unde spune: *Dar ceea ce rămâne poeziei ctitoresc!*

CHRISTIAN W. SCHENK

Erori tipice de traducere

Toată lumea cunoaște așa-numitele erori de traducere pe cărțile de meniuri din țară sau din străinătate. Dar cum pot fi clasificate erorile tipice de traducere, care sunt consecințele și cum pot fi evitate?

Greșelile sunt umane, dar absolut evitabile. Erorile nu sunt doar inexactități uluitoare în conținut și limbaj, ci și subtilități care marchează un text ca traducere și îl fac cumva să sune „a traducere corectă”.

Limbile sunt mai mult sau mai puțin strâns legate între ele. Dacă sunt strâns înrudite, riscul așa-zișilor „prieteni falși”, adică presupusele asemănări de cuvinte, este deseori deosebit de mare.

Dacă, pe de altă parte, limbile sunt foarte diferite ca structură și vocabular, se pot găsi termeni echivalenți sau înțelegerea perfectă a structurilor gramaticale a limbii țintă.

Structura propoziției este o sursă tipică de erori a transferului între două limbi.

Un text sună „a traducere” dacă propozițiile sunt mai lungi sau mai scurte decât de obicei în limba țintă.

Fiecare limbă are, de asemenea, părți și expresii preferate de vorbire. Textele științifice în germană au o abundență de nominalizări, în timp ce în română verbele joacă un rol important la începutul frazei, în germană – în majoritatea cazurilor - e tocmai invers; verbele se folosesc, în marea majoritate a cazurilor la/sau spre sfârșitul frazei. Experții lingviști cunosc aceste diferențe subtile și adaptează alegerea părților de vorbire ca atare. Cum spunea Tudor Arghezi: *Neamțul se aruncă într-un fluviu de cuvinte, înotă și înotă ca să iasă pe malul celălalt cu verbul în gură...*

Erorile grave apar atunci când sunt încălcate convențiile sintactice, în primul rând, dar și cele morfologice. În special în domeniul traducerii literar-

poetice, un text trebuie să îndeplinească anumite cerințe concrete. Dacă acestea sunt încălcate, există riscul unor consecințe penibile...

Erorile de conținut sau reformatarea acestora duc, de multe ori, la neînțelegerea contextului. Traducătorii trebuie să acorde o atenție deosebită chiar și numerelor, care aparent trebuie doar copiate, dar nu apar corect în traducere, în unitatea corectă a punctuației sau a locului lor în text.

Cel mai comun și mai cunoscut tip de greșeală sunt cu siguranță „prieteni greșiți”. Acestea sunt extrem de populare în rândul turiștilor.

Dacă un telefon mobil traduce din germană, la aeroport de exemplu cuvântul german *Wickelraum* (loc de schimbat scutece pentru bebeluși) apare ca o *Cabină de probă*, care este cu totul altceva sau *Umkleideraum* (un loc unde după ce te speli îți poți schimba hainele) este prezentat drept o cabină de probă în magazinele de îmbrăcăminte. Traducerea pe internet dă în astfel de situații chics iar turistul poate pica într-o capcană penibilă.

Cu toate acestea, și unii traducători umani cad în capcană atunci când cuvintele par să aibă asemănări, dar cu un înțeles complet diferit.

Dacă un turist german vrea să comande sarmale, lui îi apare în traducerea automată *ausgestopft* (împăiat) sau ciorbă ca „Suppe” (supă), supra nu e ciorbă...

Și alte combinații de limbi sunt familiarizate cu această problemă: *zapominat'* în rusă înseamnă *a-ți aminti ceva*. Și polonezul cunoaște acest verb, dar *zapominać* înseamnă exact opusul!

Prin urmare, traducerile necesită mult mai mult decât un nivel bun de limbaj, ele necesită o pregătire meticuloasă.

Expresiile, fără a fi crescut și dezvoltat în ambele limbi, pot duce la înțelesuri total greșite sau de multe ori penibile sau de neînțeles. Dau mai jos câteva exemple:

Îmi sare țandăra: tradus greșit cu *Țânțarul meu sare*, corect e *mir platz der Kragen* (în română mot-à-mot: *îmi plesnește gulerul*);

A bate apa-n piuă: tradus greșit cu *a atinge apa*, corect în germană *rumquatschen* (în română mot à mot: *discutând în jur*);

A-i pica fisa: tradus greșit cu *Datei löschen* (în română mot-à-mot: *șterge fișierul*)...

Alte greșeli de traducere: *Bronzat* = *Maro*, *Fardată* = *inventată*, *pulpă* = *celuloză*, *frunze veștede* = *buletine informative* și așa putea da sute, dacă nu chiar mii de exemple.

În primul rând, traducătorul trebuie să se familiarizeze cu textul pe care îl are în față și să-și pună următoarele întrebări:

Cine a scris textul respectiv și ce vrea autorul să spună?

Pentru cine și de ce este tradus textul?

Ce tip de text este în limba sursă și ce trebuie luat în considerare la traducerea acestui text în limba țintă?

Traducătorii de tehnică literară se ocupă în cea mai mare parte cu astfel de texte de specialitate (Poetică, de exemplu). După cum sugerează și

numele, aceste texte sunt scrise de specialiști în domeniul lor pentru alți specialiști sau dacă sunt scrise pentru un public mai larg atunci și limbajul trebuie adecvat, sau cu note explicative sau în paranteze.

Ei folosesc mulți termeni de specialitate (lingvistică, literatură comparată, cuvinte de proveniență latină sau greacă) care sunt specifici domeniului lor.

Oricine a încercat vreodată să înțeleagă o conversație între doi medici sau între lingviști, sau alte specializări, fără să aibă cunoștințele respective, știe că acest lucru este extrem de dificil.

Din acest motiv, traducătorii se familiarizează cu terminologia ambelor limbi pentru a nu greși. În mod ideal se poate folosi, cum fac eu de exemplu, o așa-numită „memorie de traducere”, o stocare digitală a textelor care au fost deja traduse.

O traducere profesională se caracterizează printr-o capacitate asiduă, constantă și consecventă de cercetare.

La prima vedere, sistemele de traducere automată disponibile pot procesa un număr uimitor de construcții sintactice. Doar o analiză detaliată arată deficiențele specifice.

Propozițiile subordonate sunt deosebit de potrivite pentru o astfel de investigație deoarece numeroși factori sintactici joacă un rol în traducerea lor.

Aceasta include:

- *problema delimitării unui constituent*
- *problema determinării funcției propoziției subordonate*
- *problema transferului sintactic în traducere*

Întrucât structura și funcția propozițiilor subordonate în germană bazate pe trăsături externe (semnele de punctuație, conjuncții) sunt mai clar recunoscute decât în română, apar probleme mai ales la traducerea din română în germană.

În majoritatea cazurilor, anumite construcții par să fie complet necunoscute tuturor sistemelor, dar și „traducătorilor ocazionali” (de exemplu, propozițiile subordonate participiului limbii române). În celelalte cazuri, cel puțin un sistem arată că în principiu este posibil să se gestioneze corect acest fenomen.

Majoritatea erorilor de traducere se bazează pe delimitarea incorectă a propoziției subordonate de propoziția principală, confuzia tipurilor de propoziții subordonate, lipsa analizei semantice și, în zona erorilor de sinteză, ordinea incorectă a cuvintelor în limba țintă.

Cele mai dificile construcții de propoziții subordonate sunt construcțiile infinitive, propozițiile adverbiale participative și gerunziile. Propozițiile relative se traduc mai ușor, chiar dacă lipsește pronumele relativ.

Rezultatele traducerilor propozițiilor subordonate din germană în română tind să fie mai bune decât în direcția inversă.

Unii oameni sunt convinși că oricine cunoaște în mod rezonabil o limbă străină poate traduce. Alții cred că este suficient să se transfere un text dintr-o limbă în alta cu un clic de mouse, folosind motoare de traducere bazate pe web.

Dacă ar fi atât de ușor, de ce încerci cu disperare să descifrezi un manual de instrucțiuni sau să te întrebi despre idiomuri sau structuri de propoziții care sună complet ciudat într-o carte sau într-un exemplar publicitar?

Erorile de traducere pot fi cu greu evitate complet! Controlul adecvat al calității este deosebit de important. Programele profesionale de traducere care au fost deja alimentate cu traduceri existente nu sunt de niciun ajutor, mai ales în literatură și mai ales dacă limbile fac parte din alte familii lingvistice.

În timp ce baza pentru toți traducătorii umani este cunoașterea limbii străine - gramatica, cuvintele, structura propoziției și a ortografiei trebuie să fie absolut lipsite de erori, mai ales de cele grave!

Există o cerință de bază pentru traducătorii umani: materialul sursă, adică textul în limba sursă, trebuie să fie corect și lipsit de ambiguitate. Textul sursă poate fi deja disponibil ca traducere dintr-o altă limbă, de exemplu din franceză în română, și ar trebui acum transferat din română în germană. Dacă textul tradus în limba română conține deja erori de traducere, va fi dificil de tradus în germană. Din păcate am observat astfel de practici la mulți traducători care transpun un text trecut prin mai multe limbi traduse.

Astfel de piedici sunt particularități lingvistice, așa-numite leonime, pe care traducătorul le-a înțeles greșit. Mă întâlnesc permanent cu traduceri de cărți (mai ales poezie!) cu greșeli fatale, traduceri făcute mai ales de câțiva care au învățat limba germană la un curs oarecare sau care trăiesc de câțiva ani în una dintre țările de limbă germană; chiar mai grav este dacă traducătorul de poezie nu este poet, sau cel de proză nu este prozator!

Majoritatea traducătorilor trebuie să fie specializați într-un domeniu specific, cum ar fi dreptul, publicitatea, medicina, poezia etc. pentru a produce lucrări de înaltă calitate. Cea mai bună traducere – evident ținând de capacitatea de înțelegere a traducătorului – este doar atunci când se traduce numai într-o singură pereche de limbi: sursă și țintă.

MITROPOLIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A CELOR DOUĂ AMERICI
THE ROMANIAN ORTHODOX METROPOLIA OF THE AMERICAS

Most Reverend Dr. NICOLAE CONDREA
Archbishop and Metropolitan

5410 N. Newland Ave. Chicago Il. 60656
tel: 773.774.1677; fax: 773.774.1805;
www.mitropolia.us; email: contact@mitropolia.us

14 ianuarie 2022

Cuvânt de binecuvântare la al XXIX-lea Simpozion anual "Mihai Eminescu" organizat duminică 16 ianuarie 2022 la Biserica ortodoxă română „Sf. Ap. Petru și Pavel”, Astoria, NY

Ne bucurăm să binecuvântăm acest al 29-lea Simpozion dedicat poetului Mihai Eminescu la 172 de ani de la nașterea sa și în lumina aniversării a 150 de ani de la Prima Serbare a Românilor de Pretuțindenii – Putna – 1871.

Născut și crescut în spiritul creștin ortodox al unei familii evlavioase, care avea legături strânse cu Biserica și monahismul românesc, Mihai Eminescu a rămas, pentru toată viața, profund pătruns și inspirat de universul spiritual al locurilor natale botoșănene, presărate cu mănăstiri și schituri și cu tradiții populare de o mare frumusețe. Prețuit de oamenii Bisericii, Eminescu a fost la rândul său un iubitor al Bisericii. Astfel, el a numit Biserica Ortodoxă „maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbii și unitatea etnică a poporului.”

Organizarea acestui Simpozion ca o continuare a aniversării a 150 de ani de la Prima Serbare a Românilor de Pretuțindenii la Putna în 1871 anul trecut, 2021, este un moment cultural binevenit spre a marca, și în SUA, această aniversare. Anul trecut, între 14-16 august, au fost prezenți la Putna reprezentanți ai Asociației tinerilor ortodocși din America (ROYA), câțiva dintre ei chiar din New York, și au transmis mesajul Asociației de *dor și drag* de România și de tinerii ei.

Prezentul Simpozion este și un prilej deosebit de a comemora cu recunoștință și prețuire pe marele nostru poet Mihai Eminescu, un patriot român autentic și în același timp un român cu o deschidere universală deosebită.

Îl felicităm pe Părintele Profesor Theodor Damian, președintele *Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă* din New York, și pe ceilalți organizatori și le dorim succes pentru a continua această frumoasă tradiție a Simpozionului.

Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române
a celor două Americi

Eminescu, diaspora română și Țara mamă

Dragostea lui Eminescu pentru istoria, cultura, spiritualitatea, valorile fundamentale ale neamului nostru, indiferent de terminologia utilizată, patriotism, naționalism, ș.a., nu numai că rămâne un neclintit model pentru românul integru și integral, pentru românul autentic, dar a fost, și rămâne și astăzi, atitudine riscantă deoarece imperiul de atunci, austro-ungar, ca și cel fără nume, de astăzi, o consideră ca o amenințare existențială la adresa lui.

Eminescu era pe deplin conștient de acest lucru. Și știa cu cine are de a face. De aceea dacă în acțiunile sale ce vizau viața interioară a Principatelor Române, sau dacice, a României, la nivel politic și economic, erau deschise și provocatoare, deci curajoase până la limita riscului eliminării, pe care în final nu l-a putut evita, în viața externă a României de atunci el a înțeles că pentru atingerea scopurilor sale ce țineau de afirmarea națiunii sale daco-române, este nevoie de mult mai multă diplomatie.

Ceea ce a făcut Eminescu pentru România prin modul în care a co-organizat prima serbare a românilor de pretutindeni, la Mrea Putna în 1871, a demonstrat și validat calitățile lui de abil diplomat și om politic conștient de țelul avut în vedere.

În vremuri în care Imperiul Austro-Ungar încerca să înăbușească mișcările de trezire națională, latente de veacuri în sânul popoarelor și oficializate la noi prin unirea de bază a celor două Principate dacice la 1859, ca un fel de nou „Deșteaptă-te române”, ca un nou apel la conștientizarea unității naționale, Eminescu recurge la idei și lucruri sacro-sancte: Ștefan cel Mare și Mănăstirea Putna. Ștefan cel Mare, eroul național și european confirmat de Papa Sixtus al IV-lea drept atlet al lui Hristos și Mănăstirea Putna, locul sfânt ce adăpostea mormântul marelui voievod, mănăstire care își serba 400 de ani (cifra este aproximativă) de la sfințire.

Unul dintre elementele specifice unui geniu, într-un fel, asemănător cu un element specific proorociei, este viziunea, atât cea de ansamblu, cât și cea specifică, uneori foarte clară în mintea celui ales, alteleori nu pe deplin conturată dar manifestată prin intuiții și inspirații care la rândul lor produc valuri în ambele sensuri, de ridicare și de coborâre și care nu de puține ori sfârșesc în martiriu, ca atunci când viziunea devine temeiul de nezdruncinat al mărturisirii, iar mărturisirea, ca la Sf. Apostoli, însăși rațiunea de a fi („dacă ei nu vor vorbi, pietrele vor striga,” Luca 19, 40).

Despre o astfel de viziune, care la Eminescu s-a transformat în misiune menită a conștientiza neamul românesc despre rolul său existențial în istorie, vorbește Zoe Dumitrescu Bușulenga atunci când scrie: „Ceea ce a fost absolut specific destinului său s-a legat însă de lumea de acasă, de împrejurările unei istorii particulare, de spiritul profund al unui neam. Căci Eminescu a dorit și a izbutit o fuziune unică în felul ei cu timpul și spațiul

românesc, luând asupra-și crucea unei misiuni de o covârșitoare însemnătate, aceea de a ști și de a reprezenta adevărul integral al unei istorii și al unui spirit”.¹

În contextul acestei diplomații și al acestei viziuni se înscrie și marea serbare a românilor de pretutindeni de la Mănăstirea Putna, în august 1871.

Chiar dacă Eminescu a fost doar co-organizator, împreună cu Slavici al marelui eveniment, și doar secretar al comitetului de organizare, El a fost inițiatorul² și sufletul acestei întâlniri fără precedent în istoria românilor.

Teodor V. Ștefanelli precizează că ideea serbării a pornit de la Mihai Eminescu³ și că acesta a insistat ca odată cu Serbarea Românilor de Pretutindeni să aibă loc și Congresul studenților români din toate centrele europene unde studiau: Paris, Viena, Berlin, Torino, Pesta, Pisa, Cernăuți și de la cele din țară,⁴ intenția fiind aceea de a promova conștiința unității noastre naționale.

Așa cum explică Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române, Eminescu a înțeles de la bun început că marele adevăr de temelie pentru zidirea în eternitate a templului românismului autentic constă în faptul că „viața noastră ca oameni este credința noastră, iar viața noastră ca români este națiunea noastră” și că limba română, chiar dacă răspândită în afară granițelor statului oficial de atunci, rămâne patria incontestabilă a fiecărui român oriunde s-ar afla.⁵

Intenția lui Eminescu era deci să adune reprezentanții românilor de pretutindeni, simbolizând o Dacie sau Românie mare, dar strategic el s-a gândit că entuziasmul, puterea, capacitatea de mobilizare și ducere pe mai departe a ideii, a idealului de unire era în mâna și în inima tinerimii intelectuale. Convocarea acestor studenți români de pretutindeni era echivalentă cu actul oferirii unei identități autentice sau al redeșteptării lor spre asumarea acestei identități naționale, un cadou așteptat pentru unii, neașteptat pentru alții, imperativ pentru toți.

Ideea că românii din diverse provincii geografice aparțineau aceluiași popor și neam este ilustrată și de persistența până în acel timp a convingerii că toate aceste teritorii locuite de români erau de fapt o sigură țară, Dacia. Ca dovadă, iată ce a exclamat entuziast Ciprian Porumbescu după ce a cântat

¹ Zoe Dumitrescu Bușulenga, *Eminescu, viața*, Ed. Nicodim Caligraful, Mănăstirea Putna 2021, p. 28.

² Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Binecuvântare”, în *Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni, Putna 1871*, Ed. Mitropolit Iacov Putneanul, Mrea Putna, 2021, p. 5.

³ xxx, *Serbările de la Putna*, Ed. Mitropolit Iacov Putneanul, Mănăstirea Putna, 2021, p. 5

⁴ *Ibidem*.

⁵ Ioan Aurel Pop, „Prinos de recunoștință”, în *Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni...*, p. 14.

la vioară în după amiaza zilei marii ceremonii: „Tată” îi spune el, părintelui său, preotul Iraclie Porumbescu, „am cântat Daciei întregi”.⁶

Așa cum raportează G. Dem. Teodorescu scriind despre Serbarea de la Putna, la intrarea principală a mănăstirii „strălucea marca României libere, dulce simbol al aspirației tuturor românilor, cum și alte diferite mărci ale țărilor române ce compun Dacia, steme datorate penelului distinsului nostru pictor român, Epaminonda Bucevschi”.⁷

Acest fapt consfințește ideea că România era Dacia, iar Dacia era mai mult decât România politică de la 1859 și că Dacia era titlul de glorie și matca principală ce desemna originea și apartenența tuturor românilor, nu numai a celor din Principatele Unite. Dacia reprezenta pe atunci ceea ce înțelegem noi astăzi prin expresia România Mare, cuvânt ce avea puterea și menirea, mai mult decât România, să mobilizeze inimile daco-românilor de pretutindeni, indiferent de granițele politice ale timpului, spre o nouă înțelegere a unității lor politice și spirituale în baza unei istorii comune ce includea limbă, credință, sânge, lupte, aspirații comune, ce i-au ținut pe daco-români legați prin veacuri și care trebuia să îi țină legați încă și mai mult în vremurile pe care Eminescu le voia a fi zorii unei noi conștientizări.

Pentru Eminescu, unitatea națională la nivel moral-spiritual reprezenta un proiect la fel de sfânt ca imaginea lui Ștefan cel Mare și a sfintei Mănăstiri Putna.

Alegerea acestor coordonate, Marele Voevod și sfânta mănăstire, cu maximă rezonanță în sufletele tuturor românilor, trebuia să devină un indice cu privire la ținta deosebit de clară a organizării adunării tuturor românilor: „unificarea direcției noastre spirituale [care] să urzească unitatea destinelor noastre”, așa cum scria Eminescu în primul apel al Comitetului Central organizator în 4 martie 1870, Viena.⁸

„Unitatea destinelor noastre” cum scria Eminescu adresându-se românilor din diaspora de atunci, avea o conotație precisă care nu putea fi răstălmăcită în niciun fel; iată cum o formulase el însuși: „În trecut ni s-a impus o istorie; în viitor să ne-o facem noi”⁹

Este vorba aici, desigur, de nefericitul destin al daco-românilor de a fi fost cetropiți de romani, de popoarele migratoare și de turci, dar și de austro-ungari în acel timp, situație care în înțelegerea marelui poet patriot trebuia să sfârșească, el pregătind sufletește, ideatic pe români pentru angajarea responsabilă într-un nou viitor, care să nu mai fie dictat de altcineva decât de înșiși românii.

⁶ xxx, *Serbările de la Putna...*, p. 11.

⁷ G. Dem. Teodorescu, „Serbarea de la Putna”, în *Românul*, An XV, 25 august/6 sept, 1871, în *Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni...*, p. 107.

⁸ *Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni...*, p. 53.

⁹ *Ibidem*.

Cum era și de așteptat, în scopul trezirii conștiinței apartenenței naționale, M. Eminescu face apel la istorie ca factor esențial al unității naționale, Mănăstirea Putna și Ștefan cel Mare fiind două repere istorice fundamentale: „Fiecare națiune care are conștiința de existența și misiunea sa pune preț înainte de toate, pe memoria trecutului său. Popoarele, precum și indivizii, depind de trecutul lor, și propășirea adevărată este posibilă numai pe baza istoriei și a rezultatelor câștigate. În istorie se manifestă puterea, direcția și spiritul unui popor”.¹⁰

Este de remarcat aici faptul că Eminescu pune pe picior de egalitate existența unui popor și misiunea sa. Cu alte cuvinte existența în sine nu e un lucru suficient dacă ea nu are și un scop conștientizat cum spunea un poet: „E-nălțător să îți alegi un țel / Și-apoi trecând prin foc s-ajungi la el” (Ibsen). Numai că aici este vorba de mai mult decât de a alege. Faptul de a fi născut într-un popor nu este un act de alegere. Este un dat. În acest dat stă misiunea existențială, aceea de a menține condiția primită, deci identitatea națională.

Nașterea deci vine cu o misiune care validează existența și apartenența.

Eminescu a vrut ca Serbarea de la Putna să fie națională, și totodată religioasă. În acest context el identifică religia cu națiunea, dând religiei un caracter național și națiunii un caracter religios.

A făcut acest lucru nu din rațiuni de strategie organizatorică, ci din convingeri autentice în baza cărora valorile fundamentale de credință ale neamului nostru reprezintă temelia unității naționale a românilor, recunoscând astfel rolul prioritar și decisiv pe care Biserica ortodoxă l-a avut în tulburata istorie bi-milenară a neamului nostru.

Ce este religios este și național, zice Eminescu, în mod deslușit în apelul său către studenții din Blaj, scris la Viena în 4 martie 1870.¹¹

În acest apel, semnat de Emanuel Logothety ca președinte și Mihai Eminescu în calitate de secretar, echivalența dintre patriotism și credință este accentuată și explicată. Acolo se precizează că serbarea va fi religioasă dar și patriotică deci națională, pentru că „istoria românilor este istoria apărării credinței”,¹² și deci a fi români înseamnă a fi creștini și invers, evident, înțelegând aici formele pe care religia creștin ortodoxă le-a luat prin implantarea ei în fondul cultural al daco-românilor prin toate veacurile celor două milenii de coexistență.

Atât de importantă este istoria, în opinia lui Eminescu, vorbind despre însăși existența românilor ca neam, încât el numește recursul la istorie un act de pietate,¹³ cu alte cuvinte quasi latreutic, adică în afară oricărei chestionări și totodată de cea mai înaltă autoritate morală.

¹⁰ xxx, *Serbările de la Putna...*, p. 5.

¹¹ *Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni...*, p. 84.

¹² xxx, *Serbările de la Putna...*, pp. 5-6.

¹³ *Ibidem*, p. 6.

Religie, credință, Biserică, istorie, națiune, părinți, iată care sunt noțiunile fundamentale de care trebuie să se țină seama în contextul intenției de a lua în propriile mâini frâiele destinului unui neam.

Pentru a da și mai mare autoritate apelului său, Eminescu face referire la Mântuitorul Hristos ca întruchipare a libertății, darul cel mai înalt cu care Dumnezeu a încununat ființa umană, dar și la Maica Sa, Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, sub a cărei oblăduire a conceput marele eveniment, religios și național în același timp: „Fraților”, scrie el, „am proiectat a serba cu toții ziua acelei sfinte care a conceput în sânul ei virgin tot ce lumea a visat mai mare, tot ce abnegațiunea a legiuit mai nobil, tot ce pune pe om alături cu omul: libertatea”.¹⁴

Este clar că Eminescu se referă aici la Hristos care s-a declarat pe Sine ca fiind „calea, adevărul și viața” (Ioan 14, 6), și care a precizat că libertatea constă în a afla adevărul și a trăi întru el, când a spus: „adevărul vă va face liberi” (Ioan 8, 32).

Deci Eminescu devenea un apostol al mărturisirii adevărului despre ființa românească, despre neamul său, adevăr care odată conștientizat avea menirea de a reda poporului său libertatea interioară, demnitatea existențială care, în contextul, mai ales al opresiunii austro-ungare, trebuia să-i fie suprimată.

Așa cum Eminescu mărturisește în același loc, marea serbare avea misiunea de a fi purtătoarea unei idei, a marii idei de unitate morală a tuturor românilor,¹⁵ unitate care, singura, ar fi putut da neamului său puterea de a se ridica din îngenuncherea la care fusese supus de stăpâniri străine, pe plan politic, economic sau de altă natură, și de a-și impune propria voință în destinul său istoric.

Concluzie

Relevanța lui Eminescu astăzi, când este nevoie de verticalitate valorică, este mai mare și mai semnificativă decât în alte epoci. Așa cum scrie Mihai Cimpoi, în lumea noastră postmodernă, o lume a „relativizării nietzscheene a valorilor” și a „caragializării societății”, „Eminescu este un punct de reper”.¹⁶

În fruntea ierarhiei valorilor umane Eminescu, așa cum se vede din *Fragmentarium*, așează ordinea morală din univers, ordine rânduită de Dumnezeu, după cum este și ordinea divină din existența omului și care, ignorată, duce implicit la degenerescență și nimicire.

¹⁴ xxx, *Serbările de la Putna...*, p. 38.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Mihai Cimpoi, *Eminescu, lumea valorilor și noi, postmodernii*, Ed. Cartdidact, Chișinău, 2021, p. 4.

De aceea, vorbind despre întâietatea credinței în Dumnezeu ca valoare fundamentală în viața omului, Eminescu declară simplu și clar: „cine neagă pe Dumnezeu neagă ordinea morală a universului”.¹⁷

Iar iubirea de patrie reprezintă în concepția marelui vizionar o valoare apropiată de cea a sfințeniei,¹⁸ de credința în Dumnezeu.

Dragostea lui Eminescu față de valorile fundamentale ale neamului său, cele legate de istorie, civilizație, limbă, religie, cultură, între care un loc de frunte îl ocupă credința ortodoxă strămoșească, a fost demonstrată în multe lucrări apărute în literatura română.¹⁹

În acest sens Zoe Dumitrescu Bușulenga scrie cu deplină convingere dar și cu precizie când este vorba de ierarhia valorilor la Eminescu:

„Avem adâncă încredințare că Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, în mila ei nesfârșită față de durerea și umilința lui, i-a mijlocit mântuirea. Astfel 'gândurile ce au cuprins tot universul' revin la matca Ortodoxiei românești pe care, dincolo de toate pendulările căutătorului de absolut, Eminescu a iubit-o și a apărut-o ca pe prima valoare a spiritualității neamului, întrupată în Biserica națională.”²⁰

ANCA SÎRGHIE

Dramaticul destin al publiciștilor Nicolae Cristea și Mihai Eminescu

Greșalele în politică sunt crime; căci în urma lor suferă milioane de oameni nevinovați, se-mpiedică dezvoltarea unei țări întregi și se-mpiedică, pentru zeci de ani înainte, viitorul ei.

(M. Eminescu)

Au existat în istoria presei românești sincronizări ale unor destine publicistice, așa cum s-a întâmplat cu Nicolae Cristea și Mihai Eminescu, personalități remarcabile ca moralitate și trăire autentic patriotică. Ei și-au cunoscut și chiar și-au apreciat scrisul, pentru că amândoi și-au pus condeil în slujba cauzei naționale. Finalul martiric al activității lor profesionale s-a

¹⁷ *Ibidem*, p. 28.

¹⁸ *Ibid.*, p. 32.

¹⁹ Iată doar câteva lucrări în acest sens: Doru Scărlătescu, *Eminescu și religia*, Timpul, Iași, 2000; Theodor Damian, *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu*, Eikon, București, 2016; Aurel Jivi, *Gândirea religioasă a lui Mihai Eminescu*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2019; vezi în special cărțile pe această temă ale reputaților eminescologi Nicolae Georgescu și Theodor Codreanu.

²⁰ Zoe Dumitrescu Bușulenga, *op. cit.*..., p. 322.

petrecut în același an calendaristic 1883, în momente de mare tensiune politică, atât în Regatul României, cât și în Imperiul austro-ungar.

Nu este noutate faptul că partea care rămâne și în prezent cel mai puțin elucidată din creația lui Eminescu este publicistica. Aceasta, deși în toți anii activității sale, el nu a fost doar poet, ci și ziarist. Astfel, semnătura lui Eminescu a apărut în publicații diferite, pornind de la *Familia* și continuând cu *Federațiunea, Românul, România liberă, Convorbiri literare, Fântâna Blanduziei, Albina* etc. Redactor la *Curierul de Iași* în 1876, el a transformat revista muncind sisific (acesta va fi unul dintre anii negri ai săi) din „foaia vitelor de pripas” într-o publicație onorabilă. Din 1877 la București i se încredințează ziarul conservator *Timpul* și osteneala lui ca redactor-șef se va resimți până în iunie 1883, când va fi îndepărtat în condiții dramatice, unele care au stârnit interpretări contradictorii.

Uimește și astăzi mulțimea temelor tratate de el în cele vreo 3000 de articole, câte a identificat prof. Dumitru Vatamaniuc pentru ediția de *Opere*, completând truda lui Perpessicius, truda de o viață întreagă. Ziaristul Eminescu ataca abuzurile și afacerile veroase ale unor politicieni și nu ezita să taxeze pe acel „der zu lässige” rege Carol I, prea îngăduitor cu liberalii din guvern. Dacă locul unui domnitor a fost luat de un întreg parlament, legiferat de Regulamentul organic, Eminescu semnaleză nefirescul situației în care pentru titluri și avantaje de tot felul azi cei „159 de deputați și 76 de senatori, adică 235 de suverani, în mare parte hămesiți, fără scrupul și fără responsabilitate, sînt distribuitorii. Iată răul.”¹ Publicistul dezvăluia cutezător o pecingine ce tareză și la început de secol XXI viața politică a țării noastre. Cât de actual este Eminescu!

Un corpus impresionant de articole el l-a dedicat Basarabiei și Bucovinei, de care se simțea strâns legat din anii studiilor cernăuțene. Caz unic în istoria presei românești este faptul că în perioada de aur, cea dintre 1877 și 1883 a apariției ziarului *Timpul*, aici semnav trei clasici ai literaturii române, Eminescu, Caragiale și Slavici.

Puțini sunt cei care au observat că publicistul Eminescu era mereu cu ochii îndreptați spre Transilvania locuită de o populație majoritar românească, dar separată de patria-mumă prin frontiere politice, care se cereau abolite. Activa în societatea „Carpații” unde poetul visător a dovedit un neașteptat spirit organizatoric când a dat sugestia ca studenții ardeleni la București să ducă spre preoții din localitățile lor de baștină materialele propagandistice pregătite în capitala României, spre a-i conștientiza pe țărani transilvăneni de drepturile pe care le aveau ca naționalitate majoritară.

Se știe că studentul Eminescu organizase în 1871 la Putna, mănăstirea ctitorită de Ștefan cel Mare și Sfânt, o manifestare cu profund caracter național

¹ M. Eminescu, „Este istoricește inexact...”, în *Timpul*, an III, nr. 218, din 4 octombrie 1878, p. 3.

românesc. Devenit redactor-șef la *Timpul* el comentează un eveniment cultural major, dezvelirea la Iași în 5 iunie 1883 a statuii lui Ștefan cel Mare, creație a sculptorului francez Emmanuel Frémiet. În nr. din 18 iunie 1883 al ziarului, Eminescu remarca atitudinea reticentă a publicului din Iași față de oficialitățile participante la eveniment. Prin măsuri polițienești jignitoare, această sărbătoare la care a participat însuși Regele Carol I și reprezentanții partidelor, a fost transformată într-o manifestație guvernamentală.²

Ecouri la articolul lui Eminescu apar în întreaga presă³, iar în *L'Indépendance roumaine* C. G. Costa-Foru prezintă evenimentul de la Iași ca o manifestație cu vădit substrat politic. Reacția este promptă, căci guvernul liberal îl expulzează pe directorul ziarului francez, Emil Galli.

În *Monitorul oficial* din iunie 1883 apare un comunicat pe care Eminescu îl va comenta, remarcând poziția inconsecventă a senatorului conservator Petre Grădișteanu⁴. Eminescu va continua comentarea toastului lui Grădișteanu⁵, unde apărea ideea că din coroana regală lipseau nestematele Bucovina, Transilvania și Banatul, idee reluată în finalul discursului rostit la banchetul de la Teatrul Național de președintele Camerei Deputaților C. A. Rosetti. Acesta rostește urarea „Să trăiască Regele și Regina românilor”. La nivel diplomatic se stârnește un adevărat taifun⁶. Ziarele au interpretări diferite.⁷

² M. Eminescu, Editorialul „București, 17 iunie 1883”, în *Timpul*, an VIII, nr. 134, 18 iunie 1883, p. 1 reprodus în M. Eminescu, *Opere*, vol. IV, București, Editura Cultura Românească, SAR, 1939, pp. 550-555.

³ În *Binele public*, *Națiunea*, *La Gazette de Roumanie*, *Bukarester Tageblatt*, se comentează critica adusă lui P. Grădișteanu, senatorul conservator recursese la idealul unității naționale a românilor, urmărind un scop politic.

⁴ P. Grădișteanu publicase în 1868 în *Scrânciobul* caricatura „Pornirea armatei naționalilor”, batjocoritoare pentru ideea unității naționale a românilor și, în paralel, toastul de la dezvelirea monumentului din Iași, unde se făcea trimitere la unirea Transilvaniei cu țara. În *Națiunea* se observă că *Timpul* se îndoieste de sinceritatea comunicatului. În *Scrânciobul* se publică și sceneta *Moștul moșturilor sau luarea Transilvaniei*, o zeflemisire a luptei naționale. Eminescu e criticat în *Telegraful*, an XIII (1883), nr. 3334, 23 iunie, p. 1, în editorialul „București, miercuri 22 iunie 1883”, din 23 iunie, concluzionându-se că Eminescu denunță energic „țara străinilor”.

⁵ Vezi M. Eminescu, editorialul „București, 21 iunie 1883”, în *Timpul*, an VIII, nr. 137, 23 iunie 1883, p. 1.

⁶ Reprezentantul Austro-Ungariei la București von Mayr informează Ministerul de Externe de la Viena, de unde se trimite, în numele împăratului Franz Josef, Ministrului român de Externe D. A. Sturdza amenințarea că, dacă nu se dezmente în presa din țară și în cea din Austro-Ungaria această idee antidualistă, România va avea de suferit. Majoritatea publicațiilor elimină discursul lui Grădișteanu, iar *Curierul* de la Iași se vede nevoit să retragă numărul în care deja se tipărise acel text.

⁷ *L'indépendance roumaine* considera că Grădișteanu profanase o idee patriotică, pe când *La Gazette de Roumanie* îl apăra pe senator ca personalitate de seamă a vieții politice românești.

Ca ziarist, Eminescu denunța demagogia patriotardă a celor ce nesocoteau realitatea socio-politică a momentului, în detrimentul prestigiului țării. Nu trebuia să fie stârnite susceptibilitățile marilor imperii vecine.

În *Timpul*⁸ apare traducerea lui Eminescu la articolul „Budapest, 26 iunie”, cu atitudinea oficială a presei maghiare despre România.⁹ Articolul maghiar cuprinde falsuri istorice, remarcate în presă¹⁰, dar, din păcate, promisiunea lui Eminescu că va aduce contraargumente la tezele emise de maghiari, combătând falsurile istorice proliferate de burghezia maghiară, n-a mai putut să fie împlinită.

În *Timpul* din 26 iunie 1883, în „Austria și guvernul nostru”¹¹ pornește de la comunicatul guvernului liberal din *Monitorul oficial* din 19 iunie / 1 iulie 1883. El va fi comentat în *Neue freie Presse* în articolul „Osterreich und Rumänien”, Viena, din 2 iunie, apărut ca al doilea editorial în 21 iunie / 3 iulie 1883. Eminescu comentează opiniile apărute în ziarul austriac, demonstrând că membri importanți ai guvernului liberal prejudiciau țara prin declarațiile lor.

Atacurile antiguvernamentale devin tot mai energice. În articolul „București, 28 iunie 1883” din *Timpul*, an VIII, nr. 142, din 29 iunie 1883, el califică guvernul drept „uzurpatorul în faptele sale, pe toate căile”, „acaparatorul” ce dispune de „toată puterea în stat”, dorind să se întărească în „această situație de desfătare și de răsfăț”. Tema fundamentală a atacului la adresa guvernului este enunțată răspicat: „Singurul lucru asupra căruia n-a putut încă triumfa a rămas numai presa, și aceasta se consideră credem, de către Regim, cu atât mai nesuferită, cu cât el, în exercițiul puterii descreționare, a trebuit să devină năzuros adică supărăcios din lucru de nimic.” Comentariul continuă pe același ton ironic, chiar și atunci când se face referire la presa statului român, a cărei blamare merge până la limita blasfemiei: „Presa, pentru omnipotentul nostru guvern, cu strigătele ei, cu lamentațiile ei continue, îi face negreșit efectul unei hărăitoare de Brașov, care prin scârțâitul ei strident dă crispațiuni nervoase. Neapărat dar că, se simțea și nevoia de a pune în practică mijlocul prin care să se năbușească țipătul contra trădării și contra fărâdelegilor Regimului, spre a fi liniștit în domnia sa absolută.” Pe un ton de vădit reproș, se face trimitere la alegerile trecute, când Guvernul a uzat de instrumentele cele mai eficiente ca să

⁸ M. Eminescu, „București, 23 iunie 1883”, în *Timpul*, an VIII, nr. 139, din 24 iunie 1883, p. 1.

⁹ Se traduce articolul „Budapest, 26 iunie” apărut în *Pester Lloyd* din 15/27 iunie 1883.

¹⁰ Ziarul *Națiunea* și *La Gazette de Roumanie* opinează că articolul tradus de Eminescu și apărut în *Timpul* este „violent”, iar în *L'Indépendance roumaine* la rubrica „Spicuitor, les journaux” se califică articolul ca „impertinent” cu referire la atitudinea maghiară.

¹¹ M. Eminescu, „Austria și guvernul nostru”, în *Timpul*, an VIII, nr. 140, 26 iunie 1883, p. 1.

învingă Opoziția. Eminescu nu pregetă să dea cărțile pe față, denumind cu subiect și predicat acele instrumente: „Dacă întru abaterea conștiinței alegătorilor, s-a dovedit cele mai eficiente arme: corupțiunea, fraudă, amenințarea; dacă cu acestea s-a putut respinge Opozițiunea de la exercițiul controlului asupra puterii; de bună-seamă că ele n-au putut nimic contra presei, pe cât timp aceasta, în majoritatea ei, este în opozițiune cu guvernul, bucurându-se și de sprijinul public.” Polii opuși sunt Guvernul României, pe de o parte, și presa, cu jurnalismul, pe cealaltă parte: „Contra presei și jurnalismului a cătat Regimul să recurgă la acte de răzbunare.” Exemplificarea se face cu un proces de presă intentat unui organ de publicitate, care a sesizat nereguli la Creditul funciar rural și care a fost pedepsit pentru asemenea dezvăluire de către tribunalele Guvernului. Un pas înainte a fost expulzarea directorului de la ziarul *L'Indépendance roumaine*, dl Galli, un francez primit în țară cu entuziasm.

În cazul de față Guvernul, care este evident că a voit să izbească în existența jurnalului *L'Indépendance roumaine*, s-a folosit de o lege decretată de dânsul cu doi ani în urmă, și care privește petrecerea străinilor în țară. Aceasta fusese emisă sub impulsul asasinatului comis asupra împăratului Alexandru II, referindu-se „la străinii fără căpătâi”, la teroriști și nicidecum la un director de ziar, un jurnalist cinstit și muncind liniștit. El fusese încurajat chiar de actualul Guvern, după ce prin jurnalul *L'Orient* el „a debutat în țara noastră ca sprijinitor al politicei Guvernului”. Astfel „se va vedea și mai bine cât de necuviincioasă este dispozițiunea de expulzare de acum.”

Eminescu face apel la principiul libertății cuvântului în statutul jurnalistului, atunci când prezintă, cuprins de revoltă, obstrucționarea ziaristilor care critică puterea: „Ce fel? pentru ca să cânte guvernul un străin, poate fi tolerat și încurajat, iar de a-l critica nu? Atunci să neagă fără rezon principiul echității care nu poate admite facultatea de-a zice *da* fără a o admite și pe aceea de a zice *ba*.” Logic, unui străin căruia i s-a admis să facă politică progubernamentală, nu i se poate lua dreptul de a susține opoziția. Punctual, redactorul de la *Timpul* conchide: „Fapta de la început a acestui guvern cu d. Galli, îl obligă la tolerața lui în urmă.” Eminescu demască „urâta pornire a guvernului asupra presei”, o problemă de principiu, cu atât mai gravă cu cât vor urma „și alte măsuri și mai odioase, pentru că panta este alunecoasă și nu mai are piedică până-n prăpastie.”

Verdictul este rostit ca amenințare, rostită de pe o poziție fermă ca principiu al libertății de care presa nu poată să fie privată: „Cât pentru presă, am putea să-l asigurăm pe Regim că oricât de cumplite ar fi actele sale de răzbunare, nu va fi în stare nici ele a abate unele caractere tari ce se găsesc într-însa, și teamă ne e că, căutând victoria peste tot, va pierde și pe cea deja câștigată în monstroasa sa pornire de a-și subjuga și presa.”

Publicistul Eminescu aprecia în *Curierul de Iași* din 1876 ziarul *Telegraful Român* de la Sibiu drept „foaia cea mai modernă de peste

Carpați.”¹² Cel care o preluase în 1865 și ca „redactor respundiatoriu” o rentabilizase economic și îi dăduse o deschidere spre marile probleme ale românismului din toate provinciile a fost Nicolae Cristea (1834-1902), absolvent de Drept și Teologie la Sibiu, urmând studii de filosofie și economie la Universitatea din Leipzig în Germania. După revenirea la Sibiu, Mitropolitul Șaguna i-a încredințat tânărului ocnor conducerea ziarului *Telegraful Român*, aflat în mare dificultate financiară.

De atunci trecuseră 18 ani de luptă pentru drepturile românilor transilvăneni. El polemizase cu George Barițiu și susținuse tactica activismului șagunian, convins că numai prin prezența românilor în Parlamentul de la Budapesta se poate face un pas înainte în dobândirea drepturilor legitime în Transilvania și nu prin pasivismul, dovedit în cele din urmă a fi păgubos. De aceea, la începutul secolului al XX-lea pasivismul a fost părăsit oficial de Partidul Național Român din Transilvania. La rândul său, Eminescu, redactor la *Timpul*, duce o luptă cu inechitățile și abuzurile de tot felul, stârnind chiar teama Austro-Ungariei, în numele intereselor căreia, prin Petre Carp, se trimite în țară mesajul „Mai potoliți-l pe Eminescu”. Acesta este punctul în care cele două destine de publiciști indezirabili se întâlnesc în anul 1883.

Pe plan european se produc mișcări politice de importanță majoră. La 30 octombrie 1883 România adera în secret la blocul militar-politic Tripla Alianță. Era un tratat ce excludea revendicarea Transilvaniei, cu o populație majoritar românească de la Imperiul Austro-Ungar. Tensiunea crește încât cancelarul Germaniei Bismarck sprijină Austro-Ungaria, declarând război pentru 24 de ore României.

La reuniunea de la Seghedin din oct. 1883, delegația Bisericii ortodoxe din Transilvania și Ungaria s-a prezentat înaintea Monarhului, iar la cuvântul rostit acolo oficial de delegație răspunde ministrul maghiar, îndemnând românii transilvăneni la mai mult patriotism și loialitate față de Coroană. Stupoare! Era o jignire gravă la care Cristea răspunde în *Telegraful Român* din 6 (18) octombrie 1883 cu articolul „Răsplată?” El lua ca reper cuvântul de răspuns al monarhului la delegația cu adresă de mulțumire de la Congresul național din 4 mai 1863. „Cu plăcere vă primesc ca pre reprezentanții bravilor români ai Marelui Meu principat Transilvania, cari de repețite ori Mi-au dat dovezi de neclătită lor credință și aderență la Mine și la casa Mea. În adresa ce Mi s-a prezentat și în ponderoasa¹³ adresă a demnului lor president (Șaguna, Red.), românii au confirmat de nou aceste simțieminte și au recunoscut cu încredere sinceră fiească și cu mulțămire... Primind cu plăcere și deplină îndestulare asigurările D-voastre cele deplin corespunzătoare grelelor împregiurări... Ve împuternicesc totodată a

¹² M.Eminescu, *Scrieri politice și literare*, I, Ed. Minerva, București, 1905, p. 158.

¹³ Ponderos (franțuzism învechit pondereux) = care are greutate, influență, importanță.

împărtăși aceasta comitenților Dvoastre, cătră cari și de aici înainte voi fi cu îndurare și grație împărătească.”¹⁴ Argumentele ce urmează sunt edificatoare pentru loialitatea românească față de Coroana austriacă: „De atunci încoace, românii de câte ori interesele monarhiei au cerut, la 1866 și la 1878, 1881/2, în Boemia și Italia, precum în Bosnia și Erțegovina, nici n-au părăsit cu lașitate linia de luptă, nici n-au trecut la inimic spre a se face trădători de patrie, prin urmare dl ministru, adresând cătră români prelegerea cu 'adevărata iubire de patrie și respect față cu legile', au greșit adresa.”¹⁵

Susținut de astfel de argumente solide, este motivat convingător atacul la adresa șovinismului maghiar, întruchipat de ministrul care rostise discursul antiromânesc în numele împăratului Franz Josef I. Cu ironie, autorul sancționează politica greșită a ungarilor, una ce avea efecte negative atât în Imperiu, cât și în Regatul României: „Așa este, colosul închipuit în fantasia unor capete îndesate cu șovinism este slab și maghiarii au lipsă de amici. Însă ce să le faci, dacă ei nu știu să-i caute și să-i atragă la sine? Din contră, ei se vede, că după ce pe unii dintre noi vor să-i târască prin temnițe, pentru că s-au exprimat în contra inechității legii electorale, vor și pe amicii monarhiei din afară să-i depărteze de monarhia noastră. Ei lovesc în românii austro-ungurești, ca să simță și românii din regatul vecin și să se înstrăineze de monarhia noastră și să se paralizeze alianța eventuală dintre regat și imperiu.” Articolul primește în final accente de pamflet, prevestind prăbușirea imperiului bicefal din nesocotința maghiarilor: „Aceasta va să zică patriotism adevărat? A-și da toată silința de a înstrăina inimile cetățenilor nemaghiari de cătră patrie și patria a o feri de amici? Aceasta este răsplata sumețului față cu cel modest, răsplată, care se va răsbuna ea însăși în favorul celui neîndreptățit. O, dar maghiarii își închipuesc că sunt atlanți, cari sunt în stare a purta globul pământului în spatele lor. Să nu cumva să facă dl Tisza și cealaltă șovinști experiența proverbului german: Sumeția se arată înainte de cădere.”¹⁶

Punctul în care publiciștii Nicolae Cristea și Mihai Eminescu se întâlnesc consecvent este cel al credinței în unitatea neamului românesc. În dese rânduri, Eminescu susține drepturile românilor din Transilvania care trebuie să fie recunoscute ca egale cu celelalte națiuni, de fel îndreptățite să domine stăpânitor. „Ungurii – afirma Eminescu – nu sunt cu nimic superiori națiunilor cu cari locuiesc la un loc; și acest palat de spume mincinoase, cu care au înșelat Europa, e, de aproape privit, forma ridicolă a unor pretenții ridicole.” Redactorul-șef de la *Timpul* consideră că ungurii sunt „un popor care nu e nici destul de cult, nici destul de numeros”, alcătuind doar a treia

¹⁴ N. Cristea, „Răsplată?”, în Nicolae Cristea, *Publicistică*, Prefață de Mihai Posada, Postfață de Anca Sîrghie, Ediție îngrijită de Anca Sîrghie, Editura D*A*S, Sibiu, p. 178.

¹⁵ *Ibid.*, pp. 178-179.

¹⁶ *Ibid.*, p. 180.

parte din populația țării pe care o stăpânește și astfel ar trebui să fie mai modest. Românii constituie un „popor autohton pe pământul părinților lor, într-o țară care n-a fost niciodată cucerită de unguri, deși a stat în legătură cu Ungaria.” Pentru că „nu se poate pretinde ca orice mitropolit să fie ca Șaguna, care... când dreptatea era de partea poporului său, o susținea în contra a orice și a oricui”, atitudinea lui Miron Romanul față de voltele românilor împotriva politicii de maghiarizare forțată din Transilvania este deplorabilă, provocând disprețul ironic al lui Eminescu. Cu atât mai mult, el formulează în termeni fermi idealul conaționalilor lui transilvăneni: „E clar că populațiunile române cer mai mult respect pentru bunurile lor morale câștigate, decum îl cer episcopii chiar, și nu ne îndoim că-l vor și obține” (subl. autorului).¹⁷ Deși nu trăia nemijlocit între transilvăneni, cum se întâmpla în fapt cu redactorul sibian al *Telegrafului Român*, Eminescu avea o intuiție socio-psihologică exactă în compararea celor două națiuni. Evidentă este, ca și în poezie, de altfel, mândria lui de a fi român.

După publicarea articolului „Răsplată?”¹⁸, redactorul Cristea va fi demis din ordinul oficialităților maghiare. Regretabil a fost faptul că el nu a beneficiat, cum era firesc, nici măcar de apărarea Mitropolitului Miron Romanul. Din contră, superiorul său ierarhic reclamă în consiliul bisericesc că acest articol a „periclitat biserica”. În această situație, redactorul înțelege să abzică cu demnitate, dar intelectualitatea sibiană nu acceptă o asemenea inechitate politică, mai ales că prin testamentul său marele Mitropolit Andrei Șaguna îl fixase la conducerea ziarului *Telegraful Român* pentru timp lung, adică atât timp „până-i va plăcea”¹⁹, și în duminica din 9/21 octombrie 1883 sibienii îi organizează un conduct cu torțe, pe care Valeriu Braniște, student pe atunci, o va considera în memorialistica lui drept „prima manifestație politică” la care a asistat în viața sa. După ce au colindat tot centrul orașului, demonstrații au spart geamurile locuinței Mitropolitului și apoi au intrat în curtea de pe str. Tribunei nr. 25 din Sibiu, unde Cristea i-a primit cu un discurs luminos, ce proba deplina stăpânire de sine și puterea de a înfrunta destinul. În timpul ce a urmat, el s-a numărat printre întemeietorii în anul 1884 al noului ziar *Tribuna*, pe care l-a vegheat cu experiența lui temeinică de jurnalist până la finele vieții sale.

Martiriul lui Nicolae Cristea continuă. În Procesul Memorandiștilor de la Cluj din 1892, Cristea se află printre cei 14 condamnați la închisoare unghurească. Sancționarea are și o componentă pecuniară, căci salariul său pe 13 luni îi este suspendat, după ce pentru cele 8 luni de detenție în închisoarea

¹⁷ M. Eminescu, „Situația din Ardeal”, în *Timpul*, an VIII, nr. 57, 12 martie 1883, p. 1.

¹⁸ N. Cristea, „Răsplată?”, în *Telegraful Român*, anul XXX, nr. 116, din 6/18 octombrie 1883, p. 464.

¹⁹ A. Șaguna, *Testamentul marelui arhiepiscop-mitropolit Andrei baron de Șaguna*, Ed. Diecezana, Sibiu, 1915, p. 9.

de la Vaț ministrul îi reține 1300 florini. Abia ieșit din temniță, el publică eseul politic „La țintă”, ce îndemna cutezător la continuarea luptei: „Românii, prin bărbații lor, care îi vor crede chemați spre acest sfârșit, să-și aducă aminte de datorința lor de a sprijini și de a conduce mișcarea națională începută, până când vor fi ajuns la țintă. Ora acțiunii nu că are să sosească, ci, după toate semnele timpului, e cât pe-acți să treacă. Românii să provoace dar, pe bărbații lor ca *rezoluți*, chiar *cutezători*, să ducă la sfârșit, la țintă mișcarea națională.”²⁰

În 1896, în Parlamentul ungar se va vota Legea maghiarizării numelor de orașe și sate din Transilvania, cu urmări dramatice pentru comunitatea cea mai numeroasă, care erau românii. Întocmai lui Eminescu, nimic nu-l înduplecă pe Nicolae Cristea să creadă că autonomia Transilvaniei va fi dobândită: „Acest Stat și-a trăit traiul și Ungaria va trebui în timpul cel mai aproape să stea față în față cu chestiunea naționalităților.” Profeția lui merge până la linia de sosire a acestui demers istoric ireversibil: „N-o s-o căpătăm azi, om căpăta-o mâine... Românii vor să profite de timp și numai mai târziu să se rupă de Ungaria și să se alăture la România.”²¹ Vizionar și patriot, publicistul sibian dă o replică șovinilor unguri care nu înțelegeau cursul logic al istoriei, căci în mentalitatea epocii națiile aflate în structura imperiului bicefal ar fi trebuit să se unească între ele, nu să alimenteze ura unui șovinism păgubitor.

Modest și discret în tot ce a întreprins cu scop benefic social și cu vizionarism politic, Nicolae Cristea, aidoma lui Mihai Eminescu, a lăsat imaginea omului de condei consecvent crezului său. Tot astfel, Mircea Vulcănescu rămâne pentru noi icoana omului de stat imaculat, iar Arsenie Boca este în conștiința urmașilor simbolul credinței religioase mântuitoare. Și nicicând nu socotim că ne este mai necesară o asemenea alăturare de pilduitoare existențe, implicate în lupta pentru demnitatea poporului lor asuprit, ca în acest moment de marasm pe care îl traversăm noi astăzi.

²⁰ N. Cristea, „La țintă”, în Nicolae Cristea, *Meditațiuni politico-istorice. Spre Marea Unire*, Prefață de Mihai Sofronie, Ediție îngrijită de Anca Sîrghie și Marin Diaconu, Editura D*A*S, Sibiu, 2018, p. 112.

²¹ N. Cristea, *File de memorialistică. Jurnal*, Studiu introductiv, îngrijirea ediției, note și comentarii de Anca Sîrghie, Casa de Presă și Editură Tribuna, Sibiu, 1998, p. 251.

Viorica Colpacci, *Grafică digitală*

„Enciclopedismul” eminescian

Vorbind despre „enciclopedismul” eminescian, „o lume ca nelumea”, cum o numea Constantin Noica¹, nu putem decât să acceptăm teza iorgistă după care opera lui Eminescu nu e neapărat *desăvârșită*, în sensul clasic al termenului, cât o *sinteză* („cea mai desăvârșită sinteză făcută vreodată de un suflet de român”, cum nota marele nostru istoric), „un cutremur al nervilor”, o expresie integrală a sufletului românesc, concentrată în cele 44 de *Caiete* manuscrise, rămase de la Eminescu și păstrate, ca pe o comoară a neamului, la Biblioteca Academiei.

Cum altfel putem evalua, dacă nu sintetic, și *enciclopedic*, am spune, imensa operă poetică, cu toate ipostazele și variantele sale, apoi proza, noțiunile și intuițiile economice și științifice, neîndoielnic avansate pentru vremea sa, apoi filosofia, jurnalismul, în fine opera sa *politică*, în ansamblul ei, toate la un loc întărind ideea de „om deplin al culturii”, „rege al poeziei, stăpân deplin peste *nelumea* Ideilor²”.

Călător, de-a lungul vieții, de la Ipotești, la Cernăuți și la Blaj, apoi, peste munți, pe poteci grănicerești, la București, și din nou la Cernăuți, după care la Viena, la Berlin și apoi la Iași, iar de aici la București, acasă la Maiorescu, pe strada Caimatei, nr. 1, și, după scurte popasuri ieșene și botoșenene, încă odată la București, acasă la Slavici, pe strada Biserica Enei, nr. 11, ultimul său domiciliu „stabil”, Eminescu a cărat mereu după el, *lăzile* cu cărți și manuscrise, *Caietele*, cum le-a numit Constantin Noica, spre a le abandona, forțat, în 1889, acasă la Maiorescu, cel care, în 1902, a hotărât să „deschidă lacătele” acestei *comori*, și s-o doneze Academiei Române, ai cărei bibliotecari au „legat” pur și simplu manuscrisele, aleatoriu, cum s-au priceput ei mai bine, constituind faimoasele *Caiete*. Astfel se explică structura „mozaicată” a acestei *comori naționale*, a cărei *epopee* s-a încheiat în 2004, odată cu publicarea, în 23 de volume, a ediției facsimilate a *Manuscriselor*³, împlinindu-se astfel „visul” lui Constantin Noica, cel ce vedea în gestul editării, *in integrum*, „expresia integrală a pietății față de cultură”.

Altfel, observa Constantin Noica: „Totul îl interesează pe Eminescu, nu doar creația literară, dar și filosofia, astronomia, istoria, ca și economia, limbile clasice, dar și cele moderne. *Eminescu învăța ca un școlar* (s.n.): aici

¹ Constantin Noica, *Introducere la miracolul eminescian*, Humanitas, București, 1992, p. 109.

² *Ibidem*, p. 110.

³ *Manuscrisele Mihai Eminescu*, ediție coordonată de Eugen Simion, Ed. Enciclopedică, București, 2004.

copiază o gramatică slavonă, aici desenează litere grecești, face exerciții de matematică, iar, din când în când își contabilizează cheltuielile”⁴.

Iată, de pildă, manuscrisul, cu numărul de catalog 2261 (B.A.R.) legat în 3 *Caiete*: primele 100 de pagini cuprind fragmente de poezii. Între ele, intercalate (la p. 40), întâlnim o listă cu numele domnitorilor Moldovei, apoi, peste alte 50 de pagini, caligrafiat, numele lui Karl Marx, urmat de *Scrisoarea I*, iar la p. 112, *Mai am un singur dor*, cu toate cele trei variante cunoscute. De la p. 145, începe *Glosa*, iar între pp. 198-218, regăsim *Legenda Luceafărului*, urmată de *Doina*, *Pe lângă plopii fără soț*, *Și dacă*, totul intercalat cu note diverse, *traduceri* și comentarii.

„Grafia e frumoasă, aproape fără nicio ștersătură”, observa Alexandru Surdu, dar e greu de înțeles, comentează și filosoful, cui se adresa, propriu-zis, Eminescu, atunci când intercala, între poezii, note „bizare”, comentarii, probabil despre lecturile curente: „Ce scriu azi?, se întreba Eminescu la p. 185 a Manuscrisului menționat. Wundt! (Wilhelm Wundt, psiholog și filosof german, 1832-1920, întemeietor al psihologiei ca știință autonomă, și fondator al primului laborator de psihologie experimentală, de la Leipzig, frecventat, în perioada studenției, și de Constantin Rădulescu-Motru - n.n.). Subiecte ale experienței interioare, continuă Eminescu. Dat fiind că orice experiență interioară are drept corelat o mișcare mecanică, la citirea oricărui scriitor vechi, trebuie să facem abstracție de subiectivizarea diferitelor mișcări, și să căutăm corelarul mecanic”.⁵

Explicația acestui fragment, inspirat de ideile lui Wundt, dar și de lecturile personale anterioare, ne-o oferă Eminescu în paginile ulterioare ale Manuscrisului (respectiv, pp. 186-187 - n.n.) unde, în două însemnări succesive, una în română, cealaltă în germană, revine cu precizări: „Reprezentarea este echivalentul unei noțiuni mecanice, care perturbă echilibrul de oscilație al mai multor organisme. Această impresie centripetală, însumată altor impresii următoare, formează o unitate de ordine superior, o noțiune”. Apoi, continuă Eminescu, de data asta în germană: „Așa cum mișcarea centripetală a nervilor se transformă în strigăt centrifugal, așa este necesară căutarea. Dar sensul cuvintelor? De unde provine el?”⁶.

Este vorba aici, dacă nu ne înșelăm, despre caracterul subiectiv al experienței interioare, în cadrul căreia se nasc reprezentările, prin intermediul cărora capătă sens expresiile lingvistice, respectiv cuvintele. Sub impresia inspirației, *ex-deo*, cum spune Eminescu, care nu cuprinde expresia obiectivă a realității, ci mai degrabă una subiectivizată, decurgând din experiența interioară, iau naștere, în conștiința noastră, noțiunile verbale, „corelatul mecanic”, la care face referire Eminescu, care nu sunt numai de

⁴ Constantin Noica, *op.cit.*, p. 96.

⁵ Alexandru Surdu, *Eminescu și filosofia*, Ed. Ardealul, Tg. Mureș, 2020, p. 55.

⁶ Mihai Eminescu, *Opere VIII*, Ed. Minerva, București, 1986, p. 295.

natură psihică, având inclusiv un rol determinant în identificarea unor reprezentări subiective, ce pleacă de la o existență obiectivă⁷.

Simplificând lucrurile, Eminescu vorbește, în notațiile sale succesive, despre modul cum realitatea, „corelatul mecanic”, în accepția sa, influențează procesul „nașterii” cuvintelor. Cine a stabilit asta? Wundt? Kastner?, se întreabă Eminescu în finalul însemnării. Ambii, credem noi, și Eminescu odată cu ei. Este și aceasta, dacă vrem, un alt exemplu de „enciclopedism” filosofic eminescian.

De altfel, volumul *Opere* (XV)⁸ abundă în astfel de expuneri teoretice, privitoare la varii domenii, de la filosofie, la matematică, astronomie, științele naturii, economie etc., toate extrase din *Caietele* eminesciene, cu totul un „Fragmentarium” divers, cum l-a numit D. Vatamaniuc, arătând, în accepțiunea eminesciană, raportul de interferență, și chiar de complementaritate, dintre literatură și științe. Iată, de pildă, o însemnare despre rolul științelor, în cultură: „Știința are legi, și anume de o generalitate atât de sigură, încât să nu fie excepție. Aflându-se acestea, armonia și ordinea intră în locul chaosului și suntem siliți de orice ramură a științei să vedem, în efecte, urmările naturale ale unor cauze determinante”⁹. În context, poetul pledează pentru ce numim azi „integrarea teoriei în practică”: „Ultima țintă a oricărei științe este, firește, nu despărțirea, ci împreunarea laturei speculative, cu cea empirică”, apoi continuă: „Fiecare care este activ, fie pe partea teoretică, ori pe cea empirică, să cunoască și să priceapă și celelalte laturi, unul să fie capabil de a reîncepe principiile, celălalt materialul, productivi nu pot fi însă decât cei care merg într-o direcție”¹⁰.

Astăzi, tot mai numeroși sunt literații, dar și savanții, filosofii, ori economiștii, care au cercetat *intuițiile*, gândurile, ori ideile eminesciene din *Caiete*, ajungând la concluzia că ele nu sunt simple aforisme, ori cugetări, cu caracter teoretic, în sensul formulărilor filosofice ale lui Pascal, ci, cu totul, reprezintă „concentrate de gândire”, *flori ale cugetării superioare*, ce poartă pecetea spiritului său iscoditor. Între altele, semnalăm interesul eminescian pentru tehnică, în general, pentru „mașini”, în special. Iată o mostră cu putere de generalizare: „Mașinile din Tipografia d-nei Lume (poetul folosește aici, evident, o metaforă, generalizând un proces tehnologic, într-o lege a naturii - n.n.) sunt eterne; ele se supun combinațiilor curioase ale d-lui culegător, Destin, convertite în împrejurări”¹¹.

⁷ Vezi Alexandru Surdu, „Însemnări din Mss 2261”, în *Luceafărul*, an XXXI, nr. 16, 1988.

⁸ Mihai Eminescu, *Opere*, XV, Ediție îngrijită de Petru Creția și D. Vatamaniuc, Ed. Academiei Române, București, 1993.

⁹ *Ibidem*, p. 337.

¹⁰ *Ibid.*, p. 183.

¹¹ *Ibid.*, p. 329.

Față de „mecanizare”, văzută ca un principiu al conservării materiei și energiei, Eminescu avea un adevărat cult: „Cu cât omul este mai stăpân pe vânt, pe apă, pe abur, cu atât el își face din ele slugi muncitoare, cu atât civilizația e mai înaltă”¹². La fel, surprinde azi interesul pentru preocupările eminesciene în domeniul fizicii teoretice. Faptul că unele texte literare, cu deosebire *La steaua*, *Glosa*, parțial *Scrisorile* (I, II și V) și *Luceafărul*, cuprind, ceea ce unii critici numesc prefigurări ale unor descoperiri științifice ulterioare, reprezintă, totuși, „o cărare îngustă”, desprinsă din „codrul des” al „enciclopedismului” eminescian.

Deopotrivă de fascinante sunt însă ideile *economice* ale lui Eminescu, asta după ce, în 2003, fostul ambasador al Braziliei la București, Jeronimo Moscado de Souza, a mulțumit public României, pentru „contribuția lui Eminescu”, la progresul economic al țării sale¹³. Între „ideile economice” eminesciene, semnalăm definiția „producției de valori” („Cuvântul acesta se aplică în economie, și nu are sens decât dacă rezultă un produs de o valoare superioară, sau cel puțin egală cu valoarea serviciilor pe care le-a absorbit. Numai obținându-se o balanță, se poate vorbi de o producție adevărată”¹⁴). Și, mai departe: „Izvoarele producțiunii nu sunt samsarlăcurile de orice fel, care rămân tot un fel de manipulare ce scumpesc produsele”¹⁵.

Referitor la „legile economice”, Eminescu este la fel de categoric: „Nici un legiuitor nu va fi însemnat dacă va copia legile străine, și nu va ști să codifice datina țării lui, în acord cu convingerile pe care poporul, în adâncul lui, le are asupra problemelor în materie”¹⁶.

În ce privește „teoria statului organic”, care l-a inspirat pe Mihail Manoilescu (publicist, economist și om politic, 1891, Tecuci - 1950, închisoarea Sighet), atunci când a scris, în 1931, în limba franceză, lucrarea *Noua teorie a protecționismului internațional*, bazată pe teoria eminesciană menționată, aceasta apare prima dată într-un articol din ziarul *Timpul*, în fapt un răspuns adresat „adversarului politic” liberal, respectiv gazetei *Românul*, a lui C.A. Rosetti: „În fine, nu vom discuta cu *Românul* pe principii fundamentale de politică. *Românul* și liberalii în genere își închipuiesc să Statul e rezultatul unui contract, unei convenții cu cetățenii lui. Noi credem, din contră, că Statul este un produs al naturii. Este asemenea unui copac din pădure, care are fazele sale de dezvoltare, ca un organism în evoluția sa”¹⁷. În continuarea articolului, Eminescu analizează diferitele forme statale, de la tiraniile antice, la formulele „demagogice” moderne, constatând că lipsa de eficiență a statului este dată de copierea unor legi „străine”, de lipsa veții

¹² *Ibid.*, p. 156.

¹³ Miron Manega, Emisiunea *Adevăruri tulburătoare*, Postul 6TV, 6 iunie 2017.

¹⁴ Mihai Eminescu, *Opere*, XV, p. 28.

¹⁵ *Ibidem*, p. 151.

¹⁶ *Ibid.*, p. 438.

¹⁷ Datat 8 mai 1881.

propriii a ideilor interne și, ca atare, „născute moarte”: „Dacă *Românul* crede că moartea fizică a neamului românesc nu este decât o ironizare amară a sistemului de până acum, să-i fie de bine. Noi credem că orice sistem care își îmbogățește „patrioții”, are ca rezultat *moartea reală a nației* (s.n.). Câtă vreme, înaintarea reală pe scara societății nu este datorată meritului, mersului științei ori artei, când cei leneși și ignoranți își asumă cele mai bune instrumente de care se servesc pentru a exploata țara, populația autohtonă, nu ne vor salva de la cursul răului nici proclamarea Independenței, nici coroana de oțel a Regelui, și nici ridicarea creditului visteriei”¹⁸. În esență, Eminescu pledează pentru adoptarea unei căi proprii de dezvoltare, teză preluată și dezvoltată cu succes, cum am văzut, pe meleaguri sud-americane și nu numai. Această veritabilă „Declarație de independență” economică a fost utilizată cu succes, așadar, de Mihail Manoilescu, cu referire la „teoria Statului corporatist”, devenind azi, un bun cultural universal.

Tot ca un exemplu de „enciclopedism”, politic de această dată, este și implicarea lui Eminescu în Serbările de la Putna, din 15 august 1871. În *Amintirile* sale despre Eminescu, Teodor Ștefanelli (1849-1920, fost coleg de clasă cu Eminescu la Cernăuți și la Viena - n.n.) precizează: „Eminescu mi-a spus că el a „clocit” această idee mai demult, dar când l-am întrebat de ce a tăcut, mi-a spus că nu e recomandabil ca românii din România să propună aranjarea acestei serbări, și de aceea preferă ca propunerea să vină din mai multe părți”.¹⁹ Prezent la Putna, dar pe un plan mai retras, lăsându-i pe Slavici și pe A.D. Xenopol să facă onorurile de gazdă, Eminescu îi va comunica lui Dumitru Brătianu un fel de bilanț al manifestării: „Dacă serbarea în memoria lui Ștefan, va avea însemnătate, aceasta va fi dovada că ea a fost cuprinsă în sufletul poporului românesc și că s-a realizat pentru că a trebuit să se realizeze”.²⁰

Cercetător al *Caietelor* eminesciene, profesorul-academician Alexandru Surdu identifică, în Manuscrisul 2255 și ciorna unei scrisori în limba germană, adresată de Eminescu, pe când era bibliotecar la Iași, redacției *Lexiconului Brockhaus*, privitoare la redactarea, la cererea editorului german, a unor articole referitoare la România. Între acestea - există informații că Eminescu ar fi scris mai multe articole cu acest prilej - în ediția a III-a, pe 1875, a *Lexiconului*, au apărut doar două texte, unul despre termenul de „boier/i”, altul despre „București”²¹. Se pare, dă de

¹⁸ Patrik Matis, „M. Eminescu - Despre oligarhie și statul demagogic”, în *România Culturală*, 23 iunie 2018.

¹⁹ Teodor Ștefanelli, *Amintiri despre Eminescu*, Institutul de Arte Grafice C. Sfetea, București, 1914.

²⁰ Mihai Eminescu, *Opera politică 1870-1871*, ediție îngrijită de D. Vatamaniuc, Ed. Academiei R.S.R., București, 1990, p. 19.

²¹ Alexandru Surdu, „Mihai Eminescu, Colaborator la *Lexiconul Brockhaus*”, în *Luceafărul*, XXX, nr. 49, 1987.

înțeles Alexandru Surdu, că editura nu a ținut seama de exigențele lui Eminescu, intervenind nepermis pe text, astfel încât poetul a renunțat la colaborare.

Ca o concluzie, *Caietele* eminesciene sunt dovada vie a „enciclopedismului” funciar al poetului. Dacă hazardul a făcut ca ele să ajungă până la noi sub forma unui „compozit” tematic, ele trebuie să rămână așa și pe viitor, „ca o lume încremenită în frumusețea ei originară”, cum spunea Constantin Noica, sau ca „o răsfrângere a caierului vremii”. Amestec involuntar „de adevăr și eroare”, cum ar fi spus Shakespeare, informațiile „enciclopedice” din *Caiete* sunt azi izvorul unic și al interpretărilor cultural-filosofice a operei eminesciene, temeiul eternei „întoarceri” spre un trecut în crement în prezent.

ION HAINES

Ziua culturii naționale - reper identitar pentru poporul român

Ziua de naștere a poetului național Mihai Eminescu (15 ianuarie 1850) a fost aleasă, nu întâmplător, ca ziua Culturii Naționale, drept un omagiu adus poetului național, o sărbătoare a Culturii Naționale, un reper identitar al poporului român.

Eminescu întruchipează, într-o modalitate artistică genială, toate aspirațiile profunde ale poporului român, trecutul, istoria sa, tradiția, limba, credința, dorința de libertate, demnitatea națională, toate înaltele valori spirituale și morale.

„Fiind foarte român, Eminescu este universal”¹, spunea Tudor Arghezi, iar G. Călinescu afirma în finalul cărții sale *Viața lui Mihai Eminescu* (1932): „Astfel se stinsc în al optulea lustru de viață cel mai mare poet pe care l-a ivit și-l va ivi vreodată, poate, pământul românesc. Ape vor seca în albie și peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate și câte o stea va vesteji pe cer în depărtări până când acest pământ să-și strângă toate sevele și să le ridice în țeva subțire a altui crin de tăria parfumurilor sale”.²

Dar, mai întâi, să definim conceptul de cultură.

Încercarea de a defini cultura se lovește de numeroase dificultăți, datorate multitudinii punctelor de vedere (s-au dat peste 250 de definiții),

¹ Tudor Arghezi, *Eminescu*, Editura Eminescu, București, 1973.

² G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura pentru Literatură, 1964, p. 343.

precum și încărcăturii sale semantice, care a cunoscut în timp o evoluție, în funcție de momentul istoric, de locul și tipul de societate la care a fost raportat.

Termenul apare la sfârșitul secolului al XI-lea. Inițial, el a fost sinonim cu „agricultură” (cultura pământului, cultivarea lui) și a fost utilizat cu acest înțeles până în secolul al XIX-lea. Totuși, distincția între *cultura ogoarelor* și *cultura spiritului* va marca evoluția semantică a termenului în favoarea, desigur, a semnificației sale ultime, cu care va circula în epoca modernă.

La începutul secolului al XVI-lea, sensul figurat al culturii spirituale începe să fie utilizat de umaniștii Renașterii. În secolul al XVII-lea, cultura devine un simbol al filozofiei Luminilor. Într-o formulare celebră, cu caracter metaforic - *cultivons notre jardin* - Voltaire vizează sensul de cultivare a *minții, a judecății și a însușirilor*.

„Omul cultivat este o parcelă pe care educația a plivit-o, apoi a însământat-o selectiv” afirmă Robert Escarpit³.

Hobbes desemna prin „cultură” munca de educare a spiritului îndeosebi în timpul copilăriei. Omul cultivat are gust și rațiune, rafinament și bune maniere. În secolul al XIX-lea, cuvântul *cultură* are ca sinonim termenul de *civilizație*.

Mai târziu, la începutul secolului al XX-lea, în Germania, O. Spengler va face distincția între cultura spirituală și cultura materială (civilizația). El înfățișează istoria ca o succesiune de culturi independente unele de altele, având soarta organismelor: naștere, înflorire și moarte. Teoreticienii morfologiei culturii (Spengler și Frobenius) vedeau un divorț între cultură și civilizație, întrucât tehnicitatea absolută, care îndeamnă la prețuirea vieții materiale, la războaie, duce la sfârșitul culturii, moment în care s-ar fi aflat cultura occidentală a aceluia timp.

E. B. Tylor (1871) definește cultura ca fiind „acel întreg complex care include cunoștințele, credințele religioase, arta, morala, obiceiurile și toate celelalte capacități și obișnuințe pe care omul le dobândește în calitate de membru al societății”.

Cincizeci de ani mai târziu, antropologia culturală americană va raporta termenul de cultură la dezvoltarea materială și tehnică și la transmiterea patrimoniului social. În opinia culturaliștilor, „cultura”, ca mod de viață al unui popor, este o achiziție umană relativ stabilă, dar supusă unor schimbări continue, care determină cursul vieților noastre fără a se impune în gândirea conștientă.⁴

Sensul modern al termenului vizează modurile de comunicare în societățile aflate într-o schimbare rapidă și obiectele simbolice produse de o societate pentru vehicularea valorilor. Se realizează, odată cu aceasta, o

³ Robert Escarpit, *De la sociologia literaturii la teoria comunicării*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 448.

⁴ *Vezi Dicționar de sociologie*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 148.

receptare diferențiată a elementelor componente ale unei culturi: mituri, noțiuni, idei, imagini, modele, teme, răspândite în unele grupuri sociale și compartimentate în noi categorii ale culturii: cultura științifică, artistică, religioasă, cultura populară, cultura de elită etc.

Mijloacele moderne de comunicare, specifice „erei electronice” (presa scrisă, radioul, televiziunea etc.) au determinat noi delimitări între *cultura de masă* și *cultura mass-media*.

Omul este o ființă culturală. El trăiește într-un orizont simbolic. În timp ce mediul celorlalte viețuitoare este unul *natural*, mediul omului este unul *cultural*.

Omul este singura ființă din univers creatoare de cultură și producătoare de civilizație. Este și părerea lui Lucian Blaga, care consideră omul drept rezultatul final al unei evoluții îndelungate, nu atât de natură biologică, cât mai ales al unei mutații ontologice, care, prin unul dintre orizonturile sale - *orizontul întru mister și relevare* - devine ființă creatoare. La om, totul capătă o dimensiune culturală. Chiar și instinctele fundamentale - instinctul de conservare (nevoia de hrană, de adăpost), instinctul sexual - capătă la om o altă finalitate decât la animale. Acestea nu cunosc ce este dragostea cu infinitele ei forme de manifestare umană, nu știu ce este arta culinară, ce înseamnă arta arhitecturală.

Conceptul tradițional de cultură presupune ideea unui patrimoniu cultural, a unor valori absolute și universale, accesibile unor indivizi dotați, superiori, educați (*culți*).

Gina Stoiciu definește cultura ca „ansamblul valorilor materiale și spirituale ale unui popor, limba, ca mijloc de comunicare, alte mijloace de comunicare (inclusiv mass-media), relațiile culturale, mijloacele culturale și instituțiile de creare și răspândire a culturii, produse valorice care determină comportamentul, reguli morale, coduri juridice, tehnici de gândire, modele de activitate”⁵.

Revenind la Ziua Culturii Naționale, să precizăm, în spiritul celor de mai sus, că valorile care definesc națiunea sunt valori identitare fundamentale, specifice poporului nostru, și care ne diferențiază față de alte culturi.

Mai întâi, *limba română*. Ea nu este un simplu instrument de comunicare, ea este o componentă esențială a identității și un liant al unității naționale. Ienăchiță Văcărescu echivala limba română cu patriotismul: „Urmașilor mei Văcărești / Las vouă moștenire / Creșterea limbii românești / Și-a patriei cinstire”. Limba este instrumentul gândirii. Cine vorbește și scrie incorect este puțin probabil să gândească bine. Aceasta dovedește absența culturii corespunzătoare, lipsa pregătirii și a competenței.

⁵ Gina Stoiciu, *Orientări operaționale în cercetarea comunicării de masă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 24.

Limba este componenta fundamentală a spiritualității unui neam. Ea e „măsurariu civilizațiunii unui popor”, cum spunea Eminescu, și „întâiul mare poem al său”, cum o definea Blaga.

„A vorbi despre limba română este ca o duminică”, spunea Nichita Stănescu. Și tot el adăuga: „Limba română este patria mea”.

Această „țară miraculoasă” este păstrătoarea unui inestimabil tezaur de frumuseți, suprema noastră mărturie în eternitate. Identitatea *limbă-neam* este veche în istorie și aceasta se vede din însăși semnificația pe care cuvântul o avea mai demult. Cu acest sens îl folosește și Eminescu în *Scrisoarea III*: „Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vreo limbă”.

Limba noastră vine din adâncuri de istorie și este expresia sufletului nostru național, a modului nostru de a gândi și a simți, de a fi în lume. Limba este, în același timp, însăși istoria noastră, cu trecutul și prezentul ei, cu generațiile succesive care au lăsat în memoria vie a neamului sau în cronici și hrisoave, în opere literare mărturia existenței noastre milenare pe aceste meleaguri și aspirațiile și idealurile unui întreg popor.

Limba noastră este un dar neprețuit făcut de înaintași. Întru șlefuirea și desăvârșirea ei au lucrat de-a lungul veacurilor milioanele de anonimi, oameni simpli care au creat acea capodoperă nepieritoare, *Miorița*, expresie genială a spiritualității românești, dar și marii scriitori, „executori” inspirați ai legământului testamentar al Văcărescului.

Marii maeștri ai scrisului românesc - de la Eminescu, Creangă, Caragiale, la Sadoveanu, Arghezi, Blaga, au înțeles că poporul este marele făuritor al limbii, geniul ei, că prima lor datorie este aceea de a cultiva această limbă, de a-i da strălucirea nepieritoare, prin opere literare reprezentative, care să dea umanității seamă de fizionomia noastră morală și filozofică.

Nouă, tuturor, ne revine, deci, o misiune de o mare noblețe patriotică, aceea de a duce mai departe făclia limbii române, de a o cultiva și îmbogăți, de a o apăra de orice fel de denaturări, păstrându-i spiritul viu, popular, autenticitatea și frumusețea fără seamăn.

Limba română este averea de preț pe care au luat-o cu ei și ziariștii și scriitorii din diaspora. Iată doar două exemple semnificative. Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, directorul revistei de spiritualitate și cultură românească *Lumină Lină/Gracious Light* din New York, publică un text despre „Valoarea limbii strămoșești în păstrarea identității personale și naționale”. El vorbește despre dimensiunea sacră, metafizică a limbii, despre faptul că „limba poate fi concepută ca loc de refugiu, ca un cuib unde te poți adăposti, unde te simți protejat, hrănit. ... Îndepărtarea de limba strămoșească este îndepărtarea de părinți, îndepărtarea de tine însuși, adică alienarea. Pierderea limbii duce la rătăcire”⁶, spune autorul.

⁶ Theodor Damian, *Lumină Lină/Gracious Light*, an XXII, Nr. 3, iulie -sept. 2017, New York, pp. 93-96.

La rândul său, Alexandru Cetățeanu, scriitor și gazetar, directorul revistei *Destine Literare* din Montreal, Canada, mărturisește că iubirea pentru limba română a fost pentru el o coordonată permanentă în activitatea sa literară și culturală. „Limba română nu se uită. Iubesc limba mea. Scriu în limba lui Eminescu”⁷, spune el.

Eminescu este creatorul limbii române literare moderne. El a dus-o la perfecțiune, îmbogățind-o, înfrumusețând-o, ca nimeni altul. Noi vorbim astăzi limba lui Eminescu, limba poeziilor lui inegalabile, dar și limba pamfletară, incendiară din publicistica lui, cel mai mare gazetar român din toate timpurile.

Trăim vremuri tulburi, când globaliștii urmăresc distrugerea valorilor naționale, a tradițiilor, a credinței. De aceea, astăzi, mai mult ca oricând, se impune promovarea marilor personalități ale culturii române din toate timpurile.

Alături de Eminescu, geniu tutelar, stau cu cinste scriitorii și oameni de cultură din toate perioadele istorice ale afirmării culturii naționale. Câteva nume reprezentative: marii cronicari români Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce, Mitropolii Dosoftei și Varlaam, Dimitrie Cantemir, Ion Budai Deleanu, Ion Heliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Titu Maiorescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, I. L. Caragiale, Nicolae Iorga, Octavian Goga, George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Eugen Lovinescu, G. Călinescu, Tudor Vianu, Marin Preda, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga și alții (în literatură).

Ciprian Porumbescu, George Enescu (în muzică), în artele plastice, (sculptură, pictură): Constantin Brâncuși, Dimitrie Paciurea, Gheorghe Anghel, Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Theodor Aman, Nicolae Tonitza, Corneliu Baba, Constantin Piliuță, Sabin Bălașa, Camil Ressu. Ion Andreescu, Theodor Pallady, Gheorghe Petrașcu și alții.

Opera acestor creatori face parte din patrimoniul cultural al României, de aceea, se impune cunoașterea și promovarea lor în plan național și universal.

De asemenea, instituțiile statului - școala, biserica, teatrul, muzeele de artă, Academia Română - au un rol fundamental în promovarea adevăratelor valori naționale, prin care ne definim identitatea și specificitatea ca popor față de alte popoare, față de alte culturi.

În studiul „Geneza metaforei și sensul culturii” din volumul *Trilogia culturii*⁸ Lucian Blaga vorbește despre cultura minoră și cultura majoră, precizând că nu e vorba despre o judecată de valoare, despre o gradăție. „Termenii aceștia denumesc mai curând fapte distincte prin natura lor”, spune

⁷ Veronica Balaj, Cristina Mihai Balaj, Alexandru Cetățeanu, *Balanța cuvintelor*, Asociația Canadiană a Scriitorilor Români (ACSR), Montreal, 2018, p. 102.

⁸ Lucian Blaga, *Trilogia culturii: Orizont și stil; Spațiul mioritic; Geneza metaforei și sensul culturii*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969, p. 262.

el. Morfologii au căutat să înțeleagă cultura majoră și cultura minoră ca două vârste ale unuia și aceluiași organism. Cultura minoră ar echivala cu copilăria, iar cultura majoră cu maturitatea uneia și aceleiași culturi”.⁹

Filozoful culturii se referă la cultura populară românească, la satul românesc, la diferența dintre sat și oraș. „Satul este situat în centrul lumii și se prelungește în mit. Satul se integrează într-un destin cosmic”, spune Blaga. „A trăi la sat înseamnă a trăi în zăriștea cosmică”¹⁰ ... „Numai așa se explică orizonturile vaste și naive în același timp ale creației populare, în poezie, în artă, în credință”.¹¹

„Omul orașului, mai ales al orașului, care poartă amprentele timpurilor moderne, trăiește în dimensiuni și stări tocmai opuse”.¹² ... „Cultura minoră ține pe om îndeobște mult mai aproape de natură. Cultura majoră îl depărtează și-l înstrăinează de rânduiețile firei”.¹³ Nu întâmplător el a scris poezia *Sufletul satului*, cu celebrul vers: „Veșnicia s-a născut la sat”, unde satul este văzut ca o permanență, o expresie a eternității naturale.

În continuarea acestor idei, voi aminti că literatura populară, folclorul (=înțelepciunea poporului) are valori inestimabile cu care ne putem mândri în fața lumii, care ne definesc ca popor prin creații inconfundabile, cum sunt *Miorița*, *Meșterul Manole*, baladele și cântecele populare, costumele populare („ia” românească), dansurile populare celebre („Călușarii”), arhitectura populară, vezi celebrele porți din Maramureș, vezi Muzeul satului din București, care condensează nu numai arta arhitecturală unică în lume, ci și o întregă istorie.

Cine vrea să ne cunoască mai bine, să viziteze „Muzeul satului” și va ști cine am fost și cine suntem.

Ziua Culturii Naționale este un prilej de bucurie, de afirmare a valorilor noastre naționale, de adâncire în cunoașterea în profunzime a lui Eminescu. prin citirea integrală a operei lui, prin comentarii noi, creatoare, care să ni-l apropie, să ni-l releve, nu prin manifestări facile, festive, cu recitări penibile, școlărești, cum, din păcate, se mai întâmplă.

Astfel, putem să descoperim permanent un nou Eminescu, o nouă față a lui, o nouă ipostază, și numai așa ne vom îmbogăți mintea și sufletul.

Pe de altă parte, lecția gazetăriei eminesciene este pentru toți jurnaliștii români mereu actuală și plină de învățăminte, un model moral și profesional exemplar, pentru că Eminescu gazetarul este contemporanul nostru.

⁹ *Ibidem*, p. 265.

¹⁰ *Ibid.*, p. 266.

¹¹ *Ibid.*, p. 267.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibid.*, p. 274.

Vechiul Testament relevat prin sonete

Timpul lui Dumnezeu

Facerea Lumii

Ziua întâia

Și zis-a Dumnezeu în marea-I milă:
Lumină vreau să fie! și a fost;
Sfârșit-a Universul al său post
Ca să se-aprindă veșnica-I feștilă.

Geneza nu a fost nicicum idilă,
Ci lupta bună având un nobil rost
De-a-l dezgheța pe om din permafrost,
Prin taina ce se-ascunde-n clorofilă.

Iar razele ce-au izvorât din gura
Părintelui ceresc au despărțit
Noaptea de zi, cum face arătura:

În stânga spinii, în dreapta sol iubit,
De-o parte-i frigul, de-alta e căldura;
Și fost-a Ziua întâi spre asfințit.

Ziua a doua

Și zis-a Domnul: *Fie o țarie*
Ce apele de ape să despartă
Și doar așa putut – a să împartă
Cerul de sus, cu bolți de feerie,

De lumea cea de jos, și-n stângăcie.
Luat-a aur dintr-o steaună spartă,
Ca să ni-l dea sub pământeană hartă,
Cu cea mai mișcătoare dărnicie.

Suprem Artist, în cea dintâi lucrare,
Ne-a arătat un Cer cu Paradis,
Oglindă sfântă pentru fiecare

Ființa umană spre divinul vis,
Și singura de câștigat onoare.
Și fost-a doua zi – de nedescris.

Ziua a treia

- *Să se despartă apele de ape!*
Mai zise Domnul, cu privirea-n valuri,
Numind *pământ* uscatul dintre maluri
Și *mări* imensa lacrimă sub pleoape.

Ca noul teritoriu să nu-I scape,
Iar în abisele cu- atâtea staluri,
Tot atrăgând cu-albastrele-i cristaluri,
Însămânțat-a din a lui năstrape

Ierburi și pomi cu fructe aromate,
De-a preschimbat tot globu-ntr-un smarald
De douăzeci și patru de carate,

Suflând asupra lui un aer cald.
Dar treaba nu-i decât la jumătate
Și fost-a ziua-a treia – un verde fald.

Ziua a patra

- Să fie doi luminători: cel mare
Să lumineze ziua pe pământ
Și celălalt, mai mic, ca vela-n vânt
Să micșoreze-a nopții-ntunecare ...

Soare și lună, stele-n depărtare
Aduc vii anotimpuri, zodii, sfânt,
S-adune anii în recensământ
Ce va da samă –n lumea viitoare.

Primul apus al Terrei calm s-a stins,
Precum vatra -n jăratec din cuptor,
Dar dincolo de noapte s-a aprins,

Iar Soarele cu –al său divin motor
Ce fost-a în Egipt zeu Ra, distins.
Și fost-a ziua a patra cu mult spor.

Ziua a cincea

- Oceanele și Mările să fie
Pline de pește și de vietăți;
Să-și dreagă cuib pe munți, ca în cetăți
Păsări mai mari sau mici, nu-n colivie

Și alte animale-n herghelie
Să zburde pe pământ și la trei coți ,
De la cocoși la mâțe cu mustăți
Toate s-aducă multă bucurie.

Iar Domnul le-a binecuvântat și-a zis
Să se prădescă-n toată apa Mării,
Pe tot Uscatul, muntele cel nins,

Mai mult decât mătasea-albă-a sării
Și chiar și în deșertul cel încins.
Și fost-a ziua cinci - mai acătării.

Ziua a șasea

- E vremea-acum să îl creăm pe Om,
După al Nostru chip și-asemănare,
Să stăpânească și Pământ și Mare...
Și tot l-a împletit, atom cu-atom,

Să fie al credinței Sale dom.
Muind o tină-n lacrimi amare,
Ieșit-a ființa –n lume domnitoare
Din mâinile Părintelui Bonom.

Apoi, deodată, și-a adus aminte:
L-a adormit pe-Adam și dintr-o coastă,
Creat-a pe muierea cea fierbinte,

Să-i țină de urât în lumea vastă,
Crezând că fi-va bună și cuminte...
Și fost-a ziua –a șasea: ziua noast'ă.

Ziua a șaptea

Iar după ce lumea a scos din Haos,
Cu Soare, Lună, Stele luminând-o,
Cu pești și fiare, Om, El populând-o
Și-a-ngăduit și Domnu- un mic repaos.

În Munții cei mai mari. Din al lor naos,
A binecuvântat Creația, sfințind-o,
Cu toate cele bune, dăruind-o
Și cugetând ce va mai fi-n adaos.

El a privit cu drag câte-a făcut,
Doar pentru un bărbat și o femeie,
Le-a dat lumină, dragoste și scut

Și Duhul Său cel Sfânt printr-o scânteie.
Și fost-au bune toate la-nceput,
Când a pornit a lumii odisee.

DRAGOȘ MORĂRESCU

Cuvânt de an nou*Amicului M. N. Rusu*

Dă-mi binecuvântarea, Sfinte!
Din apă vie, din aghiazmă
Pornească pasul înainte.

Adă să-nflorească pana
Ce-ai lăsat să cadă înainte-mi,
Din nou să sângereze rana.

Drama zugrăvită în cuvinte
S-aducă chip și timp,
Umbrele așeze la locul cuvenit
Având drept reazem cartea
Și urme-n fire de nisip.

Cuvântul treacă-n pasul de aminte,
Mâna stângace să nu fie,
Dă-mi binecuvântarea, Sfinte!

(București, 1995)

VICTOR RAVINI

Până la noi ordine de la Kremlin

Alecu și Sofia au fost arestați de Securitate, cum spuneam, iar Dumitru, băiatul lor, a stat o vreme prin București, unde a făcut foamea și ce a mai făcut, apoi a fugit în Italia. Dar s-a întors după câțiva ani. Avusese o expoziție de artă la Roma și devenise celebru. Le-a arătat la toți că devenise membru de onoare al Academiei de Artă din Geneva. Avea un document în acest sens, splendid imprimat, ștampilat și semnat de acea Academie. L-a pus în ramă în atelierul său, că și-a deschis atelier.

Cum de s-a împrietenit Dumitru Răcoveanu cu Nicușor prințișorul? Dumitru, al cărui tată fusese arestat de Securitate și dus la Canal și murise pe acolo. Sau parcă auzisem că fusese dus în Deltă la stuf. Ce importanță mai are? Dumitru, care fugise din țară în Italia. El nici nu s-a gândit să îl caute pe prințișor, ci prințișorul a trimis un securist în civil să i-l aducă la palat imediat. Un așa artist cum era Dumitru, membru de onoare al Academiei de Artă din Geneva, și care s-a întors după ce fugise din țară, era o valoare internațională și trebuia să fie dat pe brazdă, pus la treabă, să devină și o valoare națională, spre gloria partidului comunist și a prințișorului. Chemat să se înfățișeze la palatul CC al UTC, și-a pus repede costumația de rigoare pentru ocazii speciale. Niște haine aiurea, pe care i le făcuse pe comandă croitorul de la operă, după propriile desene făcute de Dumitru. Ceva între uniformele gărzii elvețiene la Vatican, clovnii noștri de la circ și coșarii de altădată, cât a putut bietul croitor să încropească din ce cărpe mai avea pe acolo. Cu niște pantofi făcuți tot pe comandă, ca niște gondole, dar galbeni ca gălbenușul de ou. Cu o șapcă neagră, la fel cu a lui Vladimir Ilici Lenin, probabil uitată în atelierul lui de careva de la studioul de filme de la Buftea și, în loc de cravată la gât, cu o eșarfă roșie, ruptă dintr-un steag al partidului și cu un buchet de flori în mână, cumpărat la rezezeală de la florăria din colț.

Soldați bine înarmați, cu kalașnikovul pe piept, blocau intrarea la CC, dar însoțitorul lui Dumitru a făcut un semn și s-au dat la o parte. Pentru ca să aibă curaj și să fie sigur de imunitate, înainte de a ieși din atelier, Dumitru s-a vaccinat bine dintr-o sticlă de pălincă de prună, de la cineva din Șiștarovăț, pe lângă Lipova, pe acolo prin Banat, cea mai frumos mirositoare din colecția lui de țuici și ce otrăvuri occidentale mai avea pe la atelier.

Dumitru a intrat clătănându-se la Nicușor prințișorul, și-a înfipt bine picioarele să nu cadă, a ridicat mâna ca pe vremea lui Hitler, a sughițat și a strigat:

– Ave Cezar! Hâc! Murăturile te salută!

Prințișorului i-au ieșit ochii din cap de indignare și a urlat:

– Puți a țuică! Afară!

– Păi ce-ai vrea? Să put a gaz? E de Șiștarovăț! a zis Dumitru, a scos din buzunar un girofar de la vreo mașină a miliției, ce se învărtea și lumina, desigur alimentat de la o baterie de lanternă, și a adăugat cu glas cântat ca la biserică: Veniți și luați lumină de la „lampa lui Ilici”!

Prințisorul a făcut o pauză uluit și a izbucnit în râs. Dumitru i-a întins buchetul de flori, s-a împleticit și era să cadă. Prințisorul i-a făcut semn să-l dea celor ce făceau de gardă în biroul său. Dumitru le-a dat girofarul, a înaintat spre prințisor și a încercat să-l sorcovească cu buchetul de flori. Prințul a făcut un pas înapoi, iar Dumitru a întins mâna, spunându-i că nu scapă de sorcovă, până nu-i dă bani. Prințul a râs. I-ar fi dat bani, însă nu avea. El nu avea niciun salariu. El muncea benevol, pentru binele poporului. Însă i-a dat altceva. În clipa aceea, Dumitru a devenit cel mai fericit artist din lume. El deja era și pictor și sculptor. La fel ca Michelangelo. Michelangelo a avut prilejul să arate omenirii ce putea el, mulțumită unui papă nebun. Un papă nebun sau un prinț comunist zăpăcit, ce importanță avea? Arta este artă, indiferent de ideologia sistemului politic, catolic sau comunist, tot un drac era, după cum mi-a spus Dumitru. Prințul i-a trasat sarcina să facă cea mai mare statuie a comunismului de pe lume. Statuie de pe lume, nu comunismul de pe lume, mi-a precizat Dumitru. Monumentul să fie amplasat lângă farul de la Constanța. Să fie mai mare decât orice statuie sovietică. Mai mare chiar și decât zeița libertății din New York. Să reprezinte victoria socialismului și să fie luminată noaptea de farul din port. Să strălucească magnific, iar vapoarele să vadă mai degrabă statuia decât farul. Farul să fie o anexă pe lângă statuie.

Prințul i-a spus să facă monumentul din oțel inoxidabil, ca să strălucească bine, ziua de la soare, iar noaptea de la far, de la lună și de la stele. Mă întreba Dumitru dacă îmi dădeam eu seama că sculptura lui va fi conectată la soare, la lună, la stele și la cosmosul infinit. M-a asigurat că el devenea astfel mai mare și mai celebru chiar și decât Brâncuși. Pe vremea lui Brâncuși nu era oțel inoxidabil, iar acum, sculptura sa în oțel inoxidabil va străluci în veșnicie. El va deveni mai celebru și mai nemuritor decât Brâncuși.

I-am răspuns că nu mă îndoiam de asta, însă oțelul inoxidabil ruginește.

– Cum să ruginească, când e inoxidabil?

– Ba da, ruginește. Ruginește mai încet decât fierul, dar tot ruginește.

– Cum să ruginească, mă, oțelul, dacă e inoxidabil? Ce, ești tâmpit?

– Ruginește. Eu am lucrat pe șantiere și în țară și prin Germania. Am tradus la discuțiile dintre ai noștri și nemți. Am urmat și un curs de controlul structurii cristaline a metalelor, la Măgurele. Oțelul inoxidabil ruginește. Și al nostru și toate oțelurile inoxidabile din lume ruginesc. Aliajul cel mai pur nu poate elimina fierul din structura moleculară și cristalină a oțelului, fiindcă e tehnic imposibil. Un anumit procent de fier rămâne în aliaj cu

nichelul sau cromul, că altfel nu poți să faci oțel, nu permite structura cristalină. În aerul ăla sărat de la mare, unde toate mașinile ruginesc mai repede decât oriunde... Ce știi tu? Monumentul tău la Constanța va rugini mai repede decât aici în București. Și va începe să ruginească pe lângă suduri. Nu-l poți turna dintr-o bucată. Îl faci din bucăți sudate. O să te ia pe tine la întrebări că le-ai făcut victoria socialismului să strălucească ca un... nu știu ce, în ploaie.

Vai de capul lui, s-a văietat Dumitru.

– M-ai distrus. Să-mi strici tu mie fericirea! Cum o să-i spun eu asta celui mai bun prieten al meu, Nicușor? Nu s-ar putea să o facem din aluminiu, la Slatina?

– Ba da, însă aluminiul nu se poate suda. Deci trebuie să toarne întreg monumentul dintr-o bucată, ceea ce este cam... oarecum... foarte problematic. Tonajul monumentului depinde de capacitatea celui mai mare furnal. Iar aluminiul cam oxidează, își pierde strălucirea și, cu timpul, devine pătat, țepos și se cojește. Ajunge să arate ca o scoarță de copac. N-o să mai strălucească la soare sau la lună și în niciun caz la lumina farului.

La far se făcea economie de electricitate, iar farul trebuia, ca toată populația din toate orașele – că satele oricum nu aveau electricitate – toate instituțiile, fabricile și întreaga economie națională să reducă consumul de electricitate cu 50% în fiecare an, față de anul precedent. Dumitru rămase de parcă l-ar fi lovit cineva cu parul în cap. Nu-i rămânea decât să vorbească cu Nicușor, să-l întrebe ce era de făcut. Nicușor va întreba consilierii săi tehnici.

Mai târziu, am trecut pe la Sala Palatului și am văzut o expoziție cu machete pentru monumentul Victoria Socialismului lângă farul de la Constanța, propuse de sumedenie de artiști plastici. Publicul să completeze niște formulare în care să-și noteze preferințele, ca să decidă poporul ce monument vrea să fie ridicat la Constanța. Vreo machetă cu numele lui Dumitru Răcoveanu nu figura acolo. Am alergat îngrijorat la atelierul lui Dumitru și i-am spus. El m-a liniștit, spunându-mi că îl durea undeva, și a arătat unde.

– Proștii ăia cu machetele lor, le-au făcut degeaba. Eu am primit deja contractul pentru monument. Mi-au dat și banii. M-am dus la casieria CC și mi-au dat banii în două genți diplomat. Una i-am lăsat-o lui Nicușor, să aibă și el de o țuiculiță cu borfași. ăia cu machetele lor sunt niște proști. Se pun țânțarii cu armăsarul? Monumentul meu va fi turnat în aluminiu la combinatul de la Slatina. Aluminiul topit va curge în matriță, simultan din toate furnalele, o premieră mondială. Așa mi-a spus Nicușor. Nimeni în lume nu mai toarnă într-o singură formă din mai multe furnale simultan. Expoziția asta a lor, cu propunerile de machete și formulare ca să aleagă publicul, e doar așa... pentru muritorii de rând. Doar așa, de dragul democrației. Nu fii prost, cum ai mai fost! Fii cu minte, ca mai-nainte! Află de la mine, principalul în viață e să le iei banii, la tâmpiți.

– Dar tu i-ai dat jumătate din bani.

– Păi altfel cum? De ce crezi că a zis la casierie să mă plătească așa de bine? Am priceput aluzia și am făcut juma-juma cu el, că așa e între tâlhari.

Prințul l-a luat pe Dumitru la o petrecere într-o pădure, cu multe gărzi în civil, unde tot gărzile prăjeau niște mici, umpluți cu legume și ce buruieni mai trebuie. Au cusut blana mieilor, i-au tăvălit cu blana prin noroi, i-au pus pe jăratec în gropi și le-au acoperit cu pământ. Rețetă veche, cum făceau haiducii. Când au bufnit gropile, au dezgropat mieii, au jupuit blănurile, au stropit carnea cu vin că era prea fierbinte și au mâncat așa, eventual au gustat și din legume. Într-un moment de inexplicabilă sinceritate, Dumitru, cu sticla în mână – că el nu folosea pahar nici măcar la pădure – l-a luat gura pe dinainte și i s-a lăudat prințului că va proiecta monumentul să fie atât de uriaș încât să nu poată fi transportat. Și râdea ca un prost. Promise de la mine normele de transport pentru agregatele supradimensionate, pe care le producea întreprinderea Vulcan, unde lucram eu. O să aibă el grijă să depășească normele la dimensiuni și la tonaj. Și râdea. Prințul a făcut un gest cu mâna, că va da el derogare de la normele de transport. Dumitru nu se mai oprea din râs și zicea că nu o să poată da derogare și de la capacitatea podurilor. Prințul făcu încă un gest cu mâna, ca Dumnezeu când a zis să fie lumină. Va da ordin să fie construit un nou pod peste Dunăre. Putuse împăratul Traian, putuse inginerul Saligny, putea și prințul de asemenea.

Furnalele combinatului de aluminiu de la Slatina s-au deschis toate simultan și au turnat într-o singură bucată cel mai mare obiect de aluminiu din lume. Și cel mai inutil. A intrat și în cartea recordurilor mondiale, la trei clasamente: Cel mai mare, cel mai costisitor, cât și cel mai inutil. Podul prințului peste Dunăre era și el gata, mai repede decât al predecesorilor săi. Însă rămăneau două probleme tehnice, două mici bagatele. Nu exista nicăieri în lume vreo macara așa mare ca să poată ridica un colos atât de greu, cu toate că Dumitru, prințisorul și toată lumea știe că un kilogram de aluminiu e mai ușor decât un kilogram de fier.

Problema se putea rezolva foarte simplu, cu mai multe macarale simultan. Ca la noi, la nimeni. Aveau loc să le pună una lângă alta, pentru că obiectul era din cale afară de lung. Occidentalii sunt niște proști, m-a asigurat Dumitru, după cum îl asigurase prințisorul, asigurat de consilierii săi tehnici. „Străinezii nu știu că merge și așa,” a zis Dumitru, probabil citându-l pe prințisor. A doua bagatelă era că nu se gândise nimeni să creeze și o platformă mobilă pentru o așa lungime și un asemenea tonaj. Astfel că Victoria Socialismului a rămas acolo în curtea combinatului de la Slatina, să zacă la pământ, pe traverse de cale ferată din lemn. Traversele din lemn, nu calea ferată. Au rostogolit alături și cele două sfere imense, tot din aluminiu, deja turnate din vreme, concepute tot pentru la Constanța, ca să aibă monumentul și un mesaj subliminal, falic, de sfidare a cerului. Asta cu toate că cenzura comunistă nu permitea niciun material pornografic. Penisul acela era prea mare ca să poată sări în ochii cenzuriștilor. Sau cenzuranților, cum

o fi corect. Cele trei componente ale monumentului Victoria Socialismului nu au putut fi transportate și au rămas acolo, să fie cel mai mare penis din lume, culcat la pământ.

Cineva veni la atelier și îi spuse lui Dumitru că prințul era în drum spre olimpiada de la Moscova. Pornise mai devreme decât îi spusese rău. Să-i facă lui una ca asta? Nemernicii! Dumitru lăsă pensula, borcanele cu vopsele deschise și alergă așa cum era, în chiloți și desculț, pe mijlocul bulevardului, ca un scăpat de la balamuc, în întâmpinarea mașinilor cu prințul și cu echipajul acestuia. L-au pescuit din viteză și s-au dus la aeroport. Nu i-a mai păsat cum lăsase atelierul. Știa el că o să închidă ușa careva din prietenii și artiștii care îl ajutau pe el să își facă lucrările. Nenorocirea era că o să vină ăia pe acolo în lipsa lui și o să-i bea toate sticlele. Pe tavanul înclinat de la mansarda unde avea Dumitru atelierul, poetul Tudor George (care urla pe terenul de rugby „Aho! Vă salut din vechea Troe!”) scrisese: „Trag cu ochiul la fereastră. Poate-o fi vodcă în glastră.”

Dumitru nu apucase să-și ia la el nimic, nici bani și nici măcar buletinul de identitate. Nu era necesar. Mașinile i-au dus la Otopeni, direct la un avion militar, care îi aștepta cu motoarele încălzite. Au decolat și au ajuns cu bine la Moscova, unde de asemenea erau așteptați, ca oaspeți de onoare. Nu se știe dacă cineva de la serviciile noastre de vigoare a fost așa de vigoare, ca să îi numere câți au urcat în avion, la decolare. De la serviciile sovietice de inteligență, rușii în mod sigur au fost suficient de inteligenți ca să îi numere bine când au coborât. I-au numărat pe rusește, desigur. Eu am uitat să număr pe rusește și de atunci mă simt mai bine. Oaspeți de onoare se vitaminizaseră în avion, încât niciunul nu mai știa să numere pe românește câte picioare avea sau nu avea. Poate doar radio-telegrafistul din carlingă fusese ceva mai cumpătat, gândindu-se să nu-l miroase după voce, cei de la sol.

Rușii le-au dat la fiecare câte un pachet de cartonașe. Dumitru i-a pupat pe ruși și a vrut să joace șeptic cu ei sau măcar popa-prostu. Însă nu erau cărți de joc, ci cartoteci, cu care să poată avea acces peste tot. O cartotecă pentru a putea intra în hotel, altă cartotecă pentru ca să poată ieși din hotel, alte două pentru intrarea și ieșirea din lift, două pentru sala de mese, una pentru cu burta goală și alta cu burta plină, una la intrarea în metrou, alta la ieșirea din metrou, alta ca să îi permită intrarea la veceu, alta ca să îi permită ieșirea de la veceu. Și tot așa cartoteci pentru peste tot, chiar și la toate stadioanele olimpiadei. Nici nu mai aveau nevoie de bani. Oricum nu aveau niciun ban. Cum să țină ei minte toate aceste cartoteci pe care scria rusește, toate monocrome, fiecare din ele pentru ce era? Era suficient să arate întreg pachetul de cartoteci. Niciun paznic nu se uita mai îndeaproape la vreo cartotecă. Li se deschideau ușile peste tot. Dumitru zicea mereu, cu glas cântat, tot ce își mai amintea el că zicea popa în biserică: „Ușile, ușile cu înțelepciune se deschid.”

Canoistul și caiacistul nostru Ivan Pațaichin i-a dat lui Dumitru un trening și o pereche de teniși. Dumitru s-a dus la stadion cu o lămâie la el, a tăiat-o în două și o lingea dinaintea sportivilor ruși, care se uscau de sete, pentru că antrenorul lor nu le dădea voie să bea apă. Sadismul lui a atras atenția organelor de resort. A observat că mereu se ținea după el un individ. Pe căldura de foc, individul era ambalat într-un fel de pelerină de ploaie dintr-o foaie de plastic foșnitor – același material ca și prezervativele rusești – și cu cizme în picioare, cu blacheuri de fier. Ca să troncâne bine. Dacă e pe așa, Moscova e plină de locuri frumoase de văzut. Dumitru s-a apucat să se plimbe prin Moscova, când pe jos, când cu metrour. Individul mereu după el, scai. Peste câteva zile, scaiul făcuse bătăture la picioare și mergea ca fahirii indieni pe jăratec. Se urca Dumitru în metrou, urca și scaiul. Cobora el din metrou, cobora și scaiul. Într-o stație, i-a făcut așa de mai multe ori, fițe una după alta, până când scaiul a rămas cu capul prins între uși, iar metrour a pornit în viteză. Rămas pe peron, Dumitru i-a făcut semn cu mâna: caramba, ștoui!

De acolo a plecat în afara Moscovei, la nu știu ce mânăstire, să vadă picturile lui Rubliov, cine o mai fi și ăla. Dar Dumitru știa, că era pictor și îi spusese cineva în Italia, care văzuse filmul. Controlorul de bilete de pe tren nu făcea parte din categoria curioșilor, ca să studieze toate acele cartoteci și să vadă care din ele era pentru acel tren. Ajunse la mânăstire. Dumitru, nu controlorul de bilete. Cu totul altă atmosferă, printre oamenii de la țară, departe de bârlogul lupilor ideologici de la Kremlin. Era liniște la mânăstire. La fel ca la mânăstirile noastre. Bătea toaca. Ca la noi, ce mai încoa și încolo. Se auziră clopote ce chemau la liturghie. Ca la noi. Chemau la liturghie cu aceeași bătaie de clopote, cum știa el de la bisericile noastre, dar cu clopote mai așa, mai rusești, de se zguduia pământul. Cum liturghie în mijlocul săptămânii? N-are a face, așa o fi la ruși. Nu, nu se putea să fie la ruși altfel decât la noi. Înseamnă că i s-o fi stricat ceasul și nu mai arăta bine nici măcar zilele din săptămână. L-a potrivit să arate duminică și ora unsprezece. Așa era normal să înceapă liturghia la ortodocși.

La intrarea în biserică ședeau pe jos doi cerșetori schilozi, cu cârjele lângă ei, jerpeliți, cu părul și cu bărbile vâlvoi, nespălați, jechoși. Nu i-a venit să creadă ochilor. Chiar mai exista așa mizerie în Uniunea Sovietică? Cum de nu i-a trimis comunismul pe toți schilozii la muncă în Siberia? Uite că nu putuse comunismul să desființeze nici mizeria și nici religia pravoslavnică a rușilor. Stalin transformase bisericile în depozite și în grajduri, însă aici în afara Moscovei viața rămăsese în urmă, cum întotdeauna fusese rămasă în urmă. Ce să le dea el cerșetorilor de pomană? N-avea niciun ban, de niciun fel, nici măcar lei de ai noștri. Nu ar fi fost cuviincios să le dea țigări. Mai ales că nici nu prea mai avea așa multe. Le-a arătat pachetul de cartoteci, ca să îl înțeleagă că nu avea bani. Le-a oferit să își ia fiecare ceva cartoteci, dar ei au dat din cap că nu le trebuia. Ce să fi făcut ei cu cartotecile alea acolo la țară? Cerșetorii au făcut semne să le dea țigări, însă Dumitru nu a înțeles

gesturile lor disperate, a aruncat chiștocul în pridvor și a intrat în biserica mănăstirii.

A intrat în biserică. Ce măreție, ce fresce, ce cupolă, ce slavă, ce iconostas, ce icoane acoperite cu aur și argint, mari de tot, mai ceva decât ce văzuse el la noi sau prin Italia. Preoți în odăjdii de aur și cu pietre prețioase. Mulți preoți, cum nu mai văzuse el așa slujbă măreață. Ce mitre aveau pe cap, mai ceva decât papa de la Roma. Și ce odoare sfinte strălucitoare aveau în mâini. Iar mai ales, când au început popii să cânte, popi ruși, ce voci. Să tai stejarii cu vocea lor. Nu cor cu popi onaniști, sodomști sau pedofili, ca la catolici, cum văzuse el în Italia, cu corurile alea gregoriene ale lor, cu voci pițigăiate, de castrați. Corul rusesc răsuna în toată biserica, de clincăneau candelabrele și se clătinau sfinții din fresce. Biserica mirosea a tămâie de cea mai bună calitate, adusă de la Ierusalim, nu ca la noi, culeasă din orice fel de brazi, că merge și așa. Iar în biserică sumedenie de mujici, babe bătrâne cocârjate, îndoite din șale, în bastoane, babe mai zdravene, obișnuite cu munci grele, fără bastoane și moșnegi betegi, șchiopi, unii bandajați cu cârpe, zdrobiți de munca la câmp, desigur la colhozuri. În dreapta erau bărbații, iar în stânga femeile, așa cum fusese și la noi pe vremuri, măcar prin Maramureș. Toți cu lumânări aprinse în mâini, evlavioși, își făceau cruci până în pământ. Lui Dumitru i s-a rupt inima de durere pentru bieții oameni năpăstuiți de soartă.

– Să le ajute Dumnezeu! s-a rugat Dumitru pentru ei, cu ochii înălțați în cupola bisericii, țintă în ochii lui Iisus Pantokrator, ce se uita atotputernic și obladuitor în ochii lui Dumitru.

Îngenuncheau toți mujicii și mujicele odată și se dădeau cu fruntea de podea, se ridicau, se închinau. Corul de călugări cuvioși și călugărițe smerite cânta pe mai multe voci, de răsuna până în măduva oaselor, oricât ai fi fost de păcătos. Era ceva înălțător. Până și turiștii străini, cu aparatele lor de fotografiat, nici nu mai îndrăzneau să umble de colo-colo ca proștii, și nicidecum nu mai dădeau cu blițurile, ca să nu deranjeze atmosfera aceea sfântă. Popa, cu așa voce, ca din străfundurile pământului sau ale cerului, trebuie să fi fost chiar patriarhul, că glasul lui prea era cum era. Nici măcar la Scala din Milano nu auzise Dumitru așa voci, ca din butoi. Nu mai văzuse niciodată, nici la noi la Patriarhie, nici măcar în copilărie, nici la Castranova și nici la Castraveția așa liturghie sfântă. Ce voci dumnezeiești. Îngeri pluteau sub tavan, printre candelabrele de aur. Dumitru a simțit în inima lui de creștin pravoslavnic prezența lui Dumnezeu. Acesta era raiul coborât din cer pe pământ. I-au dat lacrimile, s-a întors la credința pe care o pierduse, și-a făcut cruci mari și i s-a făcut frică pentru toate păcatele sale nemărturisite și... cam multe. Patriarhul a împărtășit toată lumea din biserică cu anafură și le-a dat vin cu lingurița de aur, zicându-le pe rusește ce le-o fi zis la fiecare, cu vocea lui pătrunzătoare. I-a împărtășit chiar și pe turiștii străini, oricât de catolici sau de păgâni erau ei, ce religii or fi avut, dacă aveau. Ortodoxia e tolerantă, nu cum e catolicismul. Toți sunt bineveniți și blagosloviți în

biserica pravoslavnică. Slujba sfântă a continuat cu citiri din Biblie. Mai mulți preoți citeau pe voci și se îngânau polifonic cu corurile.

Ce fericire pe Dumitru să apuce să trăiască așa minune de liturghie sfântă. N-are a face că o fi fost în limba rusă sau poate că era în limba slavă veche, care a fost limbă liturgică și la noi, cândva. Dar după vreo oră și ceva, cu ochii tot pe sus în tavan și la cupole, a început să-l doară ceafa. Îl dureau șalele, îl dureau picioarele. De atâta fum de la lumânări și fum de tămâie, respira greu. Așa că a ieșit afară, la aer curat, să fumeze o țigară.

S-a oprit în ușa bisericii, și-a ridicat ochii spre cerul albastru și a privit drept în soare, bucuros că simțea durerea orbitoare și purificatoare a soarelui în ochi.

– Ah, Doamne, Dumnezeu mare! a zis el cu ochii plini de lacrimi. De ce m-ai lăsat să rătăcesc până acum, ca un netrebnic?

A plâns, a pus un genunchi pe lespede de la pragul bisericii, a cerut iertarea păcatelor și i-a mulțumit lui Dumnezeu că și-a recăpătat credința pierdută. Atunci și-a dat seama că raiul este prezența lui Dumnezeu, iar iadul este absența lui Dumnezeu. Și-a șters lacrimile cu mâneca treningului și a aprins a doua țigară.

Cerșetorii întinseră mâinile și îi dădură niște hârtii. Dumitru reveni din cer pe pământ, la realitatea înconjurătoare și se uită la acele foi tipărite în mai multe limbi. În rolurile preoților: cântăreții de operă cutare, cutăriță, cutarov, cutarovski și etceterov de la Baloși Teatăr, laureați ai premiului Lenin și ai altor premii, cu sumedenie de alte decorații comuniste. Corul de călugări și călugărițe era corul Armatei Roșii. În rolul de mujici bătrâni și babe cocârjate, figuranți cu costumație de la operă. Sau poate cu propriile lor haine jerpelitate, de zi cu zi. Cerșetorii de la intrare, tot figuranți. Mai scria acolo că aceeași liturghie se ținea în fiecare zi, în matineu și seara, pe toată durata olimpiadei, chiar și duminica. Laureatul premiului Lenin împărțea publicul cu anafură și le dădea vin sfințit, cu lingurița sfântă. O liturghie și o împărțășanie de operetă. După olimpiadă, popimea de operetă, corul Armatei Roșii, politrucii și ofițerii kagebiști, travestiți în figuranți jerpeliți și în schilozi cu cârje, își continuau turneul pe alte continente, cu opera Boris Godunov de Musorgski și alte opere rusești. Iar biserica și mănăstirea se închideau, până la noi ordine de la Kremlin.

Ușa

Scârțâitul înfipt în clanța ruginită și-nghetată de greul anilor năpăstuiți, emană tăceri galactice și genunchiul (ei) atrofiat stă gata s-o prijoane. Urma ochilor albaștri ai mamei îi sprijină năduful, dar și urmele pașilor mei... destul de răgușite. Nu mai este mocirlă pe drum. Modernismul mi-a invadat satul. A gonit și a omorât lumea sărăcită, iar șușeaua s-a-mbrăcat cu asfalt brunet cu dungă albă pe spinare. Tinerețea s-a dus pe derdelușul de odinioară unde sosirea săniilor de lemn din coastă se sărbătorea de tot satul cu țuică fiartă.

Se-nghesuie gândurile între două umbre ucise de aduceri aminte, exact când viața dorește să mă pună la uscat în gerul lacrimilor.

Luna urmărește potecile îndrăgostiților (în ceață, brumă și pustiu), când, măsurând iubirea-n două șoapte, într-o zbatere a clipei, virgulele de la colțul străzilor și punctele de la sensurile giratorii se revarsă spre păcat.

Au legat la gură ciocârlia și mă ceartă somnul că te-am visat tânără pradă, ușă a destinului meu!

Lătratul câinilor de noapte mă dau pradă la vise-n umbre obosite.

Tot Luna pictează cerul în pauza când moroii ies la păscut stele, iar eu doresc să mi te-adorm pe piept.

Pe puntea dintre două taine, mă prind de glasul nopții, în jarul tăcerii. Înzăpezit în mine, mă soarbe cafeaua amară mai veche decât ușa și anii ce m-au cotropit.

Schiaună balamaua ușii într-o rână. Nu mai este mama să-mi mângâie fruntea cu ridurile obosite... în somnuri nevopsite, bine pitite în scorbura anilor ce-mi doresc tăcerea.

Fularul din mohair lila!

Stăteam în jurul bradului și-l așteptam pe Moș Crăciun, îți amintești? Nimic nu părea să fie mai frumos, nimic nu prevestea ceva urât, cu atât mai mult cu cât împodobeam împreună primul brad. Era fătos, bogat în ramuri, iar noi tineri și îndrăgostiți până peste cap. Cumpărasem globuri de toate culorile și beteală argintie după pofta inimii tale, căci mie altceva îmi făcuse cu ochiul dar n-am vrut să-ți stric plăcerea, prea erai pornit...

Pentru vârful bradului ne-am cam ciondănit, acolo chiar nu ni s-au potrivit gusturile, eu voiam ceva din sticlă, tu o stea albastră din plastic. Plasticul ăla m-a scos din minți! Și-apoi... ce trebuia să alegi o stea, nu eram eu steaua ta care-ți lumina calea până departe? Știu, n-am uitat, mi-ai spus odată în glumă că nu dă prea bine strălucirea mea, te cam eclipsez și-ți pălesc imaginea mai ales în prezența colegilor, în societate, că mare era societatea aia. De, mofturi masculine, orgolii!

Când am terminat de împodobit bradul, am privit mirați unul spre celălalt întrebându-ne dacă era ceea ce ne doream. De, ne cunoșteam poate prea puțin, dar ne învărteam în jurul aceleiași raze care încălzește sufletele și trezește la viață dorința de a trăi iubind! Asta conta, iubirea, bradul părea doar un pretext, o bucurie în plus.

Și cât de sărăcăcioasă era camera în care locuiam: un pat, un șifonier cu două uși, o noptieră așezată în dreapta patului și-o masă în trei picioare. A, uitasem, și două scaune: unul cu spetează, celălalt un taburet; făceam cu rândul pentru confort. Recunosc, voiiai să pari un adevărat cavaler, așa cum numai în filme văzusem și îmi cedai cu ușurință scaunul cu spetează.

Bucuroși de izbânda noastră, am stins becul care trona în mijlocul tavanului, o biată lampă atârnată de-o sârmă arcuită, pentru a da drumul instalației, prima instalație pe care o cumpărasem și-o răsfrisasem în palmele mele pe toate părțile pentru a o așeza în așa fel încât să iasă cât mai mult în evidență printre crengile bradului. Cât se bucura copilul din mine!

La concurență cu beculețele instalației erau globurile, minunate mărgele de dimensiuni diferite și culori multicolore.

- O, ce minune! m-am auzit spunând printre suspine.

Pe obrajii tineri, fără riduri, pete ori pistrui s-au prelins boabe de rouă, atât de fascinantă eram, precum "fetița cu chibrituri" când, în agonia sa, trăia bucuria unor clipe la care visase toată viața.

Trăiam cu adevărat împlinirea unui vis copilăresc, împodobisem la o vârstă rezonabilă un pom de Crăciun, primul brad existent în viața mea de până atunci, bradul visat, dorința coaptă la care râvnisem în fiecare iarnă în preajma sărbătorilor, devenită realitate după atâția ani, iar acum priveam extaziată nevenindu-mi să cred că îmi aparținea cu desăvârșire.

Stăteam rezemată de colțul mesei, cu mâinile în jurul trupului și priveam. Priveam! Și se făcuse atâta liniște, încât crezusem că am rămas doar eu în cameră, eu și bradul. Nu, nu venise timpul! Am întors instinctiv capul și am văzut o siluetă în penumbra camerei.

- Minune, minune! am îngăimat fermecată de-atâta frumos.

Și n-am mai fost în stare să scot un sunet atât eram de transpusă, iar urechile mele păreau înfundate de parcă aș fi urcat în vârf de munte! Atunci te-ai apropiat de mine, m-ai cuprins de umeri și mi-ai șoptit la ureche:

- Nu bradul e minunea, ci tu, tu ești mai presus decât orice, bradul face parte din decor, fără tine el n-ar avea strălucire oricâtă culoare ar fi în el!

Dintr-odată, am început să tremur, nu știu de ce, iar îmbrățișarea ta devenise vitală, fără tine n-aș fi fost eu, iar prăbușirea ar fi fost iminentă.

- Ți-e frig? ai prins a întreba.

- Da... nu știu... de bucurie, cred!

Îngrijorat, m-ai luat în brațe și m-ai așezat pe pat acoperindu-mă cu un pled gros, singurul de fapt, apoi ai încercat să-mi fricționezi mâinile care păreau scoase dintre sloiurile de gheață ale bătrânului nostru fluviu.

- Ina, ce se întâmplă cu tine? se auzi glasul tău precipitat.

Și patul se mișca din cauza tremuratului meu!

- Latră câinii? m-am auzit întrebând printre sughituri.

- Nici vorbă, ai răspuns, despre ce câini vorbești?

- Nimic, nimic, mi s-a părut...

Știi că mi-am revenit destul de repede, fusese un episod urât din viața mea, primul din viața noastră de cuplu. Coșmarul l-am re trăit cât timp ai fost să-mi faci un ceai: vedeam ca prin ceață o fetiță tremurândă ținându-se de fusta mamei care se oprise să cumpere o crenguță de brad. Doar ce-ntinse mâna spre-o ramură mai arătoasă și-un milițian plin de zel o înhăță strângând-o cu putere de braț, iar strigătele lui înverșunate răsunau demențial:

- Ce faci, furi din avutul țării?

- Nu, nu, spuse mama rugător, privesc doar, aș vrea s-o cumpăr fetiței mele dacă n-o fi prea scumpă, atât pot anul acesta, la anul poate o fi mai mult!

- Hoațo, mincinoaso, de-astea ca tine văd zilnic! țipă milițianul și mai înrăit. Lasă creanga jos și vino cu mine!

Biata mamă era trasă și-mpinsă de omul legii, când la stânga, când la dreapta, iar mama, la rândul ei, își trăgea după ea copila ca pe-un cățel în lanț. Degeaba plâns, degeaba rugăminți, degeaba explicații, mama n-a fost ascultată de nimeni, doar fetița, atât, copila aceea plâpândă și neajutorată o auzea și-o înțelegea! Toată noaptea au stat în arestul Miliției, căci hoața ieșise la furat antrenându-și progenitura pentru mai târziu, așa se voia, asta era explicația milițienească!

În zorii zilei, când se îngâna ziua cu noaptea, un copil speriat și flămând își târa pașii prin cartierul plin de câini alături de mama sa eliberată din arestul Poliției. Mama nu închisese un ochi, iar fetei îi răsunau încă în minte țipetele și zbaterile femeii. Hărțuită pe nedrept și abuzată fără milă, biata mamă își strângea pe lângă trup haina sărăcăcioasă, rămasă fără nasturi după o noapte plină de lacrimi și chin încercând să-și înfrângă senzația continuă de frig și mai ales de rușine. Într-o tăcere desăvârșită, au străbătut mână în mână drumul spre casă privindu-se tot mai rar. Nici atunci și nici mai târziu nu s-a discutat despre noaptea aceea cumplită din Ajunul Crăciunului, tăcerea s-a așternut pentru totdeauna.

- Ina, ce s-a întâmplat? m-ai întrebat târziu în noapte, după ce m-am liniștit de-a binelea.

- Nimic, Iancule, nimic, emoția a fost atât de mare încât n-am rezistat. Înțelege, e primul meu brad de Crăciun, iar magia nu se poate descrie în cuvinte, poate ar fi sărace sau poate nepotrivite și frumosul ar fi diminuat doar din nepricepere!

Și-am adormit în brațele tale suspinând la pieptul tău! Cât de frumos m-ai iubit în noaptea aceea, iar trupul meu plâpând părea pierdut în brațele tale vânjoase! Dincolo de amorul în care ne scăldam, simțeam în tine marele și frumosul meu protector, n-aveam cum să nu te iubesc, păream o răsfățată a soției, uneori invidiată de femei, alteori privită cu interes! Ce mai, dădusem lovitura în materie de iubire, așa sunau multe voci, iar... povestea cu *eclipsatul* era doar o găselniță de-a ta cu scop bine determinat, tu erai ce erai!

Apoi m-am trezit dimineață, dar patul era gol, plecaseși, datoria de om al muncii era la mare preț! Sub brad, o cutie și-un plic! Nici nu știu când am coborât din așternutul cald, în care dăinuia mirosul tău, venise Moș Crăciun și eram nerăbdătoare să văd cât de generos fusese, ce să spun, mai generos ca atunci n-a mai fost niciodată!

Și-acum văd rândurile scrise cu cerneală mov: „Să nu fii tristă, draga mea, încearcă să-ți refaci viața, fă-o cât poți de repede, nu lăsa timpul să teucidă! Iartă-mă, Ina, trebuie să mă însor cu fiica șefului meu, altminteri nu mai văd lumina zilei, sunt forțat să fac acest lucru, au apărut niște probleme din care nu mai pot ieși decât așa: căsătorindu-mă cu ea. Nu, nu e vorba despre vreun copil, despre vreo sarcină nedorită apărută în urma vreunei relații, așa cum s-ar crede, sau despre vreo iubire tănuțită, e cu totul altceva, ține de munca mea de cercetare, de orgoliul meu, de satisfacțiile profesionale spre care am tins întotdeauna. Incredibil, dar mă văd nevoit să te sacrific pentru a merge mai departe, căci unii vor să profite de invențiile mele și n-ar fi drept, atât îți pot spune, iar tu știi cât timp și câtă muncă am investit! Iartă-mă, Ina, nu-ți mai repet cât de mult te iubesc, fiindcă oricum nu m-ai crede, dar oportunitatea care mi s-a deschis n-o întâlnesc în fiecare zi. Cât despre amenințările la care sunt supus zilnic... nu mai spun! Trebuia s-aleg, și-am ales! Cine știe, eliberându-te, te-am salvat!”

Am simțit cum pică cerul peste mine, chiar nu știam încotro s-o apuc, mă salvaseși, auzi vorbă! Oare atât de bine ai știut să-ți joci rolul, încât să nu simt nici cea mai vagă intenție de-a mă părăsi, în brațele cui mă cuibărisem atâtea nopți și zile, cine era acela care îmi jurase credință și iubire nemărginită? Amăgiri, Iancule, amăgiri, vânzător de iluzii asta ai fost, iar eu, novice, le-am luat ca atare crezând în tine orbește.

Și-am împăturit biletul așezându-l la locul său în cutie, apoi am desfăcut darul. Fularul acela din mohair lila, moale și pufos, asemenea cutiei în care l-ai împachetat îl am și-acum. Nu l-am purtat niciodată, dar nici nu l-am aruncat, îl scot din aceeași cutie an de an, de Crăciun, și-l privesc. Știu, ai fi vrut să mi-l așezi chiar tu în jurul gâtului, n-ai avut timp, ai plecat prea repede, ai fost chemat la apel și-ai răspuns prompt!

Și... mașina aceea care te-a lovit peste un an ce-a avut cu tine, pentru cine erai atât de incomod, cine voia să scape de tine, tot șeful tău care-și *sacrificase* fiica ducând-o într-o relație surpriză doar pentru faptul că din afacerea aceea ieșeau mulți bani?

Te caut și acum, Iancule, și n-au trecut decât cinci ani, iar eu tot singură sunt. Unii spun că ai fi dispărut după accidentul acela stupid, din care ai scăpat teafăr, slavă Domnului. Te-au urcat într-o mașină și dus ai fost, dar știu că într-o zi o să te întorci... așa simt, sigur ne vom întâlni!

*

- Iancule, Iancule.... tu ești?

- Ce ai, femeie, nu-i niciun Iancu, visezi? spuse un bărbat atins în treacăț pe umăr. Ferește-te, vine trenul!...

Prea târziu! Un fular din mohair lila, moale și pufos flutura între două linii de cale ferată... și-o scrisoare aflată în buzunarul de la pieptul paltonului, două obiecte importante așteptau să fie ridicate, spre a lumina obscurul unei inimi răvășite pentru tot restul vieții, adusă la tăcere în seara lui Moș Ajun, smulsă violent din forfotul lumii.

*

A ceda din iubire e noblețe, a lupta pentru iubire e cocktail, a iubi, pur și simplu, e trăire!

Sunt flori neînflorite

*Sunt flori neînflorite ce n-au aflat culoare
Sunt sărbători în care nu-i nicio sărbătoare.
Sunt ierni fără de alb și veri fără de verde
Ce oarbă e credința celui ce-n fals se-încrede.*

*Sunt zâmbete preaplânse ce lacrimi nutresc
Sunt adevăruri multe ce-n amăgiri sfârșesc.
Sunt zâmbete de prunci ce n-au văzut lumina
Sunt oameni fără vină ce își asumă vina.*

*E-atâta veșnicie în legile naturii
Atât de mult în multul preaplin al rugăciunii.
E-atâta veșnicie în clipa cea trăită
Vai, cât e de puțină o viață risipită.*

*Sunt întrebări ce n-au vreun semn de întrebare
Sunt oameni mici ce-ascund o lume-atât de mare.
Sunt cărți de căpătâi sau rânduri înșirate
Sunt oameni liberi care tot caută libertate.*

*E-atâta armonie în tot ce nu cuvântă
E-atâta Pace-n lume când păsările cântă.
De tot ce este rău pământul se dezleagă
Atunci când omul tace. Tace și se roagă.*

Între mine și tine

*Între mine și tine diferența nu-i mare,
M-am născut, te-ai născut, iar ca noi fiecare.
Învățam zi de zi mai puțin sau mai mult,
Avem zâmbete largi, avem răni din trecut.*

*Între mine și tine timpul este egal,
Ne vedem la-nceput sau ne vedem la final.
Rădem sau plângem - alegem chiar noi,
Pierdem o luptă sau întregul război.*

*Între mine și tine - același cer cu stele,
Dar nu sunt ale tale, nu sunt nici ale mele.
Plouă uneori cu pietre sau petale,
Pe cerul vieții mele, pe cerul vieții tale.*

*Între mine și tine e un pas sau mai mulți,
Poți să taci, să vorbești, să privești, să ascuți.
Îmbrăcați în iubire sau orgolii deșarte,
Între mine și tine e o lume aparte.*

*Care-i diferența între mine și tine
Când putem alege între rău și bine?!
Iar la hotarul dintre Da și Nu -
Ce aș spune Eu..? Ce ai spune Tu..?*

O zi pentru iubire

*Dă-mi, Doamne, înc-o zi pentru-a iubi
Și îți promit să spun ce nu s-a spus.
Dă-mi, Doamne, înc-o zi s-o pot trăi,
Căci simt că n-am trăit-o îndeajuns.*

*Lacrimile lumii dă-mi-le, Doamne, mie
Le voi primi pe toate ca pe un dar ceresc,
Să le preschimb apoi în vers și poezie
Mai lasă-mi, Doamne-o zi ca să iubesc.*

*Oceanul amintirilor să curgă
Să pot sorbi din dulcea lui licoare,
Și totuși s-ar putea să nu-mi ajungă
Când setea de iubire e atât de mare.*

*Mai lasă-mi, Doamne-o zi să pot iubi
Presoară peste ea un strop de fericire,
Dă-mi, Doamne, doar atât cât pot primi
O zi îți cer. O zi pentru iubire.*

*Iubirea e și ea un fel de rană
E gravă uneori și te mai doare.
Mai lasă-mi doar o zi s-o pot trăi
Căci din iubire, Doamne, se și moare.*

Ne dor

*Ne dor picioarele și pașii sunt grei
De drumuri și zbucium în umblet.
Nu mai simțim nici iarba care cândva
Era leac prin vernilul ce ne unge pe suflet.*

*Ne dor mâinile și zilele sunt tot mai puține
Ore se scurg, iar noi le privim din umbră cuminți.
Să vezi copiii sătui, apuci să mănânci doar o coajă de pâine
Părinți ce ieri au fost copii, iar azi copii ajunși părinți.*

*Ne dor ochii și pleoapele sunt grele
De plânsetul mamei, durerea din oase.
Departate pare cerul de lună și de stele
Viața este o pânză cusută cu fir de mătase.*

*Ne dor buzele și vorbim o limbă aparte,
Noaptea cu ochii întredeschiși privind încolo și încoace.
Ne pierdem aproapele privind prea departe
Iar Dumnezeu din noi plânge. Ascultă și tace!*

*Ne dor picioarele, mâinile, ochii și buzele
De drumuri, de ore, de plânset, de dor.
Omul- copacul din care cad frunzele
Sau pomul de floare. Mereu roditor!*

Așa mi-e dor

*Așa mi-e dor de oameni câteodată
Grăbiți îmi trec pe-alături zi de zi,
S-au rătăcit prin gânduri de-altădată
De parcă le-ar lipsi și dreptul de-a zâmbi.*

*Așa mi-e dor de-o vorbă înțeleaptă
Rostită de-un bătrân cu păr cărunt,
Un sfat util de care niciodată
Nu-mi voi feri urechea să-l ascult.*

*Aș vrea s-aud o melodie veche
Iar inima să îmi vibreze-ncet
Și să citesc sonetul fără de pereche
A celui mai desăvârșit poet.*

*Așa mi-e dor de-o primăvară vie
În care fericit e orice om.
Și pomii sunt cuprinși de nostalgie,
Dar totuși verde-i fiecare pom.*

*Azi doar copiii sincer ne zâmbesc
Cu ochii mari și fața lor curată,
Și în altarul ăsta omenesc
Așa mi-e dor de oameni câteodată.*

O mână de iubire

*O mână de iubire și alta de dureri
Se contopesc și astăzi, s-au contopit și ieri.
Ele ne spală ochii izvorători de rouă
Iar noi avem nevoie de mâinile-amândouă.*

*Un ochi de vară caldă, iar celălalt mă ninge
Dar dacă plânge unul și celălalt va plânge.
Iar mâinile-au s-adune ai ochilor mei stropi
Voi râde și voi plânge cu aceiași ochi.*

*Bătaia din piept nu știe să tacă
Ea parcă-mi vorbește despre toate deodată.
Inima asta mă știe prea bine
Nu exist fără ea, și nici ea fără mine.*

*O mână de dor cât o viață de om
Străpunge în mine fiecare atom.
Ochii îmi ridică privirea spre stele
Iubirea lumii este în mâinile mele.*

Valeria Tofan , *Iarna*, ulei pe pânză, 50 x 70 cm

FLORENTIN POPESCU

Sub semnul recunoașterii și al prețuirii

Există în societatea noastră de azi inițiative, gesturi și fapte ale concetățenilor care trebuie salutate oriunde și oricând apar, fiindcă ele nu numai că pot deveni exemplare și pentru alții, ci au și semnificații și implicații mult mai largi și mai profunde decât par ele la prima vedere.

Am spus-o și noi ori de câte ori ni s-a ivit prilejul, convinși că într-o vreme în care mass media abundă de știri și reportaje despre tot felul de necazuri și neajunsuri, gesturile și faptele așa-zis pozitive sunt ca niște raze de lumină ce aduc speranță într-un viitor încă încețoșat și în care cu greu se pot distinge elementele dătătoare de încredere și optimism.

Despre existența unor oameni care prin tot ce fac se dăruiesc adevărului, dreptății și progresului am mai scris și nu vom înceta nici de aci înainte să scriem, bucurându-ne că ei sunt adevărate cariatide care susțin moralul și spiritul optimist al nostru, al tuturor românilor.

Nu vrem să folosim cuvinte mari și laude nemăsurate (dintotdeauna am avut proprietatea cuvintelor și simțul măsurii!), dar când primești o carte cum este cea despre care vreau să scriu aci (*Seniori ai culturii*, vol. III, editată de Gheorghe Păun, Editura Tiparg, Pitești, 2022) nu poți rămâne indiferent și detașat de vreme ce ea îți apare ca o insulă strălucitoare pe un ocean de întuneric, sau ca o piatră prețioasă într-un noian de falsuri și artificii.

Este vorba de un volum de excepție din toate punctele de vedere, de la aspectul grafic și până la orânduirea textului (textelor) în pagină.

Girul este dat de antologatorul volumului, Dl Gheorghe Păun, cel care pe lângă prestigiul său de academician, s-a remarcat cu pregnanță, de vreo două decenii și mai bine încoace și în literatură și publicistică. În acest al doilea domeniu s-a impus mai ales prin editarea unei publicații de marcă și de binemeritat prestigiu, atât în țară cât și peste hotare, unde este așteptată și citită cu mare bucurie de către românii aflați acolo. Și nu numai de ei. Este vorba de *Curtea de la Argeș*, o revistă care și-a propus și a reușit/reușește să fie o tribună de promovare a valorilor de ieri și de azi ale țării, punând în evidență patriotismul care a animat și animă spiritele românilor, indiferent în ce colț de planetă i-a purtat destinul. Dacă mai adăugăm încă ceva – calitatea de mentor și de organizator al mai tuturor activităților culturale din Curtea de Argeș a d-lui Gheorghe Păun (de la inițierea unor evenimente și până la eternizarea numelor unor personalități din localitate prin statui, plăci

memoriale și altele) avem, fie și sumar, portretul unui academician care, cum zice d-sa pe coperta recentei cărți, a „coborât în agora”. Se spune, mai citim în același loc, că una din principalele probleme ale societății românești contemporane este lipsa modelelor veritabile, perversitatea criteriilor de valoare, excesiva vizibilitate media a falselor modele. „Clasicii de lângă noi”, seniorii cu urme puternice în cultura națională-europeană globală sunt un răspuns la această problemă, exemple de cunoscut și urmat.

Seniori ai culturii, vol. III, cuprinde un număr de treizeci și unu de texte semnate de critici literari, scriitori și publiciști cunoscuți celor care citesc revista *Curtea de la Argeș*, în paginile căreia au apărut toate aceste medalioane adunate acum între copertile acestei cărți. Este vorba de personalități științifice și culturale (care au ajuns ori au depășit vârsta de șaptezeci și cinci de ani, când, cum s-ar zice, „apele s-au ales”, destinele s-au împlinit) la care ni se propune să privim opera pe care o au în spate (o bibliografie bogată în cazul unor scriitori și publiciști sau un palmares de manifestări, descoperiri, invenții, în fine contribuții esențiale în domeniile în care au activat/activează – în cazul unor oameni de știință, medici ș.a.).

Chiar și o simplă lectură a sumarului cărții are darul de a ne da o imagine panoramică a suitei de portrete și a domeniului în care cei despre care se scrie s-au manifestat și și-au împlinit vocația de-a lungul deceniilor de viață lăsate în urmă.

Riscând să ocupăm o bună parte din spațiul acestei cronici, dăm, totuși, lista prezențelor din volum: Ana Blandiana, Angela Buciu, Denis Buican, IPS Calinic Argeșeanul, Octav Calleya, Theodor Codreanu, Ion Coja, Nicolae Constantinescu, Constantin Cubleşan, Mircia Dumitrescu, Constantin Gaindric, Tudor Gheorghe, Florin Horvath, Pr. Dumitru Ichim, Ion Lazu, Constantin Lupeanu, Mihai Mihăiță, Tudor Nedelcea, Nicolae Șt. Noica, Florentin Popescu, Ion Popescu Sireteanu, Teofil Răchițeanu, Elis Râpeanu, M.N. Rusu, Miron Scorobete, Acad. Victor Spinei, Ion C. Ștefan, Vasile Tărățeanu, Sofia Vicoveanca, Dan Zamfirescu, Narcis Zărnescu.

Autorul culegerii, care nu și-a propus să stabilească ierarhii, după opțiuni și preferințe, a orânduit materialele în ordinea alfabetică a numelor celor prezenți – ceea ce oferă cititorului, pe lângă toate celelalte, posibilitatea de a privi volumul și ca pe un dicționar ușor de consultat. Un dicționar de o factură aparte, fiindcă nu este vorba (ca în cazul altor dicționare) de o scriere rece, doldora de date și lipsită de originalitate, de personalitate, ci de o suită de medalioane semnate de autori diferiți, în modalități pe care aceștia și le-au ales singuri, dar adaptate specificului domeniului în care s-au impus cei strânsi acum într-un fel de cenaclu, șezătoare, reuniune între prieteni. Într-un loc în care fiecare se confesează, deapănă amintiri, evocă momente deosebite din propria viață, pledează pentru o idee etc. etc.

Credem că aici stă întregul farmec al volumul, apoi în talentul autorilor care au știut să se insinueze în viața personajului și să ne aducă de acolo informații și destăinuri de mare interes, nu numai pentru cititori, ci și

pentru cei care, din viitor, vor dori să ia pulsul unor realități și evenimente cunoscute sau trăite nemijlocit de către personalitățile acestui timp și ale acestei țări.

FLORENTIN POPESCU

Decență, măsură și echilibru în aprecierile critice

Dl Ioan N. Roșca nu este și nici nu-și arogă statut de critic literar. Cronicile sale pe marginea unor cărți sunt mai degrabă ocazionale, risipite prin reviste și au fost scrise pe marginea unor volume pe care alții le comentează mai puțin (nu pentru că nu ar merita, ci fiindcă autorii lor nu sunt nici gălăgioși și nici dintre cei care se înghesuie pe la ușile criticilor, ale revistelor și editurilor), dar poate tocmai de aceea merită o atenție în plus. Cartea recent apărută (*O constelație stilistică literară și jurnalistică*, Editura Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România, București, 2021) ne dezvăluie în persoana și-n condeiul Dlui Ioan N. Roșca un analist pe cât de bine și de exact aplecat asupra textelor despre care scrie tot pe atât de echilibrat, păstrându-și măsura în toate aprecierile critice pe care le face. D-sa este recunoscut și apreciat în arena vieții culturale de azi mai ales ca profesor universitar și ca autor de studii pe teme de filosofie (pregătirea sa de bază), semnat de studii de specialitate și mai puțin ca scriitor, cu toate că a tipărit mai multe volume de versuri, de eseuri și de proză.

Se înțelege de aci că este în mare măsură un inițiat și un cunoscător al beletristicii din edituri și din reviste și că această nouă ieșire a d-sale în public trebuie privită cu atenție și cu multă seriozitate. Ea conține destule argumente pentru a afirma (după lectură) că aduce unghiuri noi din care autorul privește nu doar literatura, ci și actul cultural în general, la care face trimiteri argumentate și prin raportarea volumelor recenzate la contextele în care au apărut.

„Prezenta *Constelație stilistică literară și jurnalistică*” – ne previne Dl Ioan N. Roșca în „Cuvântul înainte” al cărții – „reunește, sub cupola conceptului de stil, așa cum a fost pus în circulație de Buffon, câteva analize privind diferențele existente între valorile estetice, exprimate în limbajul literar-artistic și celelalte tipuri de valori și de întruchipări expresive, inclusiv deosebirile între limbajul artistic și cel jurnalistic, mai multe eseuri și critici literare, consacrate unor poeți și prozatori, fie cu opera încheiată, fie nume deja cunoscute sau aflate la începutul ascensiunii.... Prin modul de realizare,

cele mai multe abordări se prezintă nu sub forma unor cronici de întâmpinare, ca în cazul unor cărți de debut, ci se constituie ca eseuri, similare unor analize istorico-literare. Oricum, am urmărit ca fiecare cu o auctorială să fie înțeles în trăsăturile definitorii ale personalității lui artistice”.

În ce măsură acest „Cuvânt înainte“ respectă sumarul sau deviază de la el, ne lămurim numai dacă chiar și prin simpla parcurgere a titlurilor.

DI Ioan N. Roșca procedează metodic (experiența didactică îndelungată își spune cuvântul!), începând cu definirea conceptelor și apoi glisând către lecturile și cărțile care i-au sau îi pot justifica și argumenta demersul, dar și către orizonturi mai largi. Orizonturi pe care le-a scrutat și investigat fie pentru a se prezenta cum se cuvenea în fața unui public avizat (vezi conferința cu titlul „Năzuința artelor figurative spre muzică și matematică” susținută în 2011 la Bratislava, al cărui text a fost reprodus și aci), fie pentru a pune în lumină, cu excelență intuiție și comentariu pe măsură (a se vedea „începutul lumii la Eminescu și la Brâncuși”!) interferența artelor, dar și „rădăcinile”, principiile, ideile creațiilor autohtone străvechi, transfigurate în opere de primă mărime în context național și universal.

DI Ioan N. Roșca, un îns dolid de filosofie, dublat de cercetătorul artelor (și nu numai literatura, de vreme ce mai an ne-a dat și un interesant volum de artă românească, așijderea orânduit pe criterii estetice greu de contrazis) nu este doar un simplu cititor de beletristică nici în ce privește creația contemporanilor lui. Privind cu ochii filozofului tot ce-i trece pe sub ochi, evaluează lecturile implicându-se și pe sine în universul autorilor despre care scrie – de unde și o incontestabilă empatie cu aceștia. D-sa încearcă (și de cele mai multe ori reușește) să distingă mișcările sentimentelor și ale gândirii celor comentați. O face cu aplomb, astfel depărtându-se vizibil și în chip fericit de cohorte de recenzenților de prin reviste.

Și ca să nu dăm cititorilor acestor rânduri impresia că facem apologie gratuită autorului și cărții, iată cum sună câteva titluri: *Transfigurarea apolinică a fiorului, cosmic și metafizic la Ion Horea, Dumitru Ichim în căutarea poetică a mântuirii, Creația poetică a lui Theodor Damian la confluența cu celelalte valori spirituale, Exilul interior înșeninat de iubire și libertate la Sali Bashota, Ermetism și tentații urmuziene la Octavian Mihălcea, O carte polifonică despre un „om total“* (Vintilă Horia, n.n., F.P.), *Necanonic, despre poezia canonică românească*.

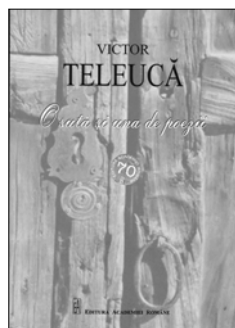
„Textele vorbesc” pare a spune DI Ioan N. Roșca, indiferent cine este autorul lor, de unde vine, ce palmares are în spate etc.

La capătul lecturii acestei cărți, tu, cititorul, rămâi cu impresia că ți s-a oferit un summum de analize-model, scrise cu empatie, fără prejudecăți, cu echilibru în judecăți, comentarii din care, se înțelege, se pot învăța multe.

LINA CODREANU

Victor Teleucă – poet al esențelor

*Chiar și drumurile își au drumurile lor,
numai oamenii vin și pleacă pe drumuri străine.*
Victor Teleucă (*Improvizația nisipului*, 2006)

Poetul din „Triunghiul Ocnitei”

Îndată după 1990, unii analiști ai fenomenului literar românesc au fost receptivi la mișcarea culturală din Basarabia și au încercat să-i identifice trăsăturile specifice, asociind-o unei anume perioade de evoluție literară. În '91 am mers în Basarabia cu un grup reprezentativ al Uniunii Scriitorilor din România, condus de poetul Mircea Dinescu – președinte. La întrunirea din Salonul cu cămin al US din Moldova, din păcate, mulți scriitori din grupul oaspeților au categorisit literatura moldovenilor ca „pașoptist”-idilică și de un romantism desuet, grăbindu-se a-i îndruma pe scriitorii către sincronizarea cu literatura optzecist-postmodernistă din Țară. Cred că, necunoscând în profunzime drama basarabenilor sub regimul bolșevic, nu au înțeles nici de ce teme precum *limba română, patria, istoria, mama* erau acute atunci și neerodate nici astăzi. Posibil ca istoria tragică a românilor de pe partea stângă a Prutului să nu fi fost receptată în parametri reali și mă-ntreb dacă unii dintre cei prezenți aflaseră că numai pentru dârzenia de a se opune „ingerinței mari a limbii ruse în structura limbii moldovenești”, Nicolai Costenco, redactor-șef al revistei *Viața Basarabiei*, a stat condamnat cincisprezece ani de muncă silnică în lagărele sovietice (între 1940-1955). Așadar, nejustificat, în această paradigmă erau situate operele basarabenilor aflați în „lupta cu orizontul închis” (cf. Ana Bantoș, *Deschidere spre universalism*, 2010): Ion Druță, Anatol Codru, Liviu Damian, Ion Vatamanu, Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Nicolae Dabija, Leonida Lari, Valeriu Matei, Renata Verejanu ș.a. Intenția sincronizării era un deziderat intrinsec și s-a produs în mod natural și nu prin ideologii/ modele impuse, fiindcă (destul de restrâns, e drept) marea literatură românească era în circulație. Din mărturisirile multora dintre scriitorii, operele lui Eminescu, Caragiale, Blaga, Rebreanu, Arghezi, Bacovia, Nichita Stănescu ș.a. fuseseră citite *pe-ascuns* încă de pe băncile facultății.

Un strălucit scriitor de o modernitate care șochează și astăzi rămâne Victor Teleucă (1932-2002), printr-o lirică atipică, necunoscută atunci și, posibil, necercetată nici astăzi pe cât ar merita. În disens cu mișcarea literară

din RSS Moldovenească aflată sub teascul politicii culturale a PCUS de după 1956, se manifestă atitudinea acestui poet incomod pentru ideologia culturală bolșevică, cu lucrări de linie neomodernistă însă nereceptate corespunzător de critica vremii, atâta câtă va fi fost până în 1989. Poet, eseist, traducător și publicist, Victor Teleucă face parte din generația lui Grigore Vieru, traversând obstacularea perioadă cu câteva plachete/ volume de versuri, între care *La ruptura apelor* (1960), *Îmblânzirea focului* (1971), *Momentul inimii* (1974), *Încercarea de a nu muri* (1980), *Întoarcerea dramaticului Eu* (1983), *Ciclul italian sau criza de timp* (1987).

Creația lui Victor Teleucă are particularități care o distanțează vizibil de literatura generației șaizeciste, fie prin latura „lirosifică” (denominație dată de acad. Mihai Cimpoi), fie prin plasticitatea originală și detașarea de clișeele stilistice, chiar dacă tematic rămâne în atmosfera unui regim sufocant. Prietenul său de generație și de har, Dumitru Matcovschi, afirma, că „în anii șaizeci, era singurul poet basarabean care se integra plener în literatura română, din Țară. Singurul, atenționez!” (în ziarul *Făclia*, 2012), situându-se la aceeași cotă estetică, fiind numit chiar „un Nichita Stănescu al Basarabiei”. În 1971, aflat la limita suportabilității („Tac și m-am săturat de atâta tăcere”, *Hiperbolă*), poetul intră cu demnitate în frontul de apărare al identității naționale cu un poem curajos despre limba strămoșească – română. Elaborată încă din 1959 (!), respinsă de publicațiile timpului și integrată abia în anul 1974 în volumul *Momentul inimii*, această odă reprezintă un port-drapel de conștiință al generației, prin care Victor Teleucă își asumă riscul afirmației *O altă limbă mai frumoasă nu-i*: „E limba mea, pe care mama / mi-a pus-o-n suflet pentru drum / și-așa-i de nouă și bogată, / că n-o știu bine nici acum”. Refugiul său lirico-estetic este în primul rând satul natal și toate așezările cuprinse în *Triunghiul Ocnitei*, unde e sălașul nemuririi, al *Tineretii fără bătrânețe și al vieții fără de moarte*: „Din Triunghiul Ocnitei niciodată nu ieși / În Triunghiul Ocnitei niciodată nu mori”.

Născut în cea mai nordică parte a Republicii Moldova, Cepeleuți din raionul Edineț, artistul își va trage sevele creației din acest microcosmos ancestral, reavivând folclorul și bogăția apoftegmatică a lumii rurale, peste care s-a suprapus discursul filosofic dobândit pe cale livrescă. Într-un amplu interviu realizat la Radio Moldova (1994) și publicat în revista *Viața Basarabiei* (2002) – „Dialoguri la Focul din Vatră: Luminița Dumbrăveanu – Victor Teleucă”, scriitorul își exprimă convingerea că artiștii au venit „fiecare dintr-o părticică de folclor. Din acel folclor care era în satul fiecăruia dintre noi”, „acel folclor pe care l-am învățat acasă. Care zi de zi, vor părinții sau nu vor, dar îl transmit copiilor, ori într-o formă, ori în alta. Mai ales în forma înțelepciunii”. Pe acest suport ontologic și sub această aură de prețuire au fost scrise *Decebal*, *Răsărit de Luceafăr*, „*Car frumos cu patru boi*”, *Mollis Davia*, plachete apărute postum.

Lirica lui este analizată prin prisma simbiozei dintre tradiționalism și modernism cu derivațiile *neo-*, *post-* și *trans-* iar argumentele aduse de

cercetătorii Mihai Cimpoi, Theodor Codreanu, Ion Ciocanu, Adrian Dinu Rachieru, Andrei Țurcanu, Constantin Cubleşan, Ana Bantoş ş.a. sunt de luat în considerație.

Nichita Stănescu, Al. Phillipide, Adrian Păunescu, Ioan Alexandru, Marin Sorescu ş.a. i-au fost contemporanii din Țară, însă poezia nichitastănesciană rămâne pivotul esențial pentru schimbarea paradigmei lirice iar faptul se derula similar și în Basarabia, încât „conflictul între generații” intra în firescul modernizării. Victor Teleucă, adept al schimbării, deschidea o parte neîncercată și nu se punea de-a curmezișul vreunei direcții estetice, nici chiar a tinerilor postmoderniști din generația optzecistă, de pildă, convins că „fiecare vine cu lumea lui și vrea să-și afirme lumea sa, așa cum o vede el”, după cum afirmă el în interviul menționat.

Creația teleuceană are temeuri de nezdruncinat, poetul însuși dezvoltând filiații cu mitologia românească și universală, cu Eminescu, Argezi, Blaga, dar intuind și elemente filosofice din Platon, Descartes, Hegel ş.a. Cred că apropierea de opera lui Lucian Blaga, alt „lirosos” al culturii române, poate fi argumentată atât prin teme, motive, metafore revelatorii, formă prozodică, cât și prin *atitudinea expresionistă* de înțelegere a lumii într-un mod atipic, fără încadrare prestabilă („scriu ceea ce vreau, cum vreau”). Maxima expresivitate naturală o reușește poetul nu prin singularizarea lucrurilor, căci pornește de la lucruri comune, ci prin accentuare, chiar exagerare, prin depășirea dimensională a percepției *înaltului și adâncului, a marginii și a nelimitatului*. Așa cum eul liric blagian percepea simbioza („*stropi de liniște* îmi curg prin vine, *nu de sânge*”, *Goronul*), spiritul teleucean, care „despică veșnicia în patru”, își fluidifică marginile prin contopirea cu vegetalul: „cresc miriștile prin mine fără oprire” (*Clipa de vârf*). Nici marginea nu are limite prestabilite, supusă fiind fluxului și refluxului perceptiv înlăuntrul și în afara eului.

Punctul arhimedic al începuturilor și al nemorții este pentru eul teleucean *Triunghiul Ocnitei*, unde „se naște înaltul” și „cerul începe”: „În triunghiul acesta niciodată nu mori. / Aici e un capăt de drum. Unde nu-i altul? / Dar primul e-aici. / Dați-vă ani, la o parte / și uitați-vă împreună cu mine / cum se naște înaltul, / cum depărtarea în depărtări se împarte / și cum fiecare parte iar se desparte / și-așa mai departe / până unde nu-i moarte.” Satul este un microcosmos ivit și crescut natural, unde viața și moartea, începutul și sfârșitul își rănduiesc rostul existențial atât de firesc, încât n-a uimit vreodată pe cineva. O filozofie a geometriei se întrevede în *Triunghiul Ocnitei*, care se suprapune triunghiului veșniciei satului lui Lucian Blaga, exprimat magistral: „Eu cred că veșnicia s-a născut la sat” (*Sufletul satului*).

Nenumărați poeți au încercat descifrarea enigmei *tăcerii*, termen care incumbă o semantică metaforică fără limite: muțenia și țipătul, neînceputul și post-sfârșitul existențial, absența cuvântului și vorbele golite de sens, frica și eliberarea sinelui, increatul și beatitudinea firii... La G. Bacovia, tăcerea corespunde unei atmosfere tenebroase, convine claustrării, devine ecoul

angoasei existențiale. L. Blaga vine și zăbovește în lumină sub pecetea muțeniei: „Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului”, după cum mărturisește în ciclul de aforisme *Hronicul și cântecul vârstelor* (1919), ca ulterior, să-și asume această stare: „Amare foarte sunt toate cuvintele, / de aceea – lăsați-mă / să umblu mut printre voi, / să vă ies în cale cu ochii închiși” (*Către cititori*, 1924). Deschizând cu detașare o imagine a sinelui, își definește *alter ego*-ul, trecându-l prin filtrul alterității: „Lucian Blaga e mut ca o lebădă. / În patria sa / zăpada fapturii ține loc de cuvânt” (*Autoportret*, 1942).

Situându-se pe aceeași latură estetică a tăcerii, poetul din Basarabia așază unui ciclu liric un titlu emblematic – *Rondoul tăcerii*. „Rondoul” ca formă circulară a ciclului existențial se transfigurează în metafora simbolică ce revine laitmotivic în substanța liricii poematice. Materializând imaterialul, cum proceda și Nichita Stănescu, Victor Teleucă descoperă tăcerii virtuți strategice, fiindcă pentru cei dinafară, tăcerea îl învăluie în aură misterioasă, în timp ce pentru creatorul lucid reprezintă o cale solitară de autocunoaștere: „Eu mă complac în propria-mi tăcere” (*Probabil*); „Eu tac. Tăcerea are forma unui foc, / dimensiuni astrale și inverse, / un foc la care nopțile se coc / și cresc nebănuite-n univers” (*Roșu*); „am desenat tăcerea pe-o muchie de troian” (*Crochiu*); „Eu mă aștept în propria-mi tăcere / ironic, serios ca o durere” (*Așteptare*).

Drumul recunoașterii critice a început abia după dobândirea (relativă) libertății de exprimare în Republica Moldova, când i-a apărut cartea *Piramida singurătății* (2000). Din păcate, poetul n-a avut a se bucura de aprecieri deoarece, după o însingurare generată de denigrări și dezamăgiri, s-a stins chiar înainte de a-i apărea vol.).

Postum, i-a fost editat vol. *Improvizația nisipului* (2006) și reeditate unele dintre cărți în România. Apariția în 2018, la Editura Academiei Române a unei cărți de Victor Teleucă – *O sută și una de poezii* –, în colecția omonimă, antologată, prefațată și îngrijită de Theodor Codreanu, se constituie drept un act recuperator și, totodată, dă posibilitatea unei imagini de ansamblu asupra creației teleuciene, reconfirmându-i statutul de mare poet al literaturii române contemporane.

Atitudini neoexpresioniste în lirica teleuceană

Victor Teleucă își înalță opera (cu o tematică lirică complexă) pe un fundament filosofic. Criteriul estetic al poetului pornește de la principii filosofice în care se întrevăd reprezentări kantiene despre spațiu și timp. Dacă *spațiul* este perceput obiectiv prin reveniri – *Triunghiul Ocnitei* ca matrice existențială, *timpul* regenerativ este perceput prin ritmul interior al existenței ca „o curgere-n spirală”, singura abordare salvatoare fiind esteticul: „sint timpul cum se surpă”; „măsura vieții – arta” (*Criza de timp*).

Pe firul acesta poetul își arhitectează volumul din anul 2000 – *Piramida singurățății*, figurația geometrică a piramidei tănuind istoria lumii asemeni piramidelor egiptene. Inserțiile reflexive au în vedere marile întrebări ale cunoașterii, multe din ele raportate la cele două categorii filosofice menționate. Aprofundată liric în poemul cu titlu oximoronic *Adâncul înaltului*, categoria spațiului devine abisală: „Obsesia adâncă a-naltului mă soarbe / cu nalt adâncul care mereu se adâncește”. Din locul unde „se naște înaltul”, „din munții Ocnîței, unde / de sus [...], de-acolo mă cobor / și când mă uit de-aici, / de jos, acolo-n sus, / văd nordul meu cu sudul suprapus” (*Obârșie*). Supus îndoielii carteziene, chestiunea „infinutului interior” rămâne nedescifrată în esența procesului de (auto)cunoaștere: „Există jos și sus într-adevăr? / E-o întrebare-n care ne descoperim” (*Există jos și sus?*); „Există și-un adânc de dincolo de-adânc?” (*Tandemul de râsplâns*). *Jos*-ul și *sus*-ul teleucian, așezate mai presus de percepția obișnuită, devin dimensiuni cosmologice, ceea ce ne amintește de aceleași categorii surprinse metaforic de Eminescu în *Luceafărul*: „Un cer de stele dedesupt / Deasupra-i cer de stele” (s.n.).

Între atitudinile expresioniste se înscrie dramatismul ideilor ce rămâne povara lirică biciuitoare neconținută, fiindcă sufletul nu-și află liniștea în „oglanda din adânc”-ul fântânii, cum ar zice Blaga, ci – găsim la Teleucă – mântuirea sufletului abisal ca „jertfă ideii pe care o porți / printre oameni” ar sălășlui la origini, în „noaptea preistorică” și-n mitul biblic (*Moment biblic*).

Confraternitatea românească a creației lui Victor Teleucă conduce către Eminescu, Bacovia, Blaga pe care-i invocă în poeme, tot așa cum, în peisajul liric contemporan, se regăsește alături cu Nichita Stănescu, Grigore Vieru, Șt. Aug. Doinaș, C.D. Zeletin. Din această verigă intermediară, Victor Teleucă redirecționează neomodernismul generației sale nu către postmodernismul care-i limitează și-i disipează personalitatea estetică, ci înspre un *nou expresionism*. În literatura română din Basarabia se desprinde drumul său singular, al reflecției grave, străin de ludicul postmodern, prin care nu exclude atitudinile altora și nu-și idealizează propriile trăiri, dar îndrăznește accente noi, atenționează asupra posibilelor părți ascunse ale existenței umane și cosmice. Când „pe frontieră umblă înarmată și nerostită comanda / de-a trage” (*Centrul fatal*) iar „pe Nistru se scrie / faimosul registru / al setei ce curge cu apa de sus”, neoexpresionismul său poate lua forma unor reacții contra vitregiilor istorice: „Am venit să răstorn lumea. Dar lumea era plăsmuită de la început răsturnată” (*Ninge la o margine de existență...*). Refuzul și dorința de a schimba lumea se încarcă de accente revoluționare ce amintesc de poetul american Walt Whitman, care voia „a întoarce și lumea pe dos” sau a răzvrătitul Alexandru Macedonski, care îndemna direct la zdrobirea sclaviei sociale, numai că Victor Teleucă nu scria la o vârstă a tinereții literare, ci la maturitate artistică (în 2002, avea 70 de ani), după ce fusese trecut prin „furcile caudine” ale regimului bolșevic.

Laitmotivul furtunilor lăuntrice dintr-un poem al tinereții artistice nu lasă loc îndoielilor privind tenacitatea în abordarea unei atitudini de frondă neoexpresionistă: „Azi mă întorc la furtunile mele lăuntrice.”; „Mă întorc la furtunile mele / tot neînvins, / mă întorc la valul meu zbuclumă și sărat”; „Azi mă întorc la furtunile mele lăuntrice / și nu-mi vine a plânge, / a râde acum se cuvine / serios la o vârstă a mea demult/ spulberată”; „Azi mă întorc la furtunile mele lăuntrice / ca țaranul în mit, ca mugurul iarna în ram” (*Mă-ntorc la furtuni*).

Fascinat de crezul arzând, Poetul-călător își urmează neabătut calea: „eu am un singur crez [...] / eu mi-am ales o cale, poate cea mai grea, / cum s-o explic – prea dulce de amară – / pe care-o țin deprins în fiecare zi...” (*Radiogramă*).

Asumându-și destinul unui „nesupus”, el nu se împacă nici cu lumea, nici cu propriul ego bântuit de neliniști interioare, neîncăpător pentru bogăția gândurilor, fiindcă „într-un Eu se adună carne și / oase, gânduri și-angoa- / se, bucurii și durere / și vremuri vremuinde. / Tăcere și / cer / domolit de furtună” (*Marea*), după cum se autoconfigurează într-o caligramă. Încă Ion Barbu, în căutările poemei ideale, simțindu-se zăgăzuit de limite, considera că „Ar trebui un cântec încăpător, / Precum foșnirea mătăsoasă a mărilor cu sare” (*Timbru*).

Deloc întâmplătoare în denominația ciclului-capodoperă din 2002 – *Ninge la o margine de existență...* este simbolistica marginii. Orice în lumea asta fenomenologică are o margine, chiar și marginea își are marginea ei. Temporalul vine cu „o margine de seară, / când dă luna să răsară”, spațiul Ocnitei are o margine „unde deocamdată s-au pus numai flori”, în vis, munții ating marginea orașului. Ambele dimensiuni uman-universale sunt integrate metaforei *la o margine de existență*. Finish-ul cursei vieții este *marginea* (istorică), limită care pare să nu permită deplasarea mai departe nici cu un pas, nici cu o clipă. Eul poetic blagian, privind lumea de la aceeași margine a existenței este tentat să depășească hotarul pentru a scruta abisul de „dincolo”: „M-aplec peste margine: / nu știu – e-a mării / ori a bietului gând? // Sufletul îmi cade în adânc / alunecând ca un inel / dintr-un deget slăbit de boală. / Vino sfârșit, așterne cenușă pe lucruri” (*Un om s-apleacă peste margine*).

Conform unei viziuni filosofice personalizate, poezii disociază dialectic antonimia *mărginire-dezmărginire* prin *ducere*, ca „mare trecere”, și *întoarcere*, ca regresivitate ființială. Blaga, protector al misterelor lumii, închide „cu pumnul toate izvoarele, pentru totdeauna să tacă, să tacă” (*În marea trecere*), percepe sensul invers al vieții („În somn sângele meu ca un val / se trage din mine / înapoi în părinți”, *Somn*) și invocă Divinitatea: „Oprește trecerea, știu că unde nu e moarte, nu e nici iubire, – și totuși te rog: oprește, Doamne, ceasornicul cu care ne măsurăm destrămarea” (*Motto* pentru vol. *În marea trecere*). Somnul de dinaintea nașterii, starea de increat sunt expresii ale fericirii, în viziunea lui Blaga, dar și a lui Ion Barbu („Că vinovat

e tot făcutul, / Și sfânt, doar nunta, începutul”, *Oul dogmatic*). Totuși, venirea în „lumină” nu se face prin voință proprie, chiar dacă „marea trecere” e avivată de miracolul inițiativ. Întoarcerea în increatul labirintic însă, devine o experiență metafizică, prin care se depășesc limitele cronotopice. Intemperiiile vieții aduc și iubire, și speranță, și beatitudine, dar mai pregnante par dezamăgirile, sfășierile lăuntrice, durerile, îndoiala. De aici pornește neliniștea metafizică a eului liric blagian („*De ce m-ai trimis în lumină, mamă, de ce m-ai trimis?*”, *Scrisoare*) ori rugămintea pescarului Iona din piesa omonimă a lui Marin Sorescu („Mamă, mai naște-mă o dată!”).

În căutare ascensională a sensurilor nedesferecate ale vieții și universului lumesc, la rândul-i, Victor Teleucă pune culminația împlinirii ființiale sub semnul *întoarcerii* în *nemărginire*, echivalentul transcendental al stării edenice (de increat). Acceptă jocul de-a moartea aproape la modul arghezian (*De-a v-ați ascuns...*), însă îl surprinde confruntarea cu nemărginirea: „Odată și odată era nevoie să dispar undeva. / Și-acest undeva pentru mine-i / o noapte adâncă [...] / Și mă trezesc față-n față cu nemărginirea. // Nemărginirea și eu – un lucru ciudat. / Prin nemărginire aleargă vuid veșnicia” (*Clipa de vârf*). Atitudinea liricului existențialist e similară cu a psalmistului arghezian, care, căutând dovezi materiale despre existența lui Dumnezeu, descoperă că semnul divin era chiar harul creației cu care fusese înzestrat. În căutarea-i asiduă, eul poetic teleucean descoperă *nemărginirea* în *cercul abisal* al propriei ființe multiplicată în *alter-ego*-uri nefinite: „ești nemărginit, că / ești și totuși nu, că-n locul tău gândește un alt / ca tine și-ntrebi cine-i acolo, și nu răspunde / nimeni, ci doar numai ecoul atunci când umple golul / și timpul se contractă, într-adevăr [...]” (*Răsărit de Luceafăr*). Se subînțelege că într-o viață cu ademeniri minunate și limite dezarmante se află un *Tot* imposibil de explorat în gradul cel mai înalt în timpul predestinat dăinuirii. Formele infinite de *Eu* nu se află dincolo de marginea marginii vieții, ci sălășluiesc între marginile existenței, înlăuntrul „cercului strâmt”, cum spunea Eminescu, fapt intuit cu luciditate într-un fragment – *Amplitudinea (mea) de nisip*, din vol. *Improvizația nisipului* (2006): „Ceva se opune în mine și această opoziție e cu mult mai puternică decât mine, de parcă în ea ar fi eul-prim, iar în mine – știutul *alter ego*. Până la urmă, oboseala mă doboară, dar, din moment ce trece frontiera somnului, încrâncenarea dintre *a face* și *a nu putea face* sau *a nu vrea* (să se facă) crește până la coșmar și atunci mă trezesc și răsuflu ușurat că am scăpat de coșmarul mult mai real decât cel din realitate. Cel din subconștient e mai sălbatic, mai necontrolat, fiindcă mai jos se întinde nemărginirea inconștientului cuprins de întuneric, de beznă”. Descoperim aici o răzvrătită răsturnare de percepție a lumii văzute în simultaneitate prin lentile convexe și concave, unde se rânduiesc clepsidric o sumă de opoziții ale căror „marginii” se ating, chiar se întrepătrund: *eul* cu *alter ego-ul*, *susul* cu *josul*, *înaltul* cu *adâncul* ori *conștientul* cu *subconștientul*.

Alegerea întoarcerii pe căile impalpabile ale conștiinței, amintirii, stărilor onirico-meditative presupune descărcarea de energii și devine semnul refuzului stării de fapt. Coșmarul din subconștient „e mai sălbatic, mai necontrolat, fiindcă mai jos se întinde *nemărginirea inconștientului*” (s.n.) și devine un antidot de anihilare a realului, însă face ca ființa vie să rătăcească și să se destrame în abisuri indescifrabile. Ceea ce poate substanțializa cheia metaforei existențiale într-o originală viziune poetică. Încercarea autoscopică de percepție a realității prin subconștient, de redobândire a *ego*-ului prin dedublare cu *alter-ego* ori cu multiplicări de *Eu*, e o atitudine care dezvoltă semnificații neoexpresioniste de la începuturile artistice (*Întoarcerea dramaticului Eu*, 1983) până la volumele postume apărute/ reeditate în deceniul aproape încheiat.

În dialogul cu divinitatea, din poemul *Argument pentru poezia „Redă-mi iubirea”*..., poetul invocă înlesnirea alunecării îndărăt, dinspre ultimul moment trăit către clipa intrării în povestea numită viață. E o cale dez-inițiativă, hyperionică, din prizonieratul existențial împovărat de umbră, îndărăt, înainte de începutul cercului (mărginit, prin definiție), în dez-mărginirea (ca spațiu liric adimensional) pe care o cere cu smerenie: „Redă-mi iubirea, Doamne, și îți întorc credința, / redă-mi nemărginirea pe care mi-ai luat-o / din dreptul meu la viață ce astăzi se reduce // la umbra singulară ce-o port și n-o pot duce”. Simțind cum „toată căldura pământului din adâncuri / îmi trece prin sânge / ca durerea plăcută a dragostei” (*Clipa de vârf*), prin reconfigurarea artistică, eul liric speră la revenirea în starea de *pământ ori mare (Marea)*, materii primordiale care, în mod natural ar reporni ciclul vieții în lume. Dacă umbletul pe drumul-destin este un dat, o constrângere inițiativă a voinței „trecătorului”, calea înapoierii în nemărginire (neexistență) este un act volitiv de experiență metafizică: „și-am înțeles: *timpul curge invers*, / fără vreun compromis, / toată noaptea cineva mă strigase prin vis” (s.n.) (*Iona și Chitul*). Nu e gestul nebunesc de întoarcere a curgerii timpului măsurabil de orologiul lumii, ci starea profund reflexivă despre revelația că infinitul se-ascunde în finit și universalul în omenesc așa cum sacral este disimulat în profan.

Dematerializarea eului, ca posibilitate de a ajunge la esența liricului se face lent într-o tehnică opusă curgerii „ca într-un film invers / când frunza se întoarce-n pom și-atunci/ momentul-vârf devine critic” (*Tandemul răs-plâns*), ceea ce amintește de tehnica „picurării” („dripping”), folosită de pictorii expresioniști americani în prima parte a sec. al XX-lea pentru o insolită exprimarea artistică a vibrațiilor emoționale. Principiul filosofic cantemirian al „creșterii și descreșterii”, prin venirea în lumină și întoarcerea îndărăt, în „atmosfera uitării”, e aplicabil materiei în integralitatea ei. Până și o „operă de artă – reflectează V. Teleucă – își atinge și ea punctul strategic al înălțimii, apoi este treptat dată uitării. Ea se întoarce îndărăt încet, depinde de parașuta frumosului care îi face căderea mai înceată și planarea pe cer mai durabilă” (*Semnele demiurgice ale prezentului indicativ*).

Victor Teleucă și „esența unui gând”

O coordonată a expresionismului este reprezentată de întoarcerea la starea de dinaintea nașterii, la începuturi, adică la *esențe*, ambii poeți cultivând o poezie gravă, inițiativă. Lucian Blaga percepe ca dureroasă venirea-i în lumea materială și-și dorește întoarcerea la origini, la izvoare: „În somn *sângele meu* ca un val se trage din mine înapoi în *părinți*” (*Somn*). *Împins de „un dor atavic” de-a zbură deasupra izvorului monastiresc, el caută în văzduh urma lui Manole Icaricul tinzând absolutul: „să intru în esența unui gând”* (*Păreră, s.n.*). Eul liric blagian protejează, „corola de minuni a lumii”, propune conservarea și sporirea tainelor lumii, *în timp ce eul teleucean, alegând tot semnul întors, caută soluții de elucidare a „nepătrunsului ascuns”, prin sondarea miracolului*. Într-o viziune expresionistă, aspirațiile ating clape de orgă în ciclul *Catedrale*, zbuiciul liric dilatându-se în dezmarginire: „cerul și-a oprit mișcarea / în felul lui pe altă undă” (*Bach*).

Majoritatea poemelor, îndeosebi fragmentele poematice, sunt patronate de dimensiunea gnoseologică, imagistica fiind potențată de „furtunile lăuntrice”. „*Ispita cunoașterii*” și despicarea „firului în patru” (*Clipa de vârf*), ca probleme de meditație își au sorginea în formația filosofică a autorului. Dar exercițiul cunoașterii ca act al gândirii devine insuficient, mărginit pentru un om „care a văzut idei” (Camil Petrescu). El este infatigabilul Sisif, preocupat de *esențe*, căutătorul apei „din care curcubeul își bea frumusețea și neființa” (*Autoportret*), cum se autodefinia Blaga.

În *Calendar astrologic* descoperim sintagma „cuvântul biform”, decodat cu maximă acuratețe și persuasiune de către Theodor Codreanu în *Poetica verbului biform*, prefața volumului gestionat – Victor Teleucă, *O sută și una de poezii* (2018):

Procedeele de ajungere la cuvântul biform sunt variate, dominante fiind jocul antonimelor, al tautologiilor-aliterații, al dubletelor, al antitezelor, al alternativelor, mergând până la încercarea de a crea cuvinte noi, însumătoare de contrarii, spre a atinge „realul ireal”. Pentru aceasta, poetul recurge la tehnica oglinzilor concentrice sau a oglinzilor paralele: „oglinzi jucând concentric lumina prin contrast”. Și: „e nevoie de oglindă, nu de una, ci de două / puse față-n față, să vedem cum / ploaia plouă, cum pământul pământeste” (*Oglinzi jucând concentric*). Iată, tot acolo, forme biforme: „căderea-ne-cădere”, „sfânt-nesfânt”, „vreți-nu-vreți”, „fantomă regăsită a fas- / tului-nefast” (p. 22).

Este surprinzătoare stratagema lirică prin care Victor Teleucă definește categoriile *esențialului*. Esența logosului este definită prin *ne-cuvinte*, iar procedeele esențializării le aplică fie prin mijloace stilistice (anamorfoze de imagini, metaforizări, absorbirea altor sensuri, alegorizări etc.), fie prin mijloace lexico-gramaticale (sintagme negative, asociații

antonimice, tautologii, iterativități pleonastice, prin insolite modalități în crearea superlativului absolut): „tot mai rămâne adânc adâncul”, „ceva se-ntâmplă să se-ntâmple, și umple-n noi vacuitatea”, „de ce taci sau, dacă nu taci, de ce nu taci”, „așteaptă el sau așteptare / ne-așteaptă-n lungă-i așteptare”, „cădem cu lutul plătind cu el aceeași vamă, / lipsește mama, mama, mama, mama, începutul / și-aud în mine cum se prăbușește lutu-l-l-l!”; „Ninge! / Și-n noaptea asta ninge. Ninge-ningere”; „sunt trist mai mult/ ca tristul ce este cel mai trist...” ș.a. Stilistica teleuceană are, de cele mai multe ori figuri de construcție (repetiția, antiteza, inversiunea etc.). Multe îmbinări silogistice, concentrări de expresie și abstracții ritmice au veșmânt aforistic: „Ea, veșnică și nouă, din veacuri se alege, nu legea scrie limba, / ci limba scrie legea”; „*Spune de unde vii și am să-ți spun unde te duci*”; „Nu are nicio însemnătate ce vorbim, esențialul e ceea ce nu vorbim”; „*Chiar și drumurile își au drumurile lor, numai oamenii vin și pleacă pe drumuri străine*”; „Cuvântul este iluzia convinsă că exprimă un adevăr, dar el se exprimă mai întâi pe sine ca iluzie și apoi ca *adevăr al unei iluzii*”; „Poezia, muzica, pictura sunt concepțiile fundamentale ale irealului real”.

În nevoia de absolut, cugetătorul e absorbit de ideea pătrunderii „în esența unui gând” (*Păreră*), conștient „că vezi totul, că nu ești nimic altceva / decât în esența esențelor o urmare” (*Lupta cu minotaurul*). Așa cum și percepția expresionistului Blaga avea accente tragice (în poemele *Liniște* ori *Gorunul*, de pildă), simțurile neoexpresionistului Teleucă au o acuitate acustică atipică în perceperea unei angoase redimensionate la nivel micro și macrocosmic, precum în poemul *Amplitudinea (mea) de nisip*: „*Și-auzim cum trece timpul peste timpurile moarte*”.

Esența esenței e crezul său poetic-filosofic de la care nu s-a abătut nici dacă, ajuns la *marginea marginii* existenței, a surprins în zona limitofă „crepusculul puterii cuvântului biform”: „Mă așez la masa de scris atunci când am inspirație și scriu ceea ce vreau, cum vreau. Eu nu mă gândesc la ceea ce va fi pe urmă. Nu va fi nimic, deoarece fiecare rând pe care-l scriu îl neagă pe cel precedent. Așa că ultimul vers pe care am să-l scriu va fi *negarea negației* a tot ce am scris până acum...” (s.n.) (*Dialoguri la Focul din Vatră: Luminița Dumbrăveanu – Victor Teleucă*, interviu realizat la Radio Moldova, în 1994, și publicat în revista *Viața Basarabiei*, în 2002). Acad Mihai Cimpoi, în vol. *Secolul Bacovia. Stanțe critice despre marginea existenței* (2015), intuia că „Prin dimensiunile sale esențiale, Bacovia este exponentul cel mai de seamă al *marginarismului* estetic românesc”. Prin această judecată estetică, credem că atitudinea expresionistă a lui Bacovia este secundată de cea a poeților Lucian Blaga și Victor Teleucă.

Fragmentarismul practicat de Teleucă, relevant în volumele postume, pune în lumină modernitatea scriitorului, racordat la cele mai înalte viziuni filosofice ale lumii (îndoiala carteziană, voința și pesimismul schopenhaueriene, realitatea și intuiția kantiene, dialectica triadei hegeliene „teză-antiteză-sintează”) privind marile întrebări izvorâte dintr-o interioritate

vulcanică despre *timp*, *binomul viață-moarte*, *început-trecere-întoarcere*, *margine și nemărginire*, *cunoaștere și ingenuitate*, *furtuna enigmelor lăuntrice*... În acest sens, în capitolul *Repere critice* din volumul menționat, sunt surprinse paradigmele gândirii poetice ale lirososului Victor Teleucă, în afirmații critice de antologie literară semnate de către: acad. Mihai Cimpoi, Grigore Vieru, Mihai Dolgan, Adrian Dinu Rachieru, Ana Bantoș, Ion Ciocanu, Andrei Țurcanu, Nicolae Dabija, Dumitru Matcovschi, Arcadie Suceveanu și alții.

În postumitate, opera scriitorului Victor Teleucă a câștigat audiență de lectură și receptare prin volumul memorialistic *Pe timpul lui Teleucă* (2010) al lui Arhip Cibotaru și prin exegezele monografice *Victor Teleucă – un heraclitean transmodern* (2010) și *În oglinzile lui Victor Teleucă* (2012, 2017), elaborate de criticul literar Theodor Codreanu. Un aport substanțial de ordin financiar și de aducere sub lumina tiparului a manuscriselor scriitorului revine familiei moștenitoare Mariana și Dumitru Gabura din Chișinău, sub a căror îngrijire stau toate edițiile și reeditările postume din Republica Moldova și din România: *Ninge la o margine de existență* (2002, 2015), *Decebal* (2003), *Improvizația nisipului* (2006), *Răsărit de Luceafăr* (2010), „*Car frumos cu patru boi*” (2011), *Mollis Davia* (2012), *Piramida singurătății* (2014). Apariția în 2018, la Editura Academiei Române, a antologiei poetice Victor Teleucă – *O sută și una de poezii*, sub îngrijirea lui Theodor Codreanu confirmă o coeziune naturală și oportună în procesul de cunoaștere și apreciere a literaturii române aflate dincolo de frontierele oficiale.

Particularitatea creației teleucene constă în reflexivitatea și persuasivitatea, ce pot fi identificate în versurile simbolice de esență heracliteană, care închid cercul existențial al unui mare poet român:

Tot ce-a fost să fie verde s-a făcut demult
albastru, astrul zilei doarme-n sine, noaptea
doarme-n umbra sa; tot ce m-ar interesa
este-aspectul din prospectul unui simplu
fel de-a fi. Adormind spre-a mă trezi, caut
forma cea de zi, cea expresie terestră a con-
ceptului uitat. Ce-a trecut s-a-ndepărtat
și-a rămas din tot realul să mă-ntreb ce

este noul, vechi străvechiul tot ce este; un-
de-a fi un florilegiu, unde-a fi un sacrificiu,
unde-a fi o altă lege, o clepsidră cu nisip;

totul curge, se deșartă, și-a muri e tot o
artă, iar tu treci de-unde-ncotro ca un
semn de munte aprig neafându-și loc pe-o hartă.

(Tot ce-a fost...)

Mai poate susține cineva că Victor Teleucă e un poet din afara literaturii române, câtă vreme a depășit mulți confrăți de condei prin amplitudinea ideilor, frazarea fragmentaristă, varietatea stilistică, semantica poetică...? Dar vorba memorabilă a poetului: *totul curge, se deșartă, și-a muri e tot o / artă* (s.n.).

DOREL COSMA

Nicolae Feier și „Părinții Neamului Românesc”

Personalitatea marcantă a preotului profesor Nicolae Feier a depășit de mult granițele județului și ale țării. Devenit un reper cu multiple valori, un adevărat focar de cultură, viața distinsului preot-profesor îmbină perfect spiritualitatea cu simțul civic și prețuirea valorilor naționale și universale. Părintele Feier e un iscusit cercetător care nu se mulțumește să cunoască trunchiul copacului – oricât ar fi de impunător, ci caută rădăcinile cele mai adânci și roadele cele mai îndepărtate, pentru o imagine completă a ceea ce-și propune să ofere aghiografiei noastre naționale. Cartea *Părinții Neamului Românesc* este un adevărat regal istoric, religios și mitologic al românilor. Apărută în 2020 la editura „Nosa Nostra” din Bistrița într-o excelentă copertare și ilustrare grafică, cartea cuprinde aproximativ 700 de pagini cu 210 titluri și subtitluri care oricând pot fi materiale documentare sau literare de sine stătătoare. Autorul îmbină cu măiestrie talentul literar cu cercetătorul pasionat al istoriei vechi românești și universale. Scopul principal al acestei cărți este, așa cum spune și Mitropolitul Bartolomeu Anania: „un răspuns pertinent la mistificările unora care vor să inducă în istoria noastră incertitudinea și dezrădăcinarea”. Prezentarea bessilor ca regii și preoții tuturor tracilor, de fapt aristocrația noastră, este ținta autorului care demonstrează falsitatea teoriei că bessii ar fi de origine cumano – pecenegă.

Spații largi cu reveniri oferă autorul – prințului Osul cel Mare (Osoiul) voievod, prefect, duce – titluri pe care pecenegii nu le-au avut niciodată. Întinderea voievodatului acestui conducător era între Zalău și Dornele de azi iar numele de Osul (cel Mare) se trage din dinastia romană Iulia. Deci era un prinț roman bizantin care însă datorită înfumurării sale în Bătălia de la Chiraleș (1068) pierde în fața ungarilor lui Solomon, pierzându-se astfel Ardealul pentru o mie de ani. Important însă este de reținut că după victorie ungurii înființează aici Comitatul Bess numit

Bess-Terra (Besterta) după cum spune autorul. Atenție deosebită acordă autorul ortodoxiei noastre milenare luând ca exemplu Mănăstirea Bistrița care ar data din perioada lui Osul cel Mare ca locaș monastic ortodox, preluată apoi de regatul catolic maghiar, dăruită franciscanilor, greco-catolicilor și în final revenită la matcă. În toată această perioadă și-a păstrat însă același hram al Maicii Domnului.

Imperiul Roman nu a căzut odată cu Roma (476). A continuat cu capitala Constantinopol încă o mie de ani. Conducerea imperiului nu aparținea grecilor ci romanității de est a căror urmași suntem noi – românii. Termenul de Imperiul Bizantin sau imperiul grecilor este introdus în 1562 de Hieronymos Wolf spre a-și justifica superioritatea și originea Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană. Noi însă, spune autorul, suntem primii creștini ai Europei prin efortul unui bess macedonean care-l cheamă pe Sfântul Apostol Pavel, propovăduind creștinarea, un aspect la care grecii au opus la început rezistență.

Cea mai mare bucurie a părintelui prof. Nicolae Feier, și ca o încununare a muncii, este atunci când într-o vizită în Israel descoperă într-o biserică din Ierusalim „Tatăl nostru” în limba bessă. Autorul demonstrează apropierea de stadiul lingvistic românesc actual, mărturisindu-mi mărșălăușul eveniment trăit și încununarea eforturilor sale de cercetare. Nu evită însă să răbufnească citând din „Noi, risipitorii de cele sfinte” de Nicolae Iorga:

Călugării greci au putut lua la plecare de la noi tot ce au vrut și de aceea sunt pline propriile lor arhive de la Athos, din Thesalia, de la Mitocul Sfântului Mormânt, din Constantinopol, de la Ierusalim și de la Alexandria (Egipt) de piese pe care numai hazarduri fericite ne fac să le cunoaștem. Nimeni n-a fost trimis acolo să facă o cartografiere, ba chiar fotografierea lor...

Pe când ungurii și polonii conservă în familiile lor nobile nesfârșite acte privitoare la trecut, astăzi, câte sunt la noi familiile ... să aibă în clădiri noi, uneori mărețe, un colțișor unde să păstreze în scris amintirea înaintașilor. Poate de aceea unii dintre urmași se înstrăinează cu totul de neam, fără o muștrare de cuget.

Istoria acestui neam caută să se informeze astfel printr-un material risipit în toate vânturile, pe suprafața a trei continente și prin străinătățile cele mai grele de ajuns.

Se poate o mai mare rușine ?

Mândru de seminția sa, părintele prof. Nicolae Feier ne vorbește și despre originea tricolorului românesc, despre Sfinții îmbrăcați românește în catedrala San Vitale din Ravena dar și despre Mitul lui Dracula sau farmecul Călușarului.

Concluzia pe care, după numeroase documente și dovezi, o transmite părintele prof. Nicolae Feier este că bessii nu pot fi considerați pecenegi. Ei au o istorie de patru milenii în timp ce pecenegii, cumanii se întind pe doar câteva secole: „dacii ziși bessii sunt părinții valahilor”. Apoi, prin

intermediul bessilor dovedim lumii că am avut și noi un neam aristocratic, Osul părănd a nu fi antroponim, ci termen dinastic românesc de tipul „Os domnesc”.

Chiar și autorul, surprins parcă de vastitatea cărții și a documentelor cercetate, se întreabă în final, adresându-se cititorilor:

„Mai ești cu mine, cititorule?” Da, răspundem noi, fiindcă această carte nu este un roman pe care să-l frunzărești într-o seară. Este o carte pe care o poți citi seară de seară, cu creionul în mână și punându-ți, la rândul tău, întrebări de genul: De unde vin? Încotro mă îndrept? Sunt convins că multe răspunsuri seamănă cu pledoaria autorului. A-ți iubi neamul, istoria, a fi mândru de trecutul tău și îngrijorat pentru prezent și viitor reprezintă teme care se trezesc în fiecare cititor al cărții. Foarte sugestivă explicația autorului:

Cartea aceasta este doar o privire spre acel departe, pe care furtunile și norii uitării ni-l fac opac, adică mai puțin vizibil și accesibil. Bătrânul timp a trântit fereastra, și așa destul de opacă, prin care priveam în trecut, fărâmițând-o în zeci de mii de bucăți. Cercetătorul se silește să reconstruiască realitățile vechi ca pe un mozaic-puzzle din care lipsesc uneori chiar piesele de bază. Este necesar să-ți asumi erorile inerente unui astfel de demers și să socotești propria întreprindere doar ca bază de discuție, nicicum cu realitate istorică probate.

Afirmția superbă a Mitropolitului Bartolomeu: „Părintele Feier este raiul de cuvinte nepereche al plaiurilor bistrițene” este acum, odată cu apariția acestei cărți, mult lărgită și cu noi semnificații pentru istoria neamului nostru.

SABINA MĂDUȚA

Dintr-un vers

KARMA

Nu ispășim o viață păcatul strămoșesc.

GENEROZITATE

Trec zilele prin mine, le fac la toate loc.

CĂRTURARII

Albiți de promoroacă, în vârful de munți de cărți.

POPAS

Obosiți de urcuș, mai coborâm în noi din când în când.

AUR

Poeții, toată viața, îl caută prin cuvinte.

VULNERABILITATE

Se surpă înălțimea pe rădăcini subțiri.

BIBLIOTECA

Munți de cărți: ochii mei viscolți printre rânduri.

MIRARE

Urât se mai fac, Doamne, averile frumoase!

POEȚII

Se nasc adeseori după ce mor și sunt sărbătoriți la centenare.

DORINȚĂ

Regatul meu, pentru un umăr, pe care să pot plânge.

IVIRI

O, câte stele răsar peste lacul fără fund al tristeții!

INSPIRAȚIA

Ca și iubirea, vine când vrea ea, și pleacă tot așa...

INSPIRAȚIA

Un tren care n-așteaptă, așa că-l iei din mers!

ACUPUNCTURA

Se-agață suferindul de-un vârf de ac de-argint!

POST

Mă lupt să treacă ziua fără să mă hrănesc.

ACTORUL

Învie EMINESCU, cu fiecare vers, când el îl re-citează!

LUMINA CĂRȚII

Ca și lumina soarelui, lumina cărții nu se stinge niciodată!

* Cartea, o iubită care nu te înșală, deși se dăruie tuturor!

* Există cărți pentru toți, lumina lor sporește cu fiecare cititor.

În oraș, câteodată...

*Inima moare încet
cu fiecare speranță ucisă
cu fiecare dor înjunghiat
fără milă.
Rană albă
când iubirea
floare dalbă
rătăcește
maculată de păcat..*

*Ea își vrea sălaș
în suflet curat
învăluit în duioșie,
arome de iasomie
păzit, înconjurat
de vraja îngerilor
tămăduitori, păzitori,
până în zori,
când s-ar topi răsând
în apa dragostei
Viața binecuvântând!*

*Doar lumina
știe
cât întuneric
chingă ucigașă
strânge și constrânge
inima pustie
Când iubirea
nu este acasă...*

*Atunci,
inima începe să moară încet
cu fiecare speranță ucisă
cu fiecare dor înjunghiat.*

Bucuria de a fi

*Împreună, lângă focul sacru
smeriți,
cu mâinile ridicate spre cer,
mulțumind Domnului
pentru darul vieții
ne-am rugat
pentru Armonie și Pace,
Fraternitate
Între oameni pe pământ.*

*Împreună, lângă focul sacru
am cântat și am jucat
luminați de flăcările
care dansau pe noi
în noi...*

*Împreună am trăit miracolul,
îmbrățișându-ne
Am consultat oracolul
I King
rugându-ne
Meditând
binecuvântând
Darurile,
Bucuria de a fi...*

THEODOR DAMIAN

Arhimandritul Melchisedec Ștefănescu și Unirea Principatelor Române

Introducere

Faptul că Biserica Ortodoxă Română a fost întotdeauna alături de popor în lunga și deseori zbuciumată sa istorie, nu mai trebuie demonstrat. Am făcut asta în alte locuri și posibilități de edificare în acest sens sunt numeroase. Se poate lua – și s-a luat – istoria neamului nostru pe epoci și pe episoade, pe evenimente, și acest lucru s-a văzut cu prisosință.

Cât privește Unirea Principatelor istoria este plină de mărturii cu privire la implicarea Bisericii în marele eveniment la toate nivelurile: ierarhi, arhimandriți, protopopi, preoți, călugări și călugărițe, profesori de teologie, credincioși de rând.

Una dintre personalitățile de vază în Biserica Ortodoxă Română care a militat activ, intens, sistematic și perseverent pentru cauza Unirii a fost și arhimandritul, pe atunci, Melchisedec Ștefănescu.

Melchisedec Ștefănescu

Episcopul Melchisedec Ștefănescu, în perioada Unirii Principatelor fiind arhimandrit, s-a născut în Gârcina, jud. Neamț, în 15 februarie 1823 în familie de preoți. Tatăl și bunicul lui au fost preoți și mama sa, fiică de preot. Tânărul Mihai, pe numele de copil, a studiat în satul natal, apoi în Piatra Neamț,¹ mai târziu la Seminarul Teologic de la Socola din Iași și în final la Academia duhovnicească din Kiev unde a obținut titlul de magistru în teologie și litere.²

A funcționat ca profesor la Seminarul din Socola, apoi ca profesor și rector al Seminarului teologic din Huși, scriind multe manuale școlare pentru diverse discipline teologice.

În 1843 s-a călugărit luând numele de Melchisedec și trecând prin celelalte ranguri călugărești – protosinghel (în 1852) și arhimandrit (în 1853).

Așa cum precizează Mircea Păcurariu, a fost unul dintre cei mai entuziaști susținători ai Unirii Principatelor, deputat în Divanul Ad-hoc de la

¹ Constantin Ciofu, „190 de ani de la nașterea episcopului Melchisedec Ștefănescu” (www.doxologia.ro/viata-bisericii/documentar...).

² Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Ed. Sofia, București, 2000, p. 388.

Iași, mare sprijinitor al lui Alexandru Ioan Cuza.³ El considera Unirea o datorie evanghelică menită nu numai să întărească națiunea română, dar totodată și Ortodoxia împotriva prozelitismului religios străin.⁴

Între 1861-1864 a fost locțiitor de episcop la Huși, apoi la Ismail pentru noua eparhie a Dunării de Jos, în 1865 a fost numit episcop în același loc, iar din 1879 a fost ales episcop al Romanului unde a păstorit până la moarte, în 1892.

Ca politician în afară de activitatea în divanul Ad-hoc, Melchisedec a fost trimis în 1868 într-o misiune diplomatică la țarul Alexandru II la Petersburg și a susținut Războiul de independență. A fost ministru al cultelor, și membru de drept în Senatul României.

A fost activ în Sfântul Sinod și s-a remarcat prin multiple acțiuni gospodărești și de caritate.

Pe plan cultural s-a consacrat ca istoric, scriind și publicând numeroase lucrări de referință pentru care fapt a fost ales ca membru titular al Academiei Române, fiind primul cleric ce s-a învrednicit de o astfel de onoare.

Apelul în favoarea Unirii

Ne vom referi aici pe scurt doar la mobilizanta sa scrisoare către marele public pentru a argumenta în favoarea Unirii.

Aceasta, intitulată „Jertfă pentru Unirea Principatelor” reprezintă o pledoarie concepută și dezvoltată logic și metodic în favoarea marii cauze a unirii și menită să convingă.

Scrisoarea, lungă și detaliată în aspectele ei componente, are două părți principale: o introducere generală în care arhimandritul vorbește despre unire și unitate pe temeuri biblice și uneori specific hristologice, despre caracterul divin al unității, despre fazele acesteia și face un impresionant apel la logică printr-o serie de exemple pe care le invocă drept modele incontestabile. Pentru a-și consolida punctul de vedere, dacă mai era cazul, autorul trece apoi la un discurs referitor la contrariul unirii, la dezbinare, oferind exemple scripturistice și istorice și accentuând consecințele acesteia din mai multe puncte de vedere.

Datorită dezbinării, scrie el, am ajuns „proverb și clătire de cap între popoare”, slujind ca niște unelte străinilor care nu fac altceva decât „să îndese asupra noastră întunericul veacului, ca să nu se mai pomenească numele nostru înaintea lumii civilizate”.⁵

³ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Ed. Știința, Chișinău, 1993, pp. 357-360.

⁴ Protosinghel Ioanichie Bălan, *Pateric românesc*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului și a Dunării de Jos, Galați, 1990, p. 476.

⁵ xxx, *Biserica Ortodoxă Română și Unirea Principatelor*, ed. Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, București, 2009, p. 18.

Căci, continuă el în alt loc, nu vrem ca dușmanii noștri sau străinii să zică despre noi că suntem „un popor mic la suflet, brutal, învechit în zile rele, deprins a trăi în barbarie și sclavie ca într-un element natural”.⁶

În partea a doua a interesantei scrisori Melchisedec Ștefănescu trece la ceea ce s-ar putea numi studiu de caz, adică se centrează acum pe istoria românilor analizând dezbaterile noastre prin vremi mai ales datorită asupririlor străine și îndemnând la reflecție și autoevaluare, la pocăință și rugăciune, la încredințarea că Dumnezeu, „Dumnezeul părinților noștri”, spune el făcând un apel sentimental, se va milostivi de neamul nostru în aceste momente cruciale ale existenței sale.

Ca și în alte locuri și aici ilustrul arhimandrit invocă texte biblice de întemeiere și încurajare.

Dând dovadă de o admirabilă maturitate politică, părintele Melchisedec trece la un alt tip de argument, o fericită combinație între biblie și politică citând din Regulamentul Organic elementele care sunt baza unirii unui popor și descriind contextul politic european favorabil Unirii noastre și apoi revenind asupra tragediei înrobirii națiunii, a umilinței colonizării și a consecințelor nefaste ale acestora.

Apoi, cu un simț pedagogic deosebit de inspirat, în scopul eficienței impactului apelului său, el începe să se adreseze diferitor categorii de cititori fără a exclude vreuna. Apelul său la demnitate umană și națională este făcut pe rând, către „nobleța română”, deci elitele din orice domeniu de viață, către cler, către comercianți, către țărani.

Iată cum formulează într-un loc: „Așadar ce ziceți voi, fraților români! Veți zice oare: vrem să fim totdeauna slabi și prin urmare să lingușim totdeauna pe acei pe care nu-i iubim și să ne târâm înaintea lor ca să ne despoaie?”⁷

Elitelor li se adresează astfel: „Ce voiești tu nobleță română, floarea nației noastre și care mai mult decât toți datorezi a te interesa de fericirea patriei?” Voiești oare ca în călătoriile prin țările civilizate totdeauna să fii silită a te rușina de tine însăși, să-ți ascunzi originea, să tănuiești nația și țara ta și să cauți a te ascunde sub o mască de Grec, Leah, Ungur sau alta oarecare în afară de fața cea frumoasă de român? [...] Voiești să fii cinstită, mare și puternică? Ajută mai întâi patria ta să se facă cinstită, mare și puternică.”⁸

Cu aceleași cuvinte menite să stârnească revoltă și indignare în inimile cititorilor și ale ascultătorilor, dar și de îmbărbătare, se adresează și celorlalte categorii sociale menționate.

În încheierea elaboratului său discurs Melchisedec Ștefănescu folosește cuvinte mari, încurajante, despre strămoșii noștri, despre Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul și despre marile momente de demnitate istorică ale

⁶ *Ibidem*, p. 23.

⁷ *Ibid.*, pp. 19-20.

⁸ *Ibid.*, p. 20.

trecutului, atenționând că orice mare împlinire din existența unui neam cere și jertfă, ca atare anticiparea posibilelor greutăți trebuie să aibă ca menire hotărârea în depășirea lor și întărirea credinței în Dumnezeu în lupta neamului pentru o cauză dreaptă și plăcută lui Dumnezeu câtă vreme unirea în sine este un dar divin oferit oamenilor spre împlinire.

Concluzie

Și, așa cum ar zice într-o Sfântă Liturghie, „Sus să avem inimile”, Melchisedec Ștefănescu formulează în cuvinte fierbinți către popor marea sa rugămintă și îndemn totodată: „Se așteaptă acuma să se rostească și Românii din ambele Principate: ne e milă de noi înșine, ne-am săturat de nenorociri, nu vrem să fim sclavi și să ne târâm înaintea mândriei și despotismului străin; vrem să gustăm și noi o fericire legală, de care se bucură națiile civilizate; nu vrem să mai fim în dezbinare, vrem să dăm mâna cu frații noștri, ca toți cu o gură și cu o inimă să mărim pe Dumnezeu și să lucrăm mântuirea patriei noastre, în înțelesul Europei civilizate.”⁹

Și în ciuda multor opreliști, românii din ambele principate au răspuns „prezent”.

MARIANA FLOAREA

Treceri

*Cum trecea odată, cândva
Wiener Valtzer-ul
prin gări fără oprire, cu peroane pustii
și locomotiva șuiera prelung --
trecem din mâinile mamoașului
în gura știrbă a lumii, spre marea mărilor
- Veneție interioară a Eului invizibil -
Cum stelele vii,
flăcărui în derivă, spre țărni,
prin amintirile nimănu.*

⁹ *Ibid.*, p. 19.

Zile și nopți

*Pentru zilele
când mama mea spăla vasele
în casa bătrânului negustor de dulciuri,
am cumpărat azi o cutie de bomboane.
Copil fiind,
pentru spălarea vaselor,
mama primea dulciuri și alte mirodenii,
prăjituri ușoare, și uneori, o panglică
de la vreo cutie de bomboane.
Pentru zilele acelea, am s-o rog să-mi dea
adresa bătrânului vânzător de dulciuri,
să-i fac o vizită, așa, de curtoazie,
să-i duc o cutie de bomboane.*

*Pentru zilele când mama mea
se roagă în cer pentru mine,
am făcut azi un leagăn din lemn de portocal,
pentru Maria, vecina noastră.*

*Pentru zilele și nopțile
când mama mea doarme
cu fratele meu în brațe,
într-o bucătărie de pământ,
am cumpărat azi o căruță de lemne.
Am descărcat-o
și am stivuit-o în magazia de lemne.
Am pus câteva lângă mașina de gătit,
și am aprins focul,
să fie cald când se vor trezi.*

Cântec de acordeon în seară

*Cuiburile de păsări
sunt pline de oameni.
Cămașa orașului
are o mie de straturi de frig
și am să vorbesc cu unul din ele,
să-mi facă loc și mie.*

Lângă mine,
stă femeia din seara aceasta,
care cerea un bănuț
ca să facă o surpriză unui copil.
Nu inventase alt motiv
și altceva nu o interesa.
Stătea în fața unui magazin
de instrumente muzicale.
Cămașa orașului
are o mie de straturi de frig
și într-unul din ele stau eu.
Lângă mine, în partea cealaltă,
stă un copil,
care-mi spune că frigul este un acordeon,
cu multe straturi,
care se-nchid și se deschid –
când se deschid
te poți întoarce în lume.

Jurnal de noapte

Dacă voi scrie poemele mele
sub forma fizică a unor cărămizi albe,
le vor citi cu voce tare.

Dacă voi scrie poemele mele
sub forma unor fântâni ideale,
își vor da întâlnire acolo,
și vor vorbi în șoaptă.

Dacă voi scrie poemele mele
sub forma mea de trup,
mă vor căuta –
dar atunci, eu am să le cer
un bănuț de siguranță, o centimă,
pentru toate nopțile
când am plecat de-acasă.

MARCEL MIRON

Two Brothers

*Two brothers
day and night
walk together:
between them the path
gets lost in wilderness.
Beyond some sand dunes they come across
the dead body of a naked man lying
across the road.
The two walkers stopped
at his head during the day
and at his feet by night:
"If we only could dress him up"
they said.
But neither night
nor day get naked
and time stands still.
God has mercy
and revives him
in order to look for some clothes for himself;
the two brothers
go away
blaming each other of their stinginess,
While the revived man went towards light
wrapping himself in darkness.
A day does not give you anything
you can only see through it
night wraps you up in secrets
but you will always be naked.*

**Translated from Romanian by
Muguraş Maria Vnuck and David Paul Vnuck**

Stay at home!

*The city seems
frozen,
threatening gray
loudspeakers and sirens
in the background:
Stay at home!
People are running away
from other people,
flashing lights
occasionally
and order
with shadows
in the speakers
sun (?) parks?
chlorine! Greenery?
mask, lines and,
Stay at home!
We receive lessons,
we forget them
I was wrong,
we're wrong again
we think,
we do not absolve,
stretcher news
we lose friends,
brothers, parents,
cafes, bars
music and dance.
Stay at home!
Just a breeze
more turbulent
mixes the leaves
astonished
in a bandaged park
from the center
football in
isolation stretcher,*

*nor is the walk
any more,
the bike rests on
a bolt,
the fitness closed
too, indefinitely.
Rulers with
„crooked mouth”
full of fakes
and lies,
in luxury comfort
order:
Stay at home!
Just yesterday
we shouted to the world:
Come out - Romanian!
Come on out - change,
don't stay
in the bedrooms!
Today I run across the screens
I can't do anything,
I don't know how to find a cure
but command
from the luxurious Lake Villa
Stay at home!
Loudspeakers
Calling in the street
while you try to
hope
even if there is
an empty pantry,
even when
the bread runs out
you endure, wait
that they did not die
for nothing
others, the elder
or mature*

*to whom he now says:
they are not better.
They hurried
days, months
just to take care of themselves
of elections,
only votes
and surveys
they forgot
of us
of the many
thrown now
into the fire
of a silent death.
They don't see
that abroad
the border is stepped over
falling, gambling
prostitution in despair
thick-necked criminals
ready for action – at home.
How not to stay in at home
when black clouds overflow
and looking to the future
you might think I'm dying tomorrow.
Century full of modernism
humanism, only in rags
with missiles, steps on the moon...*

*those with rations and chickpeas
Science? with hive in his mouth
And then you keep wondering
that neither we nor the Italians
I can not do this anymore
to keep our mouth shut?
I'm going out on the street
sing, shout,
I really do
polenta,
you can trust your words
in slogans full of dogma?
We have little time left
we are no longer in Olympus,
the clock strikes slower
and slower and slower,
we enjoy a coffee
add another verse, a star
don't stay at home anymore
enjoying the meal,
just a light low-cost smoke
starting with - I was...*

Elena Liliana Popescu: Fulgere pentru a iubi totul

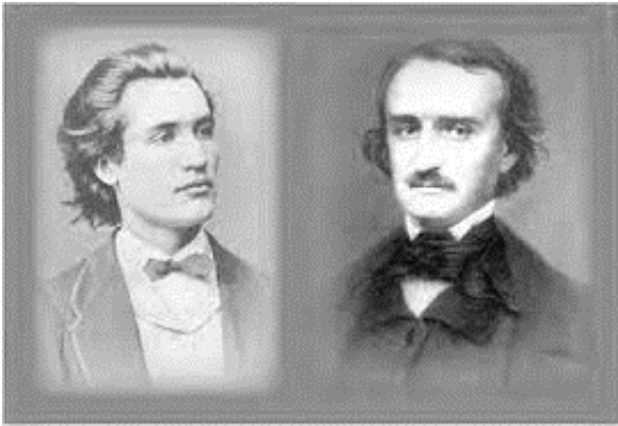
Cine iubește nu pierde timpul să construiască racle: știe că două mii de ani de iubire merită învieri ale spiritului intact; la fel și tăcerea specifică a marilor cauze; această tăcere pe care nu o intimidează nici vindecările nici distrugerile inerente iubirii și lipsei de iubire, atât de curajoase forțe motrice care înalță sau prăbușesc ființa omenească

Elena Liliana Popescu se ancorează în transcendență nu atât pentru a cânta, cât și pentru a-și prezenta trăirea sa trăind și a face dovada registrului variat al unei voci mature încă de la început: opera sa este o ofrandă îndrăgostită, fără îndoială, dar este mai ales construcția unui parapet pentru norocoșii care o citesc și cred în viziunea sa de poet desfășurându-se până la a întrupa inexprimabilul.

Vreau să spun că poemele sale pot servi ca refugiu pentru a ne feri de aceste pietre, pe care ni le aruncă zilnic viața: Iubire mai mult decât limbaj criptic sau fraze lustruite, afecțiune pentru ceilalți, pentru partenerul absent, pentru copii... Iubire ca o sămânță de fraternitate înobilată, nu ca un condiment sentimental.

Dar merge mai departe, magnetizată de vise sau de sfâșieri, de întrebări existențiale („Dacă s-ar putea vreodată / neubind să fii iubirea, / nesperând să fii speranța, / nevorbind să fii cuvântul, / negândind să fii gândirea...”) sau de libertăți încătușate într-un timp înghețat, în lipsa impulsului pentru credință: Elena Liliana Popescu a pornit pe calea care înalță sufletul și se dăruiește Mântuitorului. O face fără să-i slăbească vederea inocentă, cuvântul ei inocent: Dumnezeu este dragoste cu dublă hrană constând din Verb și mister, inimă-iubitoare stăruitoare bine încrustată în inima poetei române, o autoare care își mărturisește, cu sinceritate, uimirea în fața Creației.

Alfredo Pérez Alencart
(poet, eseist peruano-spaniol)

IOAN IACOB

The Second Edition of the Eminescu – Poe Online Transatlantic Conference

The second edition of the Eminescu - Poe transatlantic online conference was eagerly awaited by participants, and was well-attended by journalists, but we were also honored by the presence on Zoom of ICR New York Director Dorian Branea.

The moderator of the event was Prof. Dr. Daniela Gîfu from the Union of Professional Journalists of Romania (UZPR), assisted by Mr. Zorin Diaconescu as a translator. The conference began, according to tradition, with a presentation by Father Prof. Dr. Theodor Damian, who spoke about the bilingual magazine *Lumină Lină. Gracious Light*, published under the auspices of the Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality, New York.

Professor Dr. Robert Tally Jr. (Texas State University), one of the best known Americans in the field of literary criticism, spoke about the original vision of Poe in his book *Poe and the Subversion of American Literature*. Professor Robert T. Tally Jr. argues that Edgar Allan Poe is best understood not merely as a talented artist, but primarily as a practical joker who employs satire and fantasy to poke fun at an emerging nationalist discourse circulating in the United States. Prof. Dr. Ioan Iacob, President of the HESPERUS Cultural Foundation, the initiator of this Transatlantic Eminescu - Poe Conference, organized by UZPR, entered into a dialogue with Dr. Robert Tally Jr., emphasizing that, at the other end of the Transatlantic Poetic Arc: Mihai Eminescu - Edgar Allan Poe, Eminescu had

Robert T. Tally

Amy Branam Armiento

Ioan Iacob

taken the same step of undermining the slippage of value overbidding of domestic productions in his articles and, mainly, in *Epigonii [The Epigones]*.

His Excellency Mr. Călin Humă, Honorary Consul of Romania at Winchester, Great Britain, addressed the issue of cultural diplomacy in the context of promoting Eminescu as an exponential value of Romanian spirituality and Romania, mentioning the necessary translation of the book by Ioan Iacob that generated „The Transatlantic Eminescu-Poe Project”. Journalist and poet Miron Manega, UZPR spokesman, ended his speech about Eminescu with a special poem, a tribute to Poe and Eminescu.

Also recorded on video (as was Miron Manega) was Prof. Dr. Amy Branam Armiento, President of the Poe Studies Association (USA). It was her first participation in the Eminescu - Poe Transatlantic Online Conference; she stated in a previous e-mail that she was „in love with the coincidences between Eminescu and Poe,” and we think that these were the first official statements in American literature regarding the relationship between Eminescu and Poe.

As in the previous edition, it was Dr. Tally Jr. who closed the session, reading a sonnet from Poe's lyrics.

In the last seconds of the transatlantic online meeting, under the astral sign of the coincidences between the two geniuses that can transform the Atlantic from a space that separates into one that unites, Prof. Dr. Daniela Gifu, the moderator of the event, had a most welcome initiative: She asked Prof. Robert Tally Jr. to involve his students in future editions of the Transatlantic Conference, in order to provide an opening and extension to the university environment in the United States and, reciprocally, to that in Romania and in Europe. The call was echoed „across the Atlantic,” with Prof. Robert Tally Jr. in favor of such a move among American students across the Atlantic.

FOTOALBUM

Pe data de 25 dec. la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria, New York, s-a sărbătorit în mod tradițional marele praznic al Nașterii Domului.

Lia Lungu
interpretând frumoase colinde
românești.

Daruri pentru copii și tineri.

Theodor Damian – 70

Diploma și ordinul
„Sf. Cuv. Ioan Iacob de la Neamț, Noul Hozevit”,
decernate de către
P.F. Părinte Patriarh Daniel Ciobotea,
cu ocazia acestei aniversări.

Pe 5 ianuarie 2022, în ajunul Bobotezei, a avut loc construirea tradiționalei cruci de gheață, afară, în fața Bisericii, pentru slujba de a doua zi.

De la stg.: Andrei Damian, Felicia Georgescu, Mihai Rusu, Cristian Pascu, Marius Stoica, Sorin Lazăr, Pr. Th. Damian, Claudia Damian, Ciprian Solomon, Cristian Amarghioalei, Nicole Smith, M. N. Rusu.

6 Ianuarie 2022, Slujba Bobotezei în fața crucii de gheață.

În timpul slujbei.

Duminică 16 ianuarie 2022 a avut loc la Biserică ediția a XXIX-a a Simpozionului anual „M. Eminescu”.

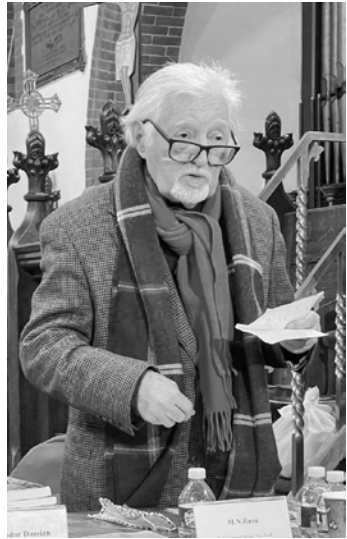
De la stg.: Prof. Nicole Smith, Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea, Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, criticul și istoricul literar M. N. Rusu, Prof. univ. Valentina Ciaprazi

Dr. Marian
Nencescu din
București

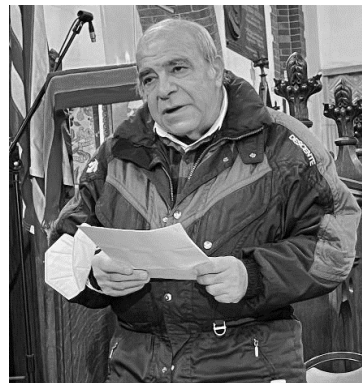
Prof. univ. Dr. Anca Sîrghie din Sibiu

M. N. Rusu

Prof. univ. Valentina Ciaprazi

Prof. univ. Dr. Doru Tsganea

Duminică 23 ianuarie a avut loc Simpozionul dedicat Unirii Principatelor române, ediția a XXIX-a.

De la stg.: Prof. Nicole Smith, Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea, Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, Dr. Flaviu Rîțiu, Prof. univ. Valentina Ciaprazi.

Doru Tsaganea

Flaviu Rițiu

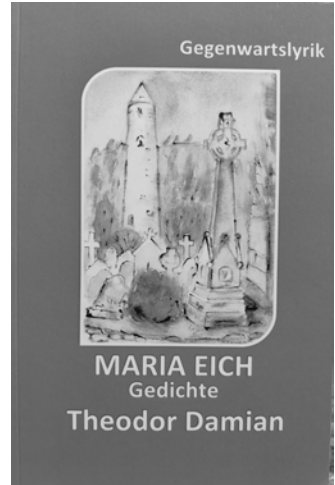
Valentina Ciaprazi

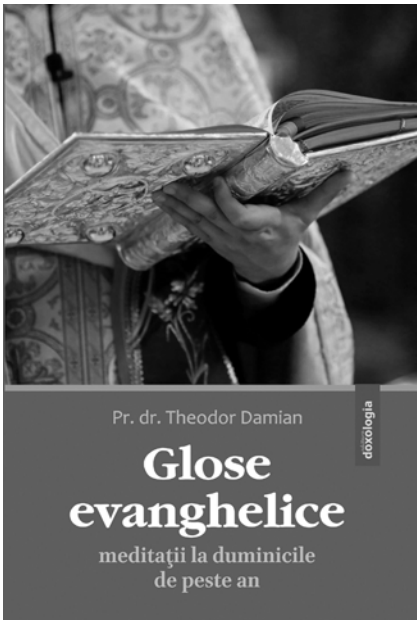
„Hai să dăm mână cu mână”.

Theodor Damian,
Poemele de la Maria Eich
Timpul, Iași, 2021

Theodor Damian,
Maria Eich. Gedichte,
trad. de Christian W. Schenk
Dionysos, Boppard am Rhein, 2021

Pr. dr. Theodor Damian,
Glose evanghelice.
Meditații la duminicile
de peste an,
Doxologia, Iași, 2021

Cupon de Abonament

Lumină Lină • Gracious Light
30-18 50th Street
Woodside, NY 11377

4 numere pe an: 60\$ inclusiv expediția

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod.....
Tară.....

Donații și contribuții pentru revistă:

Numele.....
Adresa
Oraș/stat
Cod.....
Tară.....

Suma:

Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check sau money order. Donațiile se scad la taxe.

Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina interna, mica chirurgie
F. Christodoulidou, MD Med. interna, haematologie, oncologie
Iqbak, MD Cardiologie
Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU
Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou si modern pentru:

X-Ray
EKG

Spirometrie (Evaluari Pulmonare)
Sonografii Abdominale,

de Rinichi si Cardiace

Cardiotrace (EKG prin telefon)

24 de ore Halter Monitor

Sigmoidoscopii si Pap smear

Tens (Stimulare electrica)

Ultrasound

Timpanometrie

toate testele de sange si urina

teste pentru depistarea

cancerului de colon si ulcer

teste pentru aids (rezultatul in 24-48 ore)

Tratamente specializate

Luni, Marti, Joi 10am-8pm

Miercuri 4-8pm

Sambata 10am - 4pm

Fara programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106

(718) 932-1700

subway: N pana la statia Broadway (Queens)

bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 A de la 82nd Street,
Jackson Heights

Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, pana la Steinway,
unde schimbati cu Q 104.

Theodor Damian – 70

PATRIARHIA ROMÂNĂ

Cancelaria Patriarhului
Nr. 70 / 2021

Ascultând cuvintele de îndemn ale Sfântului Apostol Ioan: „Oricine este născut din Dumnezeu biruiește lumea, și aceasta este biruința care a biruit lumea: credința noastră” (1 Ioan 5, 4).

Luând aminte la încredințările primite de noi despre activitatea deosebită în susținerea și promovarea credinței creștin-ortodoxe, a filantropiei, a pelerinajelor, a culturii românești, a vieții parohiale și a vieții monahale, pe temeiul prerogativelor conferite de Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și, ca semn al prețurii noastre, acordăm

ORDINUL

SPĂNITUL CUVIOS IOAN IACOB DE LA NEAMȚ, NOVI HOZEVIȚ

PS. PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN
 PAROHIA SF. PROSTORII, PESTRUȘI, PRAVEA

din NEW YORK, județul Iara ... S.U.A.

Dată în reședința noastră patriarhală din București, în anul mântuirii
 2021, luna DECEMBRIE, ziua 28.

† DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Cuvânt de felicitare Părintelui Profesor Theodor Damian la împlinirea vârstei de 70 de ani

Ne bucurăm să adresăm un cuvânt de felicitare Părintelui Profesor Theodor Damian cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani. Este un moment aniversar cu totul deosebit, nu numai cel al împlinirii unei cifre alese a vârstei, ci și al împlinirii unei misiuni ca preot și scriitor.

Această aniversare este un prilej de mulțumire către Bunul Dumnezeu pentru toate darurile revărsate asupra Părintelui Theodor: darul vieții, darul chemării la slujirea preoțească, darul cântării și al predicării cuvântului lui Dumnezeu, darul scrisului, darul tâlcuirii către alții, de la catedră, a tainelor vieții. Numai enumerând aceste daruri înțelegem mulțimea binecuvântărilor pogorâte asupra Părintelui Theodor și a responsabilităților ce i-au revenit. Toate aceste daruri le-a înmulțit după modelul slujitorul harnic și înțelept din *Parabola talanților* (Matei 25, 14-30).

Preot, poet, publicist, critic literar, profesor universitar (la Metropolitan College of New York), editor al revistei *Lumină lină. Gracious Light*, președinte fondator al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și al Cenaclului literar „M. Eminescu” din New York, preot paroh al Bisericii „Sf. Apostoli Petru și Pavel” din Astoria, NY, Părintele Theodor a îmbinat slujirea Bisericii cu cea a culturii, slujirea la sfântul altar cu cea la catedră, dedicându-și timpul și energia răspândirii educației creștine. Prin cântare și cuvânt, prin conferințe și lucrări de teologie, Părintele Theodor a cultivat cu prisosință darurile și le-a înmulțit. Ele au rodit în sufletele păstoriților săi, dar și ale cititorilor versurilor sale. Pregătirea teologică deosebită i-a permis să descopere către cei trecători prin această lume tainele cele veșnice ale Împărăției lui Dumnezeu. Și prin aceasta să fie ecol chemării către veșnicie a lui Dumnezeu Însuși.

Îl felicităm pe Părintele Theodor la această aniversare și îi dorim mai departe sănătate, pace, bucurii și aceeași râvnă sfântă pentru Biserica lui Hristos. Îi dorim să se bucure împreună cu cei dragi de ani lungi și buni cu binecuvântarea lui Dumnezeu!

La Mulți Ani!

Părintele Profesor Theodor Damian, omul dialogului și al bucuriei autentice

Slujitor al Bisericii și exponent de marcă al culturii, spirit academic și pasionat al jurnalelor literare, Părintele Profesor Theodor Damian împlinește 70 de ani. Cifra 70 este una simbolică și sintetizează întreaga sa viață și operă. Ea este obținută prin înmulțirea a două cifre cu adâncă semnificație teologică: de șapte ori zece. Șapte – numărul zilelor creației. Zece – numărul poruncilor date de Dumnezeu pe Muntele Sinai. A fi creator și a fi împlinitor al vocii lui Dumnezeu – iată poate cea mai cuprinzătoare și succintă descriere a personalității unui om care a înmulțit neobosit fiecare talant ce i s-a încredințat de-a lungul unei vieți pline, deloc monotone.

Începuturile formării sale duhovnicești și cărturărești, deopotrivă, sunt legate de Arhiepiscopia Iașilor. Născut la Botoșani, urmează, la vremea rânduită, între anii 1966-1971, cursurile Seminarului de la Mănăstirea Neamț. Iar la începuturile preoției sale, Părintele Theodor Damian a fost, pentru scurt timp, Protopop al Protopopiatului Dorohoi. Așadar, bazele pe care s-au edificat apoi atâtea realizări în plan bisericesc și spiritual sunt cele dobândite în patria lui Mihai Eminescu și a Sfântului Ioan Iacob Hovezitul – repere atât de dragi sufletului său.

Aplecarea spre reflecție se vedește încă din vremea anilor de seminar. Avea obiceiul, păstrat până în studenție și mai târziu, ca pe fiecare carte achiziționată să noteze o scurtă meditație. Un gând al său, notat pe un volum publicat în 1975, adică în plin comunism, sună așa: „Simplul fapt că omul este în permanență nemulțumit și este într-o continuă căutare a unor lucruri materiale sau spirituale este o dovadă că idealul său există undeva” (Theodor Damian, *Un alt jurnal New York-ez*, Editura Rawex Coms, București, 2017, p. 43). Cu siguranță, la Părintele Profesor Theodor Damian avem o paradoxală îmbinare între nemulțumirea celui mereu însetat de Adevăr și Frumos cu mulțumirea iradiind pe chipul său întotdeauna zâmbitor către Dumnezeu și către semenii.

„Theodor Damian, o personalitate complexă” – iată o sintagmă adesea întâlnită în rândul celor care sesizează ușurința cu care acesta se mișcă în domeniile teologiei, filosofiei, poeziei – literaturii, în general. Acesta nu a afectat slujirea sa de preot, ci i-a conferit noi dimensiuni, i-a adus mereu un suflu nou. De altfel, cu multă râvnă misionară a păstorit comunități ortodoxe în contextul dificil din diaspora, mai cu seamă în Statele Unite, unde slujește din 1993.

Theodor Damian este omul care găsește mereu timp: și pentru catedra universitară, și pentru cercetare, pentru scriere de studii, de articole

sau de cărți, pentru editarea de reviste, pentru organizare de simpozioane, congrese sau cenacluri literare. A avut, de-a lungul vieții, șansa de a avea o soție care să-i împărtășească preocupările și care să-l sprijine în mod activ, fie de la strana bisericii, fie de la biroul unde lucrează la punerea în pagină a revistei *Lumină lină* (*Gracious Light*).

Preotul și profesorul sunt două fațete ale aceluiași om: Theodor Damian, fire pasionată, de vocație enciclopedică, un adept al culturii dialogului. Întotdeauna găsește o cale de comunicare cu cei pasionați de filosofie sau de literatură, cu cei ce îngenunchează la scaunul de spovedanie sau cu cei de altă confesiune sau de altă religie. Inclusiv în relația cu studenții arată o mare deschidere, printr-un mod interactiv de predare.

Poezia lui Theodor Damian este adesea expresia sintetică a unor idei și frământări teologice, alimentate și de temperatura unor evenimente cu care este contemporan: „Unde vom fugi de mânia cea dinapoi? / Și iată / marea cea imposibilă devine posibilă / iată valurile-i tulburi despiciându-se / încătușat / iată Paștile înaintea noastră / și noi în Paști / de la moarte la viață / de la ură la dragoste / de la noi la Dumnezeu / de la mine până la tine / topind gheața în care eram ținuți / dezghețând cuvântul din inimă / și pe Dumnezeu din cuvânt”.

Deși integrat în societatea americană de aproape 30 de ani, este unul dintre preoții din diaspora care a ținut cel mai mult legătura cu țara. Având în vedere distanța, cel mai adesea conexiunile sale cu cei din țară sunt înlesnite de telefon sau de internet. Dar oricând are ocazia vine în România, dă curs invitației de a participa la evenimente culturale, vizitează locurile pe unde a trăit cu sentimentul că nu a încetat să aparțină acestui tărâm. Dacă îl întrebi cum e să fie departe de țară, răspunde simplu: „am plecat din România, dar n-am plecat de acolo”.

Părintele Profesor Theodor Damian se înscrie în galeria unor personalități ale vieții bisericești care au convins prin opera lor și publicul iubitor de cultură. Așa cum îl avem în țară pe omul de litere și preotul Ioan Pinteș sau tot în Statele Unite pe Părintele Profesor Eugen J. Pentiuc. Credință și cultură – iată o îmbinare pe care încă o mai găsim la cei ce au modele ilustre precum monahul Nicolae Steinhardt sau Părintele Andrei Scrima.

Dacă ar fi însă să rețin ceva care îl definește cel mai bine pe Părintele Profesor Theodor Damian, nu m-aș opri nici la lucrarea de slujitor al altarului, nici la cea de om al catedrei sau al condeii. Ci aș evoca persoana dinamică, plină de căldură și cu bună așezare duhovnicească a celui pe care-l regăsim total în autocaracterizarea: „n-am liniște o clipă, dar am bucurie tot timpul”.

Întru mulți și binecuvântați ani, Părinte Profesor! Să fie și anii ce vor urma cu rod bun și cu mult folos pentru toți cei vă cunosc, vă ascultă sau vă citesc!

Patriarhia Română
Mitropolia Moldovei și Bucovinei

Episcopia Hușilor
Căminul Episcopilor

Str. Ștefan cel Mare, Nr. 1, Huși, 735100, Jud. Vaslui, România
Tel./Fax: + 40. 235. 481. 538, + 40. 235. 481. 138

e-mail: episcopia_husilor@vishop.com; web: www.episcopiiinhusilor.ro

Părintele Theodor Damian – ambasador al spiritualității creștine și culturii românești în Statele Unite ale Americii

Părintele Theodor Damian, ambasador al spiritualității creștine și culturii românești în Statele Unite ale Americii, împlinește venerabila vârstă de 70 de ani, prilej binecuvântat pentru a-i transmite urările noastre de sănătate, precum și aprecierea și profunda recunoștință pentru întreaga misiune pe care o face, deosebit de inspirat, pe continentul american.

Prin slujire, cuvânt și ales condei, părintele Theodor Damian a reușit să imprime în conștiința multora frumusețea Ortodoxiei trăite și parfumul inconfundabil al culturii românești, în cele aproape trei decenii și jumătate de când s-a stabilit în Statele Unite ale Americii.

Sacerdot, poet, eseist, editor, profesor, sunt tot atâtea ipostaze în care reușește să transmită duh și cuvânt autentic, care zidesc conștiințe și fac să dăinuie valorile nepieritoare, care ne definesc ca neam între popoarele lumii.

Avem nevoie de astfel de prezențe, care definesc generații, și de mărturia lor cea bună, care să inspire mereu.

Rugăm pe Milostivul Dumnezeu, Cel pe Care Îl slujește părintele Theodor cu atâta râvnă, să reverse har îmbelșugat asupra sa și asupra familiei precucerniciei sale, pentru a bucura și de acum înainte, prin prezența și intervențiile sale, pe toți cei ce iubesc Ortodoxia dăltuită în suflet de român.

Dorindu-i sănătate deplină, bucurii în tot lucrul bun și binecuvântare îmbelșugată de la Dumnezeu, îl asigur de cele mai frumoase gânduri și simțăminte.

Cu nediminuată prețuire și aleasă considerație,

THE FAITH

October - December 2021
Volume 71 No. 4

TUDOR NEDELCEA

Veșnicul de pomenire, Grigore Vieru

Grigore Vieru face parte din Școala Basarabeană. Asemenea Școlii Ardelene, care a cultivat cultura și civilizația latină și cultul pentru valorile autentice, netezând calea unirii Transilvaniei cu Țara, Școala Basarabeană (avându-și corifeii pe Grigore Vieru, Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Valeriu Matei, Leonida Lari, D. Matcovschi, Anatol Codru, Emil Loteanu, Eugen Doga etc., dar și pe bucovineanul Vasile Tărățeanu) a dovedit, prin propria creație, că avem, cum spusese anterior Al. Mateevici, o singură cultură, o singură limbă, un singur popor. Ambele școli au demonstrat rolul intelectualului în cunoașterea, cultivarea și apărarea identității naționale.

„L-am cunoscut” prin Ioan Alexandru și Marin Sorescu. Apoi „l-am văzut” în biroul lui Mihai Ungheanu de la *Luceafărul*, într-un panou cu alți scriitori basarabeni (pe acel perete trebuia să existe portretul șefului statului român).

În realitate, însă, l-am cunoscut prin intermediul regretatului mitropolit-cărturar acad. Nestor Vornicescu (originar din localitatea basarabeană Lozova-Vorniceni). În prealabil, Î.P.S. Nestor mă pregătise: m-a invitat, într-o duminică, la o agapă și peste masă (făcându-mi semn cu degetul să nu scot o vorbă) mi-a întins o revistă: *Glusul*, scoasă în clandestinitate la Riga (cu sprijinul basarabencei Maria Macovei-Briedis), de Grigore Vieru, Mihai Cimpoi, Leonida Lari, Ion Vatamanu, Nicolae Dabija, preotul Vasile Buburuz, Ion Druță (dacă mi-i amintesc pe toți). Apoi, în curtea Catedralei Mitropoliei din Craiova (unde nu erau microfoane), Î.P.S. Nestor mi-a vorbit de toți marii basarabeni, de idealurile și de lupta lor, adesea dramatică, dar și de marea lor creație.

A venit și momentul cunoașterii. În august 1991 se sărbătorea împlinirea unui an de la punerea pietrei de temelie a refacerii Mănăstirii Sfântului Nicodim la Vodița, de la 1370, ctitorul monahismului autohton. Urmau să participe la această festivitate soții Doina și Ion Aldea Teodorovici, Doamna Raisa și Grigore Vieru și ministrul Turismului din R. Moldova. Soții Teodorovici au sosit, familia lui Grigore însă nu. Ce se întâmplase? Adrian Păunescu l-a luat pe Poet la Bârca, apoi au mers la Maglavit, la Petrache Lupu, urmând să-l aducă la Vodița sau la Băile Herculane, unde erau găzduiți. Echipajele poliției mehedintene primiseră consens să oprească mașina scriitorului Adrian Păunescu, cu soții Vieru, spre a face un popas și la Vodița. Numai că, din Drobeta Tr. Severin, Grigore a mers cu altă mașină la Băile Herculane și astfel „a scăpat” de barajele poliției. Pentru moment însă, căci a fost recuperat și adus la Orșova, unde

noi, ceilalți, Î.P.S. Nestor, oficialități, soții Teodorovici eram la masa festivă, într-un restaurant orșovean așezat pe malul Dunării.

Într-un splendid asfințit de soare, l-am văzut pentru prima dată pe Grigore Vieru, urcând scările, spre etajul unde era pregătită masa. Văzându-l din profil, cu pletele-i de Făt-Frumos, cu un mers mai mult alunecat, cu zâmbetul lui angelic, am avut impresia că-l văd pe Dumnezeu. Atât era de frumos și divin Poetul. M-am repezit pur și simplu să-i sărut mâna (cum făceau altădată feciorii de țărani față de părinți sau de nași) pentru ca imaginea (pe care o credeam ireală) să nu dispară. Nu știu dacă mi-am spus numele când ne-am îmbrățișat. Cred că nu, pentru că vocea-mi dispăruse.

Ce-a urmat este greu de descris. Grigore Vieru „vorbea” în perle. Doina și Ion Aldea Teodorovici au cântat doar dacă „nenea Grig” le dă voie (și, firește muzică pe versurile Poetului). Î.P.S. Nestor patrona ca un adevărat patriarh al sufletelor noastre. La un moment dat, am început să notez vorbele de spirit despre simțirea românească și creștină ale lui Grigore Vieru pe șervețelele de pe masă, singurul suport de hârtie avut la îndemână. Î:P.S. Nestor îl stârnea mereu pe Vieru la discuții, dar și la mâncat, iar mie mi-a dat și șervețelele Înalt Prea Sfinției Sale. Cu aceste vorbe ale Poetului, am alcătuit un interviu (pe care poetul, de fapt, nu mi-l acordase), publicat inițial în ziarul bucureștean *Dimineața*,¹ condus de Al. Piru și Grigore Traian Pop și, ulterior, în volumul meu, *Interferențe spirituale*.² M-am întors, într-o superbă noapte de august și după un moment unic, la Craiova, dimpreună cu Î.P.S. Nestor, încheind astfel o zi plină, dăruită de Dumnezeu.

A doua zi dimineața, ascultând radioul în timp ce sorbeam cafeaua, am auzit despre puciul de la Moscova. M-am îngrozit. Primul gând a fost să sun la hotelul din Băile Herculane unde erau cazați doamna Raisa și Grigore Vieru, Doina și Ion Aldea Teodorovici și ministrul Turismului din R. Moldova. La celălalt capăt al firului telefonic era Grigore Vieru, dar cu nici unul nu am putut vorbi. Mi se pusese un nod în gât.

M-am urcat în mașină, însoțit de o excelentă ziaristă de la Radio Oltenia, Gabriela Rusu-Păsărin, și am ajuns în stațiune. Toți erau la masă, dar nu puteau mânca. La insistențele noastre, Grigore Vieru ducea lingura cu ciorbă la gură, dar nu putea înghiți. Gura i se încleștase, ca și sufletul. Voia, împreună cu Doina, să plece imediat în Basarabia, să se realăture luptei antibolșevice, cu toate că noi toți încercasem să-i explicăm că, odată ajunși la graniță, soarta lor ar fi putut fi pecetluită. (Nu realizăm în acele momente că puciul era o operetă). Am stat până seara, am mâncat în camera soților Vieru și o lubeniță, am primit cadou proaspătul disc Electrecord cu muzica lui Doina și Ion Aldea Teodorovici, pe versurile lui Grigore Vieru, cu autograful tuturor. Ne-am întors liniștiți la Craiova, cu promisiunea că nu se

¹ *Dimineața*, nr. 232, 27 nov. 1991, p. 15.

² Tudor Nedelcea, *Interferențe spirituale*, Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 2002, pp. 594-598.

vor întoarce imediat în Basarabia, iar dacă bolșevicii revin la putere, ei vor continua lupta în România. A doua zi dimineța află de la doamna Raisa că ei totuși vor să se întoarcă la Chișinău. Noroc că în Herculană a sosit special pentru ei prietenul lor, Adrian Păunescu, luându-i în câteva spectacole până când puciul a luat sfârșit.

Conform înțelegerii și promisiunii lor, în cazul în care puciul eșua, urmau să rămână și la Craiova. În înțelegere cu Î.P.S. Nestor, i-am așteptat la intrarea în Craiova și în momentul când i-am văzut, i-am telefonat (de la Peco, din Calea Severinului) Mitropolitului și din acel moment toate clopotele bisericilor craiovene au bătut în cinstea înalților oaspeți și a eșuării puciului. I-am escortat până la reședința mitropolitană, unde ne-a întâmpinat Î.P.S. Nestor, cu un sobor de preoți, consilierii și...Tudor Gheorghe. A fost o masă sfântă, binecuvântată de Dumnezeu prin intermediul mitropolitului, descătușată de orice rețineri și cu discuții într-o altă tonalitate, optimistă. Am făcut o pauză și l-am vizitat pe Tudor Gheorghe. Alte discuții extrem de interesante, care, din păcate, n-au fost înregistrate. Țin minte o propunere a lui Tudor Gheorghe ca Ion Aldea Teodorovici să-i alcătuiască orchestrația pentru viitoarele sale spectacole. Ion Aldea n-a mai apucat să colaboreze cu genialul menestrel, compozitor și poet Tudor Gheorghe. Însă, în schimb, Tudor Gheorghe îi omagiază pe cei doi cântăreți martiri cu pioșenie și cântă pe versurile lui Grigore Vieru.

De atunci, Poetul Grigore Vieru m-a onorat cu o prietenie la care nici nu visam. La primirea sa în Academia de la Chișinău, în cuvântul de recepție, Grigore Vieru m-a trecut printre prietenii săi.³ La rândul meu, i-am editat volumul antologic *Rugăciune pentru mama* (1994) și *Lucrarea în cuvânt* (2001) – „debutul” său editorial în proză, *Liniștea lacrimii* (2006). Ne-am vizitat reciproc, la Craiova și Chișinău.

De atunci, drumurile noastre s-au intersectat benefic, în special prin mitropolitul Nestor Vornicescu și Victor Crăciun, președintele Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni și principalul organizator al Congreselor Spiritualității Românești, unde Grigore Vieru era, întotdeauna, oaspetele de seamă, alături de alți basarabeni sau bucovineni (Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Vasile Tărățeanu, Eugen Doga, Emil Loteanu, Anatol Codru, V. Grozavu ș.a.).

Între 25-27 octombrie 1997, am sărbătorit (fără Marin Sorescu, directorul ei, trecut la cele veșnice cu un an înainte) cei 75 de ani de existență a Editurii Scrisul Românesc. Firește, Grigore Vieru a fost invitat și prezent la aceste manifestații naționale, unde a primit Premiul „Mihai Eminescu” pentru poezie. La masa rotundă cu o temă incitantă, *Cartea, a căta putere în stat?*, coordonată excelent de proaspătul președinte al Academiei Române,

³ Vezi Gr. Vieru, „Limba noastră, oastea noastră națională”, Discurs de recepție, 29 august 2007, în *Limba română este patria mea*, Casa Limbii Române, Chișinău, 2007, p. 347.

Eugen Simion, au participat înalte personalități științifice și culturale (M. Cimpoi, N. Dabija, M. Ungheanu, D. R. Popescu, Radu Voinea, Fănuș Băileșteanu, Mihnea Gheorghiu, Ștefan Ștefănescu, Al. Balaci, Th. Codreanu, C. Cubleșean, I. Buzași, I. Stoica, Jean Băileșteanu, C. Preda, H. Căndroveanu, Ov. Ghidirmic, Gabriela Rusu-Păsărin). În centrul atenției a stat, aș putea spune, Grigore Vieru și problemele basarabenilor, adică ale noastre, ale tuturor. Indignat, dezamăgit, dar fără să dezarmeze, Poetul privea, dureros de critic, dar realist, problematica românismului de pe ambele maluri ale Prutului. „În primul rând, vina o purtăm noi [...] Ne-a înzestrat Dumnezeu cu atâtea calități, dar avem și multe vicii, le-aș spune aproape naționale. Așa vede lucrurile ochiul meu de român basarabeian, mai îndelung spălat de lacrimi decât al românului de aici”.⁴

Într-o toamnă a anului 1998, am avut prilejul de a însoți Ansamblul folcloric „Maria Tănase” din Craiova, într-o delegație condusă de graficianul Gabriel Bratu, la un concert în Chișinău. Dintre soliștii români făceau parte Const. Enceanu, Traian Jurchelea, Tiberiu Ceia, Liviu Vasiliță și Sava Negrean-Brudașcu. Ajunși seara la Hotelul „Codru”, unde eram cazați, am dat un telefon lui Grigore. L-am găsit într-o stare foarte tristă. A doua zi, mi-a explicat: cu câteva zile înainte avusese loc logodna sau nunta fiului său, la Chișinău. După petrecere, Grigore a rămas pentru restul nopții la fiul său, iar acesta în apartamentul lui Grigore. Nesesizând această inversare de cazare, niște haidamaci cu cagule au pătruns în locuința Poetului spre a-l suprima. Fiul său fiind mai tânăr a avut puterea și tăria de a se lupta și astfel a scăpat aproape teafăr. Grigore era furios la culme: „Să mă omoare pe mine, căci asta urmăresc, dar nu și pe fiul meu”, îmi spunea cu năduf. Urma să se întâlnească cu președintele Republicii, Petru Lucinschi, pentru a elucida această groaznică întâmplare, și, din acest motiv a ratat spectacolul folcloric de patru ore, într-o sală arhiplină. Înainte de a cânta, vădit emoționată, Sava Negrean-Brudașcu le-a spus spectatorilor: „Fericită trebuie să fie acea mamă care are un asemenea fiu ca domnul Grigore Vieru”. Nu știa că mama Evdochia trecuse la cele veșnice. După spectacol, gazdele (basarabenii sunt cu adevărat ospitalieri) ne-au invitat la o seară (târzie) haiducească în pădurea seculară de stejari de lângă Mănăstirea Căpriană. Acolo a venit și Grigore. Grigore și Sava nu și-au spus niciun cuvânt, doar lacrimile li s-au împreunat când s-au îmbrățișat. A fost un alt spectacol, în care Sava și Grigore s-au întrecut pe sine, cântând împreună. Poate nicidecum și nicidecum cântecul *Doamne, ocrotește-i pe români* nu a vibrat atât de puternic ca la Chișinău și Căpriană. La un moment, curentul electric a fost întrerupt, dar bravii basarabeni nu s-au lăsat (ca de atâtea ori) învinși. Toate autoturismele au format un fel de cerc cu farurile aprinse și îndreptate pe mica scenă

⁴ Tudor Nedelcea (coord.), *Cartea, a căta putere în stat?*, ediție îngrijită de Tudor Nedelcea, Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 1999, pp. 62, 63.

improvizată, unde cântecul (chiar fără microfon) a răsunat printre stejarii lui Ștefan cel Mare și Sfânt. La despărțire, Grigore ne-a sugerat (și noi ne-am conformat) să nu ieșim în autostrada Chișinău-Albița (unde puteam fi vulnerabili după concertul interromânesc), ci să mergem, spre a fi apărați, în caz de pericol, de sătenii basarabeni.

Vizitele sale în Bănie și-n Oltenia se întetesc. Cu mitropolitul Nestor făceam deseori excursii la mănăstirile din Gorj, Dolj, și Mehedinți, unde discuțiile sunt la nivelul meleagurilor spiritualizate prin atâtea vetre mănăstirești. La festivitățile prilejuite de prima Unire a românilor sub un singur sceptru – a lui Mihai Viteazul – era prezent, alături de marele său prieten, poetul Adrian Păunescu, unde Grigore suferă o cădere fizică, ajutat să-și revină, de medicul Marius Turaiche. La Forumul Cultural, organizat sub patronajul președintelui Ion Iliescu, la Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova, Grigore rostește o emoționată și pertinentă cuvântare, iar la aniversarea celor 80 de ani ai Editurii Scrisul Românesc, este prezent alături de regizorul Geo Saizescu, C. Preda, Marian Barbu, I. Rusu etc.

La 15 ianuarie 2000, după ce primește medalia guvernamentală a României „Eminescu – 150 de ani de la naștere”, Grigore participă la Simpozionul Internațional *Pe mine mie redă-mă*, dedicat lui Eminescu pe care l-am organizat la Teatrul Național craiovean, unde a obținut din nou un premiu, alături de M. Cimpoi, N. Dabija, D. Vatamaniuc, V. Tărățeanu, M. Ungheanu etc.

La invitația primarului Antonie Solomon, căruia îi devine un devotat prieten, Grigore petrece sărbătorile Sfințelor Paști, în 2003 la Craiova. Am mers împreună la Catedrala „Sf. Dumitru” să luăm lumină, primit cu entuziasm de publicul craiovean și de mitropolitul Teofan Savu. Dimineea, urma să ciocnim oul roșu, la orele 8. Dar Grigore nu se sculase. Pe la orele 10, am bătut cu sfială în ușă și l-am zărit pe Grigore, de data aceasta nu ca poet, ci compozitor, cu hârtiile pe genunchi, notându-și muzical, melodia inspirată chiar în dormitorul meu.

După pensionarea actorului Emil Boroghină ca director al Teatrului Național din Craiova, cel care inițiasse „Zilele Marin Sorescu”, împreună cu președintele Academiei Române, Eugen Simion, această manifestare soresciană intrase în declin. Ales primar al Craiovei, Antonie Solomon a preluat la un alt nivel, aceste zile soresciene. Firește, la aceste ediții, de a căror organizare mă ocupam, din încredințarea edilului șef al Craiovei, nu putea lipsi Grigore Vieru, a cărui prietenie cu genialul scriitor bulzeștean era notorie. Și l-am omagiat pe „vărul lui Schakespeare”, adică pe Marin Sorescu. Dimpreună cu Eugen Simion (președintele Juriului de acordare a Premiului academic „Marin Sorescu”), M. Cimpoi, N. Dabija, Adrian Păunescu, Adam Puslojici, V. Tărățeanu, Valeriu Matei, D. R. Popescu, M. Ungheanu, Fănuș Neagu, Ion Miloș, Mircea Micu, Tudor Gheorghe, Virgil Ogășeanu, Dorel Vișan, Ilie Gheorghe, I. Colan, G. Mihăiță, Horațiu Mălăieles, Victor Crăciun etc.

Între 24-27 martie 2005, s-a desfășurat prima ediție a „Zilelor Basarabiei și Bucovinei”, Cetatea Banilor fiind prima și (deocamdată) singura localitate din România organizatoare de astfel de manifestații pentru confrății lor aflați nedrept dincolo de granițele țării. Primul invitat a fost Grigore, căruia i se conferise titlul de Cetățean de Onoare al Craiovei cu doi ani înainte. L-au însoțit atunci prietenii săi de-o viață: M. Cimpoi, N. Dabija, V. Tărățeanu, Victor Crăciun, care au fost înnobiți ca cetățeni de onoare ai urbei (alături de semnatarul acestor rânduri), dar și generalul Mircea Chelaru, grupul „Etnos/Melos” din Chișinău, Victoria Costinean (Cernăuți). Atunci am lansat și cărțile lui Grigore Vieru: *Rugăciune pentru mama și Lucrarea în cuvânt*.

A doua ediție a „Zilelor Basarabiei și Bucovina” (7-8 aprilie 2006) a fost dedicată împlinirii vârstei de 70 de ani ai Poetului, printr-un spectacol apoteotic cu titlul „*Strigat-am către tine...!*” la Teatrul Național care poartă numele prietenului său, Marin Sorescu. La acest spectacol, care a durat aproape șapte ore, și-au dat concursul și l-au onorat pe Poet, prietenii săi din țară și de peste hotare: Tudor Gheorghe, Dida Drăgan, Anastasia Lazariuc, Gabriel Dorobanțu, Cristian Aldea Theodorovici, Cristian Sanda, Aurelian Temișan, Ionuț Dolănescu, Nineta Popa-Ionescu, D. Fărcaș, Adriana Ochișanu-Botgros, N. Ciubotaru, Lidia Bejenaru, Vlad Ghiorghelaș, Mihai Ciobanu, ansamblul „Lăutarii” condus de N. Botgros (aflat pentru prima dată în Oltenia), compozitorul Nicolae Caragia, tenorii Michael Kleitman (Germania), Ilia Trofimov, (Rusia), Antonio Furnari (Italia) etc.

Dar, înainte de spectacol, i-am oferit o surpriză. Cu sprijinul financiar al Primăriei Craiovei, am alcătuit, tipărit și postfațat antologia poetică *Liniștea lacrimii*, care urma să fie lansată în dimineața aceleași zile în foierul Naționalului craiovean, fără să-l prevenim. Grigore a fost luat din spital de sub perfuzii, pe semnătură și adus în mare grabă la Craiova (având concursul lui Ionuț Dolănescu), spre nedumerirea sa, care știa doar de spectacolul de la orele 18.

Abia când s-a așezat în fotoliu, în fața unui numeros public (din care făcea parte Raisa Vieru și mama Doinei Aldea-Theodorovici), Grigore și-a văzut propria-i carte. Pur și simplu, el a renăscut. Nu mai era acel bolnav luat din spital cu doar trei ore înainte. Iar cuvintele de dor și dragoste vieriană rostite de Theodor Codreanu, Victor Crăciun, Viorel Dinescu, Andrei Strâmbeanu, Andrei Sorel, Tudor Gheorghe, înregistrate și transmise radiofonic cu profesionalism, de Gabriela Rusu-Păsărin, au întregit o manifestare de suflet. Și ca o recompensă morală pentru locuitorii acestor meleaguri, alături de care a mărturisit deseori că se află în comuniune (omul de afaceri Matei Vintilă din Horezu-Vâlcea i-a dăruit un apartament), Grigore Vieru a scris oda *Ce frumoasă ești, Oltenie!*, dedicată Craiovei, care, pusă pe note de basarabeanul N. Caragia, a răsunat pe scena craioveană în interpretarea Anastasiei Lazariuc și a lui Gabriel Dorobanțu.

Cunosc multe întâmplări cu și despre Grigore Vieru, la care am participat sau le-am auzit de la alții, pentru că Grigore intrase în legendă încă din timpul trăirii sale. Nicolae Dabija a antologat astfel de întâmplări. La București, venind cu ocazia filmărilor la *Maria Mirabela* (regia Ion Popescu-Gopo, muzica Eugen Doga, versurile lui Grigore Vieru), în anii 1975-1976, l-a cunoscut pe Victor Crăciun, pe alți români de sorginte basarabeană. Pe Nichita l-a cunoscut în 1973, autorul *Necuvintelor* ducându-l să-l „vadă” pe Eminescu într-o curte din apropierea locuinței Poetului. Îl saltă pe Grigore pe umerii săi și-l întreabă dacă-l vede pe Eminescu; la răspunsul negativ, îl duce în alt colț al gardului, până când, Grigore, săturat de plimbarea bucureșteană pe umerii lui Nichita, îi spune că îl vede; cu ochii minții, evident. În 1976, Nichita este invitat la Chișinău. Încă din gară a mărturisit că mult i-a trebuit să ajungă „de Acasa – Acasă” și de bucurie a îmbrățișat primul pom din apropierea gării Chișinăului. La masă, cum se obișnuiește la basarabeni, trebuia ca și Nichita să ridice paharul și să adreseze o urare: „Trăiască tovarășul Vladimir Ilici Lenin și revoluția lui din noiembrie, care a avut loc în octombrie”, zice Nichita și se așează. La insistența lui Grigore să facă și altă urare, mai omenoasă, Nichita urează, a treia oară, complet: „Trăiască tovarășul Vladimir Ilici Lenin și revoluția lui din noiembrie, care a avut loc în octombrie, – și face o pauză – că dacă nu era el, mama mea nu trebuia să fugă din Rusia, să se stabilească la Ploiești, să-l cunoască pe tatăl meu, să mă conceapă pe mine, iar eu să fiu aici cu voi la un pahar, așa că trăiască tovarășul Vladimir Ilici Lenin...”

La slujba de canonizare a Brâncovenilor, susținută de Sfânta Marie Mare a anului 1992, la Mănăstirea domnitorului de la Horezu, slujbă oficiată de patriarhul Teoctist, ne-am întâlnit și cu Ioan Alexandru și Grigore Vieru. Eu venisem cu Marin Sorescu și soția sa, Virginia. Ploua torențial, dar enoriașii veneau într-un număr impresionant de mare. Nu le păsa de vreme. Veniseră pentru „Brâncoveanu Constantin, boier vechi și domn creștin”. La agapa frățească, patriarhul Teoctist a remarcat că România Mare este întregită la Horezu prin grija Brâncoveanului: „Transilvania prin fratele Ioan Alexandru, Basarabia prin fratele Grigore și Țara Românească prin fratele Marin Sorescu”.

Aceeași remarcă, încărcată de semnificație, a făcut-o același patriarh cu prilejul adunării comemorative Ștefan cel Mare, din iulie 2002, de la Palatul Patriarhiei. Văzându-i în sală pe Grigore Vieru, Vasile Tărățeanu, Mihai Cimpoi, Victor Crăciun (pe care eu îi invitaseam, fără să-l anunț pe patriarh), patriarhul Teoctist și-a întrerupt alocuțiunea și i-a salutat: „Iată, că Ștefan cel Mare și Sfânt lucrează și ne-a adus pe reprezentanții tuturor provinciilor. Fiți bineveniți și binecuvântați, fraților!”

... Și a venit ultima întâlnire, la Alba-Iulia, la Congresul Spiritualității Românești. Atunci, pe 2 decembrie 2008, Grigore mi-a dat ultima sa carte, *Taina care mă apără*, cu următorul (ultim) autograf: „Fratelui Tudor Nedelcea, pentru că alături de el mă simt mai apărat în Taina mea. Vă iubesc

și nu ne uitați!”. Iar la despărțire, obraz la obraz, Grigore mi-a spus: „Tudore, dacă auzi că s-a întâmplat ceva rău cu mine să dai crezare și să nu te întristezi”.

Firește, nu aveam să cred că aceste ultime vorbe să cadă ca o presimțire. Urma să ne reîntâlnim la 24 ianuarie 2009, la un pelerinaj organizat de Victor Crăciun și Mihai Cimpoi, prilejuit de cei 150 de ani de la Unirea lui Cuza. Pelerinajul trebuia să înceapă la Cernăuți, continua la Chișinău, apoi Iași, Ruginoasa, Focșani și București, unde urma să se relanseze vol. *Taina...* lui Grigore. Mi-a confirmat telefonic că urma să vină pe 27-28 febr. 2009 la Craiova spre a-l omagia împreună, din nou, pe Marin Sorescu, iar pe 27 martie să participe la Zilele Basarabiei și Bucovinei. Urma ca acestea toate să se întâmple. Și se vor întâmpla, dar fără Grigore.

Cu o zi înainte de tragicul și absurdul accident, pașii mei și ai soției mele, Marilena (căreia, de fiecare dată Grigore îi aducea o cutie de bomboane de la „Bucuria”) s-au îndreptat (de ce oare!?) spre Cimitirul Ungureni din Craiova, unde, pe crucea cavoului meu era încrustată poezia *Nu am, moarte, cu tine nimic!* Apoi, în noaptea care a urmat înhumării Sale, l-am visat; el era pe un tărâm (o limbă de pământ), eu pe alt tărâm, între cele două tărâmurile curgea o apă neagră. Am intrat în apă spre a ajunge pe celălalt mal, iar când apa mi-a ajuns la gât, Grigore m-a ridicat și m-a așezat pe tărâmul meu. Groaznic vis.

Acum, fără El, mi-e frig. Nu-l mai pot întâlni, nu-i mai pot auzi măcar vocea la celălalt capăt al firului de telefon, acea voce care îmi încălzea sufletul. Spunea Nichita Stănescu despre Eminescu că toți scriitorii vor să aibă opera la nivelul „omului deplin al culturii românești”, dar nici unul n-are vrea să aibă și viața lui Eminescu. Afirmția este valabilă și în cazul lui Grigore.

Grigore Vieru era iubit și urât ca și Iisus Hristos. Și tot ca El va străluci și lumina. (Oare cei care l-au huiduit sau l-au considerat un poet total depășit se vor simți mai ușurați!?).

Dar, peste tot și toate, în timpul vieții sale, Grigore Vieru răspândea bunătate creștină, har divin, înnobila oamenii cu prietenia sa.

Acum și în veac, cel care sunt și care a cunoscut izvorul și clipa, dar și rădăcina de foc, a participat la curățirea fântânii, într-o rugăciune pentru mama, întru liniștea lacrimii, adică o lucrare în cuvânt în duminica cuvintelor, a atins taina care mă apără, spre a ne spune că Hristos n-are nicio vină, exclamând: strigat-am către tine!

Grigore Vieru, simplu ca iarba, a devenit *steaua de vineri* care ne veghează pașii și ne apără sufletele.

FLORENTIN POPESCU

Elena Mitru, un ambasador al culturii române în lume

Deși libertatea cuvântului, dobândită în totalitate și fără opreliști după 1989 a permis/permite circulația valorilor de la un capăt al lumii la altul – și aci intră, se înțelege, și publicarea literaturii – nu se poate spune că scriitorii români pe care soarta și împrejurările istorice i-au așezat dincolo de fruntariile țării-mumă se bucură de mediatizarea pe care ar merita-o. Și nici de publicarea operelor lor în tiraje care să le facă accesibilă creația pretutindeni unde se vorbește și se scrie în limba lui Eminescu.

Este și cazul Dnei Elena Mitru, emigrantă și stabilită în SUA, unde desfășoară o frumoasă activitate literară în cadrul Cenaclului literar „Mihai Eminescu” din Astoria – New York, publicând până în prezent numai puțin de 23 de volume (proză, poezie, epigrame, interviuri, reportaje), majoritatea apărute în România. Este totodată și un artist plastic ce a avut câteva expoziții de artă vestimentară tricotate, fiind membră a Asociației Artiștilor Plastici amatori din București.

Empatizând cu confrății d-sale din România, Dna Elena Mitru a alcătuit un triptic editorial (poezie, proză, critică literară), repartizat în tot atâtea volume (*Triptic literar, Antologie: Grupul New York. I Poezie, II, Proză, III Comentariu literar*) care au văzut lumina tiparului la sfârșitul anului trecut (2021) la Editura Rawex Coms din București. Este vorba de antologiei căreia autoarea i-a pus un titlu generic „Grupul New York”.

Cel dintâi volum al tripticului amintit a fost consacrat poeziei și este prefațat de Dl Theodor Damian, conducătorul Cenaclului „Mihai Eminescu” din marele oraș nord-american și totodată fondatorul și redactorul-șef al revistei *Lumină Lină*, care apare acolo de mai bine de un sfert de veac. În treacăt fie spus se știe că Dl Theodor Damian este poate cel mai vizibil propagator al culturii noastre peste Ocean. Cine va citi cartea mea, *Convorbiri cu Theodor Damian*, apărută în urmă cu doi ani tot la Rawex Coms, va afla acolo un portret complet și complex al acestui neobosit prelat și scriitor.

De ce *Grupul New York*? s-ar putea întreba cineva care citește sumarul cărții și întâlnește acolo nume de poeți care locuiesc în România și care, probabil, n-au trecut niciodată Oceanul. La fel, tot în sumar și câteva nume de autori trăitori în Banatul sârbesc și în Canada. Dl Theodor Damian,

care prefațează cartea, notează între altele: „Într-un fel această carte se aseamănă unui cenaclu unde participă atât scriitorii consacrați, cât și debutanți sau aspiranți, fiecăruia oferindu-i-se un timp în care să citească din propria creație, unii predând, alții învățând, cu toate că fiecare poate oricând învăța ceva nou de la oricine”.

Așadar, ar fi vorba de un cenaclu imaginar. Și fiind el imaginar, e limpede că poate fi alcătuit din autori care, poate, nu s-au aflat niciodată la un loc (fizic vorbind). Antologatoarea – iată! – îi adună acum de pe întreg mapamondul, după criterii evident subiective, cum subiectivă este, până la urmă, antologia.

Dacă Dna Elena Mitru se mulțumește să scrie doar câteva paragrafe de început și trimite cititorul la etimologia cuvântului „Antologie” – „o colecție de flori sau o selecție de flori sădite în cultură”, prefațatorul este ceva mai aplicat, mai pragmatic:

O antologie de felul celei de față, notează dânsul, este și un semn al modestiei unde cel mai mare stă alături de cel mai mic, fiind un model pentru acesta și căruia îi oferă și spațiu de creștere. Cel mai mic va crește nu în umbra celui mai mare, ci în lumina lui, ducând astfel la o împreună locuire de felul în care literele locuiesc în cuvânt... Spun aceasta deoarece în volum sunt personalități de marcă diferite, de dimensiuni diferite, de rezonanțe diferite, de la poeți de talie națională remarcați pe plan mai mult sau mai puțin local, regional; de la membri vechi ai Uniunii Scriitorilor din România, celebrați și confirmați de cei mai autorizați critici literari din România, până la poeți care fac parte din organizații mai noi sau de impact mai mic în lumea literară de azi... Subtitlul volumului, *Grupul New York* se întemeiază în special pe relațiile de prietenie literară dintre autorii publicați și Cenaclul literar „Mihai Eminescu”, dar și revista *Lumină Lină* din New York, precum și pe colaborarea literară între editoarea antologiei și unii autori din țară și din străinătate. D-na Elena Mitru chemă la o cină a bucuriei, la o împărtășire a frumuseții.

Iată și autorii cuprinși în antologie: Ioan Baba, Alexandru Cetățeanu, Dumitru Chioaru, Nicu Ciobanu, Marin Constantin, Dorel Cosma, Theodor Damian, Ioan Gaf-Deac, Cătălina Hașoti, Dumitru Ichim, Nicolae Jinga, Lora Levițchi, Laurian Lodoabă, Victoria Milescu, Marcel Miron, Marian Nicolae, Dana Oprîță, Iuliana Paloda-Popescu, Maria Pândaru-Bârgău, Vasile Răvescu, Melania Rusu Caragioiu, Camelia-Carmen Luca Stănescu, Passionaria Stoicescu, Liviu Ioan Stoiciu, Maria-Ileana Tănase.

ANCA SÎRGHIE

Noutatea Simpozionului „Mihai Eminescu” de la New York

În acest început de an încă amenințat de pandemia mondială, comunitatea românilor din New York a găzduit în 16 ianuarie 2022, în cadrul Zilei Culturii Române, Simpozionul „Mihai Eminescu”, eveniment ajuns în mod cu totul onorant la ediția a XXIX-a. Ca și în anii precedenți, manifestarea este patronată de Academia Oamenilor de Știință din România, Filiala USA, de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, de Mitropolia Ortodoxă Română a celor două Americi și, local, de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York. I.P.S. Dr. Nicolae Condrea, Mitropolitul celor două Americi, a trimis un frumos mesaj de salut, pe care organizatorul principal al evenimentului, prof. univ. Th. Damian, l-a citit în debutul Simpozionului. Ne-am bucurat să admirăm Ordinul „Sf. Ioan Iacob de la Neamț, Noul Hozevit” pe care profesorul Damian l-a primit recent de la P.F. Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române la împlinirea vârstei de 70 de ani, drept care ne alăturăm și noi cu urarea de sănătate și putere de muncă.

Solista Lia Lungu a interpretat cu înaltă simțire melodia *Rugăciune* pe versurile lui Mihai Eminescu. Întreaga asistență a cântat imnul academic *Gaudeamus igitur* și *Imnul lui Ștefan Vodă*, care au creat atmosfera propice desfășurării evenimentului. Simpozionul newyorkez a fost inspirat de aniversarea în zilele de 15-16 august 2021 la Mănăstirea Putna a 150 de ani de la Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni și de la Primul Congres al Studenților Români de Pretutindeni, unde și Theodor Damian a fost prezent, după cum și o delegație a tinerilor români din Mitropolia celor două Americi. Evenimentul fusese organizat în 15-16 august 1871 de studenții Societății „România Jună”, în frunte cu Mihai Eminescu și Ioan Slavici. Așa cum prietenii noștri newyorkezi nu au conceput să lipsească din Alba Iulia la 1 Decembrie 2018, când s-a împlinit centenarul Marii Uniri, nici la Putna sărbătoarea dedicată românilor de pretutindeni și mai ales a lui Eminescu nu se putea desfășura fără ei. La Putna preotului Th. Damian i-au fost oferite albume cu artă mănăstirească și alte cărți, prezentate participanților la Simpozionul de la New York.

În istoria deja considerabilă a acestui eveniment românesc academic, un element de noutate a fost formula combinată, cea a asistenței unor participanți din diferite colțuri ale românității pe zoom, alături de cei aflați chiar la fața locului. Pentru că s-a folosit un webinar, uzual în viața academică, am resimțit lipsita galeriei participanților și a unui chat activ, cu

care ne-am obișnuit în ultimii doi ani de reuniuni literare prin zoom. Dar nu ne îndoim că la alte tipuri de evenimente cum ar fi reuniunile literare, cu lansări de carte și conferințe, se va recurge și la alte formule tehnice.

O a doua noutate la această a XXIX-a ediție a constituit-o locul ales pentru manifestarea academică. Amintirile mele coboară până la anul 2006, când am fost pentru prima dată invitată și am participat la acest Simpozion „Mihai Eminescu” de la New York. Pe rând, evenimentul a fost găzduit la Universitatea Harvard în ianuarie 2007, apoi, mai multe ediții, de Consulatul General al României la New York, arar de ICR din metropolă și chiar la diferite restaurante românești. Surpriza emoționantă a fost să constat că de data aceasta Simpozionul se desfășura în spațiul sacru al Bisericii „Sf. Petru și Pavel” din Astoria New York, acolo unde totdeauna (insist cu precizarea că este fără excepție) se oficia cu intensă trăire slujba de parastas pentru Mihai, geniul poetic absolut al culturii noastre naționale. Am recunoscut că ambianța sfântului lăcaș dădea evenimentului o anumită înălțime, așa că am găsit cu totul binecuvântată această alegere.

Doamna Oana Leonte din California, prezentă pe zoom la eveniment, a menționat că în anul UNESCO 2000, Eminescu a fost sărbătorit la Casa Română din Hayward, de lângă San Francisco. Spectacolul *Trecut-au anii*, susținut de actorul Ion Caramitru a fost organizat la o Catedrală Catolică. Actorul chiar ținuse să afirme că „este pentru prima dată când Eminescu se recită într-o Biserică”. Eu nu sunt convinsă că este chiar așa, dar cert este faptul că în acel an de consacrare UNESCO, pe „poetul nepereche” al românilor actorul l-a purtat pe diferite continente. Iată că în ianuarie 2022, Simpozionul Eminescu își făcea loc într-un lăcaș ortodox, adică în biserica credinței poetului și a familiei sale.

Moderatoarea evenimentului, prof. Nicole Smith, a anunțat tema generală a Simpozionului: *Eminescu și unitatea spirituală a tuturor românilor în lumina aniversării a 150 de ani de la Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni – Putna – 1871*.

Cinstea de a deschide Simpozionul a fost rezervată universității și scriitoarei de la Sibiu, respectiv mie. Tema pe care am cercetat-o s-a intitulat *Dramaticul destin publicistic al transilvăneanului Nicolae Cristea și al moldoveanului Mihai Eminescu*, un text cu totul inedit, susținut de 21 note bibliografice, în care ideile au fost augmentate prin citări edificatoare din publicistica celor doi ziarști. Pe Nicolae Cristea și pe Mihai Eminescu i-a apropiat temeritatea atitudinii politice demne, simțirea responsabil-patriotică și martiriul lor profesional. Destinul a făcut ca în exact același an, 1883, ei să fie expulzați de pe scena ziaristicii românești, chiar dacă Eminescu a mai fost invitat să colaboreze la *Fântâna Blanduziei*, și Nicolae Cristea s-a numărat printre ctitorii noul ziar sibian *Tribuna*, pe care l-a vegheat cu experiența sa de jurnalist până la moarte.

Marian Nencescu, critic și istoric literar, cercetător asociat la Institutul de Filosofie „C. Rădulescu-Motru” al Academiei Române,

București, a dezvoltat tema *Enciclopedismul eminescian*. Bazat pe o cultură variată, care s-a acumulat în fiecare etapă a creșterii sale intelectuale, poetul-filosof a așezat în caietele sale manuscrise dovada enciclopedismului său, evident și în poezia lui originală.

Comunicarea lui Ștefan Stoescu, eseist, comparatist și traducător de la Ithaca, New York, intitulată *Simboluri și ecouri ale unor compoziții poetice eminesciene ce au determinat constituirea unității spirituale românești* urmează să fie fructificată în paginile revistei *Lumină Lină*.

Criticul literar M. N. Rusu, redactor șef al revistei *Lumină Lină*, New York, a ilustrat ideea comunicării intitulate *Eminescu și unitatea militară a poporului român*, cu numele unor făuritori ai armatei moderne, de care poetul s-a simțit legat.

Domnul Dr. Doru Tsaganea, profesor de matematică la Metropolitan College of New York, a susținut în stilul său aplicat și captivant tema *Congresul studenților români de la Mănăstirea Putna din perspectiva situației politice europene din anii 1870- 1871*. Obiectivele formulate cu mare rafinament politic de Eminescu în articolele sale *Să facem un Congres* și *Echilibru* au stat la baza evenimentului studențesc de acum 150 de ani, când Putna făcea parte din Imperiul austro-ungar, unde era acceptată o sărbătoare religioasă, dar nu una cu subtext național, cum era în fapt aceea.

Doamna Valentina Ciaprazi, scriitoare, profesoară de limbă și literatură franceză la LaGuardia College, New York, a tratat tema *Spiritualitatea eminesciană, reflecție a autenticei spiritualități românești*. Dar gândurile conferințierei s-au îndreptat spre țară și spre tinerele talente din Moldova zilelor noastre. Evoluția lor profesoara plecată de la Botosani o urmărește nu numai cu interes, ci și cu îngrijorare față de direcția greșită pe care au luat-o adepții esteticii urâtului. Într-o lume tristă în care statuile sunt dărâmate, artiștii sunt blamați, simțim cu durere că însăși cultura este disprețuită. Eminescu este actual și în prezent. El întruchipează pentru noi însăși România Mare. De tânăr, el s-a dovedit a fi responsabil, iar ca poet nu s-a sfiit să certe românii pentru greșelile lor, dar a făcut-o ca un părinte. El s-a identificat cu Decebal și cu Traian, întrucât pentru el România Mare exista cu mult înainte ca ea să fie înfăptuită. Activitatea sa de politică naționalistă a fost înăbușită, pornind cu primul dosar de interdicție din iunie 1883. Nici posteritatea nu a fost mai dreaptă, pentru că i-a contestat versurile de înaltă ținută națională și i s-au căutat accente xenofobe, cum se insinuează, de altfel, în diferite literaturi ale lumii.

În încheierea sesiunii, Pr. Theodor Damian, scriitor, profesor emeritus la Metropolitan College of New York, președinte al Filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York, a dezvoltat tema *Eminescu, diaspora română și Țara mamă*. Ideea-axă a constituit-o adevărul că, oriunde s-a aflat Eminescu, la Cernăuți sau la Blaj, la Viena ori la Berlin, simțirea patriotică l-a însoțit permanent. Dar, atunci ca și în prezent

dragostea de țară era socotită de unii periculoasă. Eminescu și-a manifestat grija față de patria-mamă atât ca poet, cât și ca ziarist. El a organizat prima sărbătorire a românilor de pretutindeni în Imperiul Austro-Ungar la Mănăstirea Putna. Tinerii erau chemați să-și asume apărarea identității naționale. La Putna s-a produs un nou *Deșteaptă-te române*, căci acolo au fost chemați tineri din toate teritoriile locuite de urmașii dacilor. Însăși mănăstirea aleasă, ca ctitorie a lui Ștefan cel Mare, era un simbol unificator. Ciprian Porumbescu cânta la Putna întregii Dacii. Serbarea de atunci era religioasă și națională, totodată. Recursul la istorie este un act de pietate. Eminescu aprecia că, dacă în trecut ni s-a impus o istorie, viitorul trebuie să ni-l făurim noi.

Simpozionul s-a încheiat sub semnul unei continuități tradiționale. Profesorul Damian a anunțat că exact peste o săptămână se va desfășura la New York un eveniment similar, respectiv un simpozion dedicat Unirii Principatelor Române, manifestare științifică ajunsă, de asemenea, la ediția a XXIX-a.

Întreaga desfășurare a acestui Simpozion newyorkez a pus în dialog țara cu conaționalii ei de peste Atlantic, dovedind că la început de secol al XXI-lea românismul autentic poate să înflorească pe oricare meridian al lumii.

VALENTINA CIAPRAZI

Simpozionul dedicat Unirii Principatelor Române

Binecuvântată zi geroasă de ianuarie, luminată de un soare aproape nefiresc de strălucitor pe superba boltă albastră a cerului. Parcă natura s-ar fi străduit să dăruiască acestei zile o aură specială, o atmosferă de bucură sărbătoare. Credincioșii de la Biserica „Sfintii Ap. Petru și Pavel” din New York participă cu evlavie la Sfânta Liturghie, pentru ca mai apoi să se împărtășească dintr-un moment de profundă trăire spirituală: simpozionul anual dedicat unuia dintre evenimentele istorice de primă importanță care au marcat devenirea poporului nostru: Unirea Principatelor Române.

Prin străduința neobosită a părintelui prof. Dr. Theodor Damian, înconjurat de un grup devotat de profesori, scriitori și jurnaliști din comunitatea românească din New York, simpozionul dedicat Unirii de la 24 ianuarie 1859 a ajuns acum, în ianuarie 2022, la cea de a XXIX-a ediție.

Lucrările simpozionului au fost precedate de un scurt moment artistic, plin de trăire patriotică, în timpul căruia toți cei prezenți în biserică au intonat două imnuri dragi românilor de pretutindeni: *Deșteaptă-te române* și *Basarabie frumoasă*.

În fața sfântului altar, acolo unde s-au desfășurat lucrările simpozionului, încadrați de Crucea Mântuitorului Iisus, de icoana Sfintei Fecioare Maria și de icoanele atâtor alți sfinți ai Ortodoxiei, invitații și-au prezentat lucrările.

În cuvântul de deschidere, Pr. Theodor Damian a ținut să sublinieze faptul că în ultimii ani, atât de tulburi și atât de grei, momentele festive dedicate marilor evenimente ca și marilor personalități din istoria și cultura românească sunt din ce în ce mai rare, dacă nu chiar inexistente, mai superficiale, mai lipsite de conținut și de vibrație spirituală chiar și în țară, acolo unde nici măcar Mihai Eminescu, figura legendară a culturii românești, nu mai este sărbătorit așa cum s-ar cuveni. La New York comunitatea Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel, deși nu foarte numeroasă, este singura care de 29 de ani nu a uitat niciodată să sărbătorească pe iluștrii înaintași ai neamului, ca și marile evenimente care i-au marcat istoria, „făcând valuri”, aici în America, departe de patria mamă și având minunate ecouri în România. Preotul Theodor Damian a adus mulțumiri întregii comunități ca și grupului de intelectuali ai Bisericii, care, a afirmat el, reprezintă „puținul aluat care dospește toată frământătura”: criticul literar M. N. Rusu, Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea, Prof. univ. Valentina Ciaprazi, Prof. Stefan Stoenescu, Dr. Flaviu Rîțiu, prof. Nicole Smith și fotoreporterul Alex Marmara.

În calitate de moderator al simpozionului, Dna prof. Nicole Smith a anunțat că venerabilul profesor Ștefan Stoenescu, cel care ar fi trebuit să prezinte lucrarea „Unirea Principatelor în conștiința formativă a lui Eminescu” a anunțat că nu se poate deplasa la New York, dar că va trimite lucrarea spre publicare, iar criticul și istoricul literar M. N. Rusu este bolnav.

Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea a fost invitat să vorbească despre „Unirea de la 1859 ca moment important în crearea statului român național și suveran”. Mulțumindu-i părintelui Damian pentru ocazia oferită, aceea de a aduce un sincer omagiu acestui mare eveniment din istoria țării, Prof. Tsaganea a readus în memorie anul 1959, când în România s-a sărbătorit 100 de ani de la Unirea Principatelor Române; deși țara se afla în plin comunism, marea sărbătoare a fost trăită de toată suflarea într-o atmosferă de bucurie și adevărat entuziasm patriotic ce nu avea nimic de a face cu comunismul acelor vremuri. Cu puternice accente de patriotism, vorbitorul a apreciat creștinismul și valorile sale, în totală opoziție cu ideologia comunistă pe care o considera o mișcare anticreștină. Referindu-se la situația din lumea contemporană Prof. Tsaganea a invitat auditoriul să se alăture mișcării internaționale de salvare a creștinismului și de păstrare a suveranității naționale. Dând exemple din istoria universală și a neamului Prof. Tsaganea îndeamnă la rezistența pașnică, „fără vărsare de sânge” pentru păstrarea drepturilor de libertate și democrație. Datoria noastră, a subliniat vorbitorul, este aceea de a păstra România într-o Europă a patriilor!

Frumoasa alocuțiune a profesorului Tsaganea s-a încheiat cu puternice și binemeritate aplauze.

Dna Prof. univ. Valentina Ciaprazi a fost invitată la rândul său să-și prezinte opinia despre „Contribuția lui Napoleon al III-lea la Unirea Principatelor Române”. Făcând un salt în istoria Europei secolului al XIX-lea, aceasta a arătat faptul că sub cel de al Doilea Imperiu (Le Second Empire) al Împăratului Napoleon al III-lea Franța redevine una dintre cele mai mari puteri în Europa și că acesta dovedește un interes major față de cele două principate românești, Moldova și Țara Românească. La conferința de la Viena, în 1855, Franța lansează pentru prima oară ideea necesității unirii moldo-valahe, pentru ca trei ani mai târziu, în 1858 la Paris, să se sublinieze importanța națiunii române în Europa, ca fiind „națiune latină prin excelență”. Dubla alegere a lui Al. I. Cuza la Iași, apoi la București, a fost considerată de Napoleon al III-lea un triumf, el motivându-și interesul pentru Unirea Principatelor prin aceea că aceasta era o cauză dreaptă și civilizatoare care trebuia apărată. De aceea el va lupta să impună România în Europa, să o modernizeze și să o alinieze progresiv celorlalte țări europene. Marele poet român, Vasile Alecsandri se va fi prezentat în fața lui Napoleon al III-lea declarându-i: „Poporul român vă binecuvântează și vă recunoaște ca Salvatorul României”.

Dr. Flaviu Rițiu, vechi membru al Bisericii, a vorbit despre contextul geopolitic european la momentul Unirii, subliniind marea agitație electorală care a avut loc la Iași, acolo unde mai erau încă destui politicieni care nu înțeleseseră importanța alegerii lui Cuza, ajungându-se până la măsluirea voturilor. De asemenea erau încă multe țări europene care s-au opus unificării celor două țări, iar după dubla alegere a lui Cuza, au contestat actul Unirii. Împărtășind și el amintirile mării sărbători a Unirii Principatelor în România comunistă a anului 1959, Dl Rițiu subliniază necesitatea menținerii și cultivării religiei creștine ca religie a iubirii.

În încheierea lucrărilor simpozionului prof. Nicole Smith a dat cuvântul preotului parohiei, Prof. univ. Dr. Theodor Damian, pentru a prezenta participanților o mare personalitate a Bisericii ortodoxe române, Arhimandritul Melchisedec Ștefănescu și contribuția acestuia la împlinirea Unirii Principatelor.

Arătând că Biserica Ortodoxă Română a fost întotdeauna lângă și pentru popor, preotul Theodor Damian a afirmat că aceasta a fost implicată direct și în actul Unirii la toate nivelurile.

Născut în ținutul Neamțului, provenind dintr-o familie de preoți cu o tradiție adâncă în preoția ortodoxă, Arhimandritul Melchisedec a studiat la Piatra-Neamț, la Seminarul teologic din Socola, Iași, la Kiev, devenind apoi profesor și episcop la Huși, la Ismail și la Roman. În calitate de deputat în divanul ad-hoc, la Iași, el a militat perseverent pentru ideea de reunire a celor două țări românești.

Ales episcop al Romanului în 1879, va deveni peste puțin timp Ministru al Cultelor din România. Ca istoric și membru titular al Academiei Române va studia în profunzime evenimentele istorice din vechime ca și pe

cele contemporane lumii în care a trăit. Își va fi jerfit întreaga viață idealului înalt al Unirii, subliniind caracterul divin al ideii de Unitate. Prin dezbinare, spunea Arhimandritul Melchisedec, devenim unelte puse în slujba întunericului. A fost printre primii care a afirmat cu tărie că românii nu sunt un popor mic, ci un popor care a fost obligat să trăiască în sclavie și barbarie și că milostivirea lui Dumnezeu a fost și va fi mereu asupra acestuia.

Preotul Theodor Damian a conchis că, arătând o fericită combinație între Biblie, istorie și politică, gândirea Arhimandritului Melchisedec a încurajat generații de români să se opună umilinței colonizării, să participe la vot pentru Unitate, să nu mai fie vreodată în dezbinare și să lupte pentru mântuirea patriei comune.

Ca o încununare a frumoasei celebrări a primului și celui mai important pas spre unirea tuturor românilor în Patria comună, România, participanții la simpozion și-au dat mâna și formând un cerc care sugera hora românească, au cântat nemuritoarea melodie *Hora Unirii* pe versurile lui Vasile Alecsandri.

„Și să vadă Sfântul Soare / Într-o zi de sărbătoare / Hora noastră cea frățească / Pe câmpia românească”, spune poetul, convins fiind că întregul univers, Sfântul Soare, a privit cu dragoste și a lucrat pentru Unirea Neamului Românesc.

VALENTIN COȘEREANU

Valentin Coșereanu, Premiul *B. P. Hasdeu* al Academiei Române sau De la o ... neînțelegere la Premiul Academiei

În ce a constat fericita... neînțelegere? Povestea premiului a început odată cu telefonul primit de la Profesorul Eugen Simion, când eram undeva la munte, în nordul Moldovei, unde semnalul telefonic era atât de slab încât abia se înțelegea ce spune interlocutorul. Academicianul îmi solicita o cronologie detaliată Mihai Eminescu, urmând ca aceasta să fie așezată în fața ediției înfăptuită de D. Murărașu, cu ocazia reeditării acesteia, ediție care urma să apară în prestigioasa colecție a *Operele fundamentale*.

Cum profesorul era preocupat ca materialul să iasă cât mai consistent, m-a îndemnat să-mi procur respectiva ediție apărută la Editura Minerva în 1982, regretând faptul că deși a apelat la eminescologii cunoscuți, rezultatele au lăsat de dorit, fiind incomplete. Înțelegând strâmb că era vorba să înfăptuiesc o ediție a poeziilor lui Mihai Eminescu, am întrebat cât timp am la dispoziție. Profesorul mi-a răspuns: *Două, trei luni, să zicem, dar o poți termina și mai repede!*

Am pus pe seama intermitențelor semnalului ceea ce mi s-a părut din prima o absurditate: trei luni să alcătuiască o ediție și nu a unui Panait Cerna, ci a lui Eminescu! Timiditatea mea structurală și respectul pentru autoritatea Profesorului m-a făcut să nu pun la îndoială dintru început acordarea unui timp atât de scurt pentru o asemenea lucrare, dar m-am apucat să lucrez. Când s-a împlinit sorocul timpului acordat, i-am scris Profesorului în ce stadiu sunt cu... ediția.

Lucrasem la cronologie, care ajunsese la aproximativ 200 de pagini și înaintam în organizarea materialului ediției în cu totul altfel decât ceea ce se făcuse până atunci; făceam rezumatul vieții și activității poetului nostru pentru fiecare an în parte, adăugând la aceasta poeziile comentate, precum și variantele acestora. La sfârșitul fiecărui capitol/an adăugam și versurile răzlețe din manuscrise, așa încât, în final, ediția a ajuns la 3.500 de pagini.

Am adăugat apoi, căutând prin toate revistele care au publicat de-a lungul timpului inedite eminesciene, dar și rămase în manuscrise ori găsite aiurea pe la prieteni/cunoscuți etc. și le-am așezat la locul lor, adică în anul când au fost concepute, fiindcă acesta a fost principul: să așez poeziile în ordinea scrierii/comunerii lor, nu a anului în care au apărut publicate. Evident că Eugen Simion a înțeles confuzia mea și mi-a răspuns simplu: *Era vorba de a întocmi o cronologie, dar dacă te-ai apucat de ediție, atunci continuă!* Aceasta se întâmpla în aprilie 2017.

În 2019, cele două volume în cauză au apărut în colecția *Operele fundamentale*, cu mențiunea că Eugen Simion a apreciat îndeosebi faptul că ediția încadra faptele narate în contextul activităților socio-culturale ale Europei timpului. Prin urmare, în 2019, sub egida Academiei Române, la Fundația Națională pentru Știință și Artă, volumele: Mihai Eminescu (vol. I, *Poezii. Cronologii și simbioze poetice 1866-1876* și vol. al II-lea, *Poezii. Cronologii și simbioze poetice 1876-1883*) au apărut tipărite, ca întregul format al colecției, în condiții grafice de excepție.

Odiseea colaborării cu Profesorul Simion a continuat, fiindcă atunci când pronia cerească trebuie să-și spună cuvântul, e musai ca acel lucru să se înfăptuiască. Prin urmare, o nouă neînțelegere, pe care nu mai are rost s-o etalez, a dus la un nou volum (aproximativ 500 de pagini), intitulat: *Eminescu – afinități lirice de tinerețe 1866-1874*. Este o carte care apare fragmentar în revista *Conexiuni Culturale*, Cleveland, Ohio (SUA) și se află în planul editorial al Editurii Junimea din Iași, urmând să apară tipărită în prestigioasa colecție *Eminesciana*.

În prezent, după ce a dobândit încrederea, la solicitarea acestuia, m-am înțeles cu academicianul Eugen Simion să înfăptuiesc, după aceeași structură a volumelor care a fost răsplătită cu Premiul *B. P. Hasdeu* al Academiei Române, o nouă ediție a publicisticii eminesciene, pe care am intitulat-o *Mihai Eminescu – proza politică* și la care lucrez în prezent. Ediția este proiectată în cinci volume, cu mențiunea că acolo unde există material, voi compara textul cu manuscrisele. Este imperios necesar. Vor fi surprize.

Doru Tsaganea

Liviu Șoptea, *Brăduțel*

- ❖ Pe data de 25 decembrie la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria, New York, s-a sărbătorit în mod tradițional marele praznic al Nașterii Domului. După Sf. Slujbă a urmat un concert de colinde cântate de toți cei prezenți, împărțirea darurilor pentru copii și tineri, precum și agapa ce a avut loc în biserică, sala socială fiind închisă în actualele condiții de pandemie. Îndrăgita cântăreață româno-americană Lia Lungu a interpretat de asemenea câteva dintre frumoasele noastre colinde creștine.
- ❖ Pe 28 decembrie 2021 Pr. Th. Damian a împlinit vârsta de 70 de ani. A fost sărbătorit la Biserică duminică pe 2 ianuarie 2022. Au fost prezentate diploma și ordinul „Sf. Cuv. Ioan de la Neamț, Noul Hozevit”, decernate de către P.F. Părinte Patriarh Daniel Ciobotea sărbătoritului, precum și cuvântul de felicitare al IPS Dr. Nicolae Condrea, Mitropolitul ortodox român al celor două Americi.
- ❖ Pe 5 ianuarie 2022, în ajunul Bobotezei, a avut loc construirea tradiționalei cruci de gheață, afară, în fața Bisericii, pentru slujba de a doua zi. Grupul de constructori și ajutători a fost format din Pr. Theodor Damian și Domnii Ciprian Solomon, Marius Stoica, Sorin Lazăr, Mihai Rusu, Cristian Amarghioalei, M. N. Rusu, Cristian Pascu, Andrei Damian, precum și Doamnele Claudia Damian, Nicole Smith, Felicia Georgescu, Lia Lungu și Victoria Plăvițu.
- ❖ Duminică 16 ianuarie 2022 a avut loc la Biserică ediția a XXIX-a a Simpozionului anual „M. Eminescu”. După Sf. Slujbă s-a oficiat tradiționalul parastas pentru M. Eminescu, Grigore Vieru, Mitropolitul Antonie Plămădeală și George Alexe.
Simpozionul s-a desfășurat în format hibrid, prezență fizică și online. Tema generală a fost *Eminescu și unitatea spirituală a tuturor românilor în lumina aniversării a 150 de ani de la Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni – Putna – 1871*.
Comunicările au avut loc după cum urmează:
 - Anca Sîrghie, profesor universitar, scriitoare, Sibiu: *Drama destinului publicistic la transilvăneanul Nicolae Cristea și la moldoveanul Mihai Eminescu*.
 - Marian Nencescu, critic și istoric literar, cercetător asociat la Institutul de Filosofie „C. Rădulescu-Motru” al Academiei Române, București: *Enciclopedia eminescian*.
 - Ștefan Stoenescu, eseist, comparatist și traducător, Ithaca, New York: *Simboluri și ecouri ale unor compoziții poetice eminesciene ce au determinat constituirea unității spirituale românești* (Nu a putut fi de față. Va trimite lucrarea spre publicare în revista noastră).

- M. N. Rusu, critic și istoric literar, redactor șef al revistei *Lumină Lină*, New York: *Eminescu și unitatea militară a poporului român*.
 - Prof. Dr. Doru Tsaganea, profesor de matematică la Metropolitan College of New York: *Congresul studenților români de la Mănăstirea Putna din perspectiva situației politice europene din anii 1870-1871*.
 - Prof. univ. Valentina Ciaprazi, scriitoare, profesoară de limbă și literatură franceză, LaGuardia College, New York: *Spiritualitatea eminesciană, reflecție a autenticii spiritualității românești*.
 - Pr. Prof. Dr. Theodor Damian, scriitor, profesor emeritus la Metropolitan College of New York, președinte al Filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York: *Eminescu, diaspora română și Țara mamă*.
- ❖ Duminică 23 ianuarie a avut loc Simpozionul dedicat Unirii Principatelor române, aflat la ediția a XXIX-a.
După Sf. Slujbă comunicările au fost după cum urmează:
- Ștefan Stoescu, eseist, comparatist și traducător, Ithaca, New York: *Unirea Principatelor ca eveniment în conștiința formativă a lui Eminescu* (Nu a putut fi de față. Va trimite lucrarea spre publicare în revista noastră).
 - M. N. Rusu, critic și istoric literar, redactor șef al revistei *Lumină Lină*, New York: *Principesa Ileana și fotografii Alexandru Peti despre spațiul unitar românesc* (Nu a putut fi de față. Va trimite lucrarea spre publicare în revista noastră).
 - Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea, profesor de matematică la Metropolitan College of New York: *24 Ianuarie 1859, moment important pentru crearea statului național unitar și suveran român*.
 - Prof. univ. Valentina Ciaprazi, scriitoare, profesoară de limbă și literatură franceză, LaGuardia College, New York: *Napoleon al III-lea și Unirea Principatelor Române*.
 - Dr. Flaviu Rițiu, Biserica Sf. Ap. Petru și Pavel, New York: *Unirea Moldovei și Țării Românești în contextul geopolitic European*.
 - Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, scriitor, profesor emerit de științe sociale și educație la Metropolitan College of New York; președinte al Filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York: *Arhimandritul Melchisedec Ștefănescu și Unirea Principatelor Române*.
- ❖ Duminică 30 ianuarie 2022 la Biserica noastră s-a sărbătorit hramul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă „Sf. Trei Ierarhi Vasile, Grigore și Ioan. Totodată a avut loc și Adunarea parohială.

Corina Perianu , *Mugurar iarna*, acuarelă, 10 x 15 cm, 2019

ANUNȚURI

Biserica noastră: St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street (lângă East River).

Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 1:00 PM.

Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18 (stop 14 street), Q102 și Q103.

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenaclul literar „M. Eminescu”: vinerea sau duminica la fiecare două săptămâni.

Vizitați www.romanian-institute-ny.org sau vedeți anunțurile afișate pe pagina facebook „Theodor Damian – New York”.

